

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
TEISĖS FAKULTETAS
CIVILINĖS IR KOMERCINĖS TEISĖS KATEDRA

MARIJUS TUMOSA
Magistrantūros dieninių studijų
Intelektinės nuosavybės teisės programos
II kurso INTmd7-01 grupės studentas

EUROPOS PATENTŲ GINČŲ NAGRINĖJIMO SISTEMA: ATEITIES PERSPEKTYVA
(AKTUALŪS TEORINIAI BEI PRAKTINIAI ASPEKTAI)
Magistro baigiamasis darbas

Vadovas: lekt. Danguolė Klimkevičiūtė

Konsultantas: prof. dr. D. Ambrasienė

Vilnius, 2008

TURINYS

ĮVADAS	3
1. EUROPOS INTELEKTINĖS NUOSAVYBĖS APSAUGOS BEI GINČŲ SPRENDIMO SISTEMA	6
1.1. PATENTŲ TEISĖS VIETA EUROPOS INTELEKTINĖS NUOSAVYBĖS APSAUGOS BEI GINČŲ SPRENDIMO SISTEMOJE	8
2. EUROPOS PATENTŲ GINČAI	12
2.1. JURISDIKCIJA	13
2.2. PATENTŲ TEISĖS TAIKYMAS.....	15
2.2.1. Nacionaliniai teismai.....	15
2.2.2. Europos patentų organizacija.....	25
2.3. BENDRIJOS TEISĖS SANTYKIS SU EUROPOS PATENTŲ KONVENCIJA ..	28
2.4. INSTITUCINĖ EUROPOS PATENTŲ GINČŲ SISTEMA. ALTERNATYVOS..	29
2.4.1. Europos Sąjungos iniciatyva sukurti Bendrijos patentų teismą.....	32
2.4.2. Europos susitarimas dėl patentų ginčų nagrinėjimo (EPLA).....	40
2.5. KITOS INICIATYVOS	54
2.5.1. Londono susitarimas	54
2.5.2. Neteisminis ginčų sprendimas	55
3. IŠVADOS.....	56
LITERATŪROS SĄRAŠAS.....	60

IVADAS

Vienas iš Europos Bendrijos tikslų yra stipri, konkurencinga, vieninga vidaus rinka su kuo mažiau ekonominių, administracinių, teisinių skirtumų ir barjerų Europos verslui. Išradimų vieninga teisinė apsauga, ypač teisių gynimo atžvilgiu, Bendrijoje yra vienas iš dabartinių Europos Komisijos, turinčios išimtinę kompetenciją teikti pasiūlymus dėl vidaus rinkos harmonizavimo, skelbiamų prioritetų vidaus rinkos srityje¹. Europos Parlamentas rezoliucija pakvietė Komisiją kuo skubiau priimti visuotinę intelektinės nuosavybės teisių ir jų apsaugos stiprinimo strategiją, kuri padėtų skatinti inovacijas, Europos verslo galimybes ir jų augimą. Taip pat Parlamentas pabrėžė Bendrijos patentų ir aukštos kokybės, nebrangios, inovacijoms patrauklios Europos patentų ginčų sprendimo sistemos, kuri atitiktų Europos Bendrijos Teisingumo teismo kompetenciją, sukūrimo svarbą².

2006 metais Komisijos paskelbtas viešas klausymas dėl patentų ateities Europoje parodė, kad norinčiam būti konkurencingu visame pasaulyje Europos verslui kliūtis kelia vieningos, operatyvios ir nebrangios Europos patentų ginčų nagrinėjimo sistemos nebuvimas. Didelė kliūtis novatoriškų idėjų skatinimui yra ir itin dideli patentų išdavimo kaštai. Europoje patentas, galiojantis trylikoje šalių, yra maždaug vienuolika kartų (įskaitant administravimo ir vertimo išlaidas) brangesnis nei JAV ir trylika kartų brangesnis nei Japonijoje. Visos išlaidos iki dvidešimties metų apsaugai pagal Europos patentą yra beveik devynis kartus didesnės nei pagal Japonijos ir JAV patentus³.

Nuo 1978 metų (iki 2005 metų) Europos patentų organizacija išdavė beveik aštuonis šimtus tūkstančių Europos patentų, iš kurių dauguma vis dar galioja Europoje⁴. Europos patentų tarnyba turi vieną patentų išdavimo tvarką. Tačiau išdavus Europos patentą jis tampa nacionaliniu patentu ir jam taikomos nacionalinės Europos patentų organizacijos susitariančiųjų valstybių, nurodytų paraiškoje, taisyklės. Europos patentas nėra vienetinis dokumentas, tai – nacionalinių patentų visuma.

Atsižvelgiant į aukščiau pateiktus faktus, kyla būtinybė įvertinti esamą situaciją Europos patentų ginčų nagrinėjimo sistemoje bei atskleisti šios sistemos problemas, kadangi bet kokios subjektinės teisės veiksmingas įgyvendinimas yra neatsiejamai susijęs su galimybe ją tinkamai apginti teisinėmis priemonėmis. *Pirmoji problema* yra tai, kad šiuo metu nėra vienos

¹ Mickienė L. Komunikato svarstymo eiga ES Taryboje – Europos patentų ginčų jurisdikcija valstybių narių akimis // <http://www.vilniusconference.lt/docs/Lina%20Mickiene.doc>, prisijungta: 2007 11 27

² Europos Parlamento rezoliucija, 2006 spalio 12 // <http://kwiki.ffii.org/EplaReso061012En>, prisijungta 2007 11 27

³ Bruno van Pottelsberghe de la Potterie, Didier Francois The Cost factor in Patent systems, Universite Libre de Bruxelles Working Paper WP-CEB 06-002, Briuselis 2006

⁴ 2005 m. Europos patentų tarnybos metinis pranešimas // <http://www.epo.org/about-us/office/annual-reports/2005/2005-in-review.html>, prisijungta 2007 11 27

jurisdikcijos Europos patentų ginčams, kylantiems skirtingose valstybėse, spręsti. Bet kokiam ieškiniui dėl pažeidimo ar panaikinimo arba priešieškiniui dėl negaliojimo, susijusiam su Europos patentu, gali būti taikomi skirtingi nacionaliniai įstatymai ir procedūros, tokiu būdu neretai pasiekiant ir skirtingą teisinį rezultatą – Europos patento galiojimo panaikinimą kurioje nors iš Europos patentų organizacijos susitariančiųjų valstybių narių pagal tos valstybės narės nacionalinius teisės aktus ir tuo pačiu tolimesnį to paties patento galiojimą pagal Europos patentų tarnybos taikomą Europos patentų konvenciją.

Spartinant naujovių diegimą bei didinant konkurencingumą Europoje labai svarbus ne tik pramoninės nuosavybės objektų patentinės apsaugos efektyvumas, bet ir tokios apsaugos kaštai. Taigi, *antroji problema* yra patentų ginčų nagrinėjimo Europos Sąjungoje brangumas visoms dalyvaujančioms šalims. Tai nėra didelė problema didelėms įmonėms, tačiau mažoms ir vidutinėms įmonėms ar atskiriems išradėjams ginčo nagrinėjimo išlaidos gali būti nepakeliamos. Dėl potencialių ginčų nagrinėjimo išlaidų gali labai padidėti rizika, susijusi su patentavimu mokslinių tyrimų ir plėtros srityje, o kartu ir su pačių naujovių diegimu. Todėl ES patentų strategija turėtų būti siekiama sumažinti ginčų nagrinėjimo išlaidas⁵.

Magistro baigiamojo darbo *tyrimo objektas* yra Europos patentų ginčai. Siekiant visapusiškai išanalizuoti magistro darbo temą, šiame darbe bus atsižvelgiama į skirtingas ginčų nagrinėjimo procedūras, įtvirtinamas tiek Europos patentų organizacijos dokumentuose, tiek Europos Bendrijų pasiūlymuose dėl Bendrijos patento sukūrimo. Darbo objektu nebus vien tik teorinė Europos patentų ginčus reglamentuojančių teisės normų analizė. Bus stengiamasi atskleisti ir tokiuose ginčiuose kylančias praktines problemas.

Magistro baigiamojo darbo *tyrimo dalykas* yra Europos patentų ginčų nagrinėjimo sistema. Sisteminiis požiūris neapsiribojant viena konkrečia procedūra ar instancija leidžia pasiekti magistro baigiamojo darbo tikslą, visapusiškai įvertinant teorinius ir praktinius Europos patentų ginčų nagrinėjimo aspektus. Tyrimo dalykas leidžia pažvelgti į darbo temą labiau procedūrinio aspektu, didesnę dėmesį skiriant Europos patento suteikiamos subjektinės intelektinės nuosavybės teisės gynimui procesine prasme. Europos patento suteikiamos subjektinės intelektinės nuosavybės teisės materialiąja prasme bus analizuojamos tik tiek, kiek tai būtina darbo tikslams pasiekti.

Atsižvelgiant į magistro baigiamojo darbo objektą bei dalyką, darbo *tyrimo tikslas* yra teisiniu požiūriu išanalizuoti ir įvertinti Europos patentų ginčų nagrinėjimo sistemos teorinius ir praktinius aspektus bei esamos Europos patentų ginčų nagrinėjimo sistemos ateities perspektyvas.

⁵ Europos Bendrijų Komisija Komisijos komunikatas Europos parlamentui ir tarybai // Europos patentų sistemos stiprinimas, Briuselis COM (2007)

Norint įgyvendinti iškeltą tyrimo tikslą magistro baigiamajame darbe keliama tokie *uždaviniai*: 1) išanalizuoti Europos patentų ginčų nagrinėjimo institucinę struktūrą atsižvelgiant į ginčų nagrinėjimo tokioje struktūroje prieinamumą ginčo šalims; 2) išanalizuoti ir įvertinti Europos patentų ginčų nagrinėjimo sutarties projektą (EPLA) bei jo galimą įtaką tolesnei Europos patentų ginčų nagrinėjimo sistemos raidai; 3) išanalizuoti bei įvertinti galimas esamos Europos patentų ginčų nagrinėjimo sistemos alternatyvas, jų įgyvendinimo galimybes; 4) nustatyti bei įvertinti galimą sąveiką tarp Europos patento bei Europos Sąjungos lygmeniu siekiamo sukurti Bendrijos patento, bei galimą jos įtaką patentų ginčų nagrinėjimui. Atsižvelgiant į magistro baigiamojo darbo temą, keliama tokia *hipotezė*: „Sukūrus Europos Bendrijos Patentų teismą, patentų ginčai būtų nagrinėjami kompetentingiau, tačiau dėl nevieningos Europos patentų ginčų nagrinėjimo sistemos kylančios problemos išliktų. Valstybėse, kuriose patentų ginčai yra reti arba jų apskritai nėra, tokia sistema apskritai būtų neefektyvi“.

Magistro baigiamajame darbe naudotasi įvairiais teoriniais ir empiriniais tyrimo metodais kaip tyrimo objekto pažinimo būdais, siekiant visapusiškai išanalizuoti tiriamus reiškinius bei pasiekti iškeltus tyrimo tikslus. *Teoriniai tyrimo metodai* darbe naudoti siekiant mokslinio nagrinėjamos temos pažinimo, objektyvios tiesos bei vykstančių procesų atskleidimo. *Sisteminės analizės metodas* buvo taikomas siekiant visus su Europos patentais susijusius teisinius santykius suskaidyti į sudėtinės dalis išskiriant vieną konkrečią šių teisinių santykių dalį – Europos patentų ginčų nagrinėjimo sistemą – bei ją darbe nagrinėjant atskirai. Toks darbe naudojamas visumos skaidymas į dalis pasitarnavo ne tik šių atskirų sudėtinių dalių vertinimui, tačiau padėjo pažinti ir pačią Europos patentų teisinę sistemą kaip visumą. *Struktūrinė* bei *struktūrinė – funkcinė analizė* buvo naudojama Europos patentų ginčų nagrinėjimo sistemos struktūrai, jos struktūrinių elementų funkcijoms ir tarpusavio sąveikai atskleisti. *Apibendrinimo metodas* buvo naudojamas apibendrinant naudotą literatūrą, empirinius tyrimo duomenis, darbo pabaigoje darant galutines išvadas, formuluojant pagrindinius magistrinio darbo teiginius. Atskirus Europos patentų ginčų nagrinėjimo sistemos požymius apibendrinant ir nuo atskirų faktų pereinant prie bendrų išvadų, naudotas *indukcijos metodas*. Nuo jo neatsiejamas ir *dedukcijos metodas*, kurio dėka darbe iš Europos patentų ginčų nagrinėjimo sistemos kaip visumos išvedami atskiri teiginiai. *Lyginimo metodas* buvo taikomas analizuojant Europos patento bei Bendrijos patento tarpusavio santykį.

Nustatant bei fiksuojant faktus, susijusius su Europos patentų ginčais, buvo naudojami *empiriniai tyrimo metodai*. Faktus užfiksavus ir apibendrinus buvo daromos išvados. *Dokumentų analizės metodu* buvo vertinami duomenys apie Europos patentų kaštus, įskaitant ir kaštus patiriamus proceso šalių nagrinėjant Europos patentų ginčus. Analizuojant teisės aktus buvo

siekiama atskleisti Europos patentų ginčų nagrinėjimo esmę, bet ne konkrečių teisės normų taikymo ypatumus. Teisės aktų analize taip pat buvo vertinamas šių aktų socialinis ir ekonominis poveikis Europos patentų ginčų nagrinėjimo kontekste.

1. EUROPOS INTELEKTINĖS NUOSAVYBĖS APSAUGOS BEI GINČŲ SPRENDIMO SISTEMA

Intelektinės nuosavybės teisė reglamentuoja asmens protinės ir kūrybinės veiklos išraišką, jos naudojimą bei apsaugą. Remiantis Pasaulio intelektinės nuosavybės organizacijos (PINO) 1967 m. konvencijos 2 str. viii punktu, intelektinė nuosavybė apima teises susijusias su literatūros, meno ar moksliniais kūriniais, kūrinių atlikimu bei atlikėjais, fotografijomis bei transliacijomis, visų rūšių išradimais, pramoniniu dizainu, prekių ženklais, paslaugų ženklais, bei visas kitas teises, kylančias iš intelektinės veiklos pramonės, mokslo ar meno srityse. Tarptautinis intelektinės nuosavybės institutas išreiškia nuomonę, jog intelektinės nuosavybės apsauga yra vienas pagrindų sėkmingam rinkos ekonomikos kūrimui. Teisinė kūrybinių idėjų ir mokslinių tyrinėjimų išraiškos apsauga vaidina esminį vaidmenį ilgalaikiam valstybės verslo ir inovacijų augimui. Atitinkamų intelektinės nuosavybės koncepcijų ir patentų apsaugos, autorių teisių bei prekių ženklų įstatymų supratimas yra svarbus valstybėms, siekiančioms įsitvirtinti pasaulinėje ekonomikoje⁶.

Europoje intelektinės nuosavybės apsauga pradėta akcentuoti jau XIX a. pabaigoje. Tuo metu buvo pasirašyti du tarptautiniai susitarimai: 1883 m. Paryžiaus konvencija dėl pramoninės nuosavybės apsaugos bei 1886 m. Berno konvencija dėl literatūros ir meno kūrinių apsaugos. Verta paminėti, jog abi šios sutartys savo nuostatomis įtvirtino nacionalinio režimo principą, reiškiantį, jog Paryžiaus ar Berno konvencijos valstybė narė (valstybė A), turi užtikrinti tokį patį intelektinės nuosavybės apsaugos lygį kitos valstybės narės (valstybės B) piliečiams, kokį valstybė A suteikia savo pačios piliečiams. Šio principo ypatumas yra tas, jog valstybės narės išlaiko autonomiją vystydamos savo intelektinės nuosavybės teisės normas, tuo pačiu tenkindamos ir tarptautinės apsaugos reikalavimus. Galima teigti, jog nacionalinio režimo principas yra mechanizmas, užtikrinantis apsaugą tarptautiniu mastu, nesiimant harmonizuoti tą apsaugą suteikiančių teisės normų⁷. Visame pasaulyje nuolat didėjant intelektinės nuosavybės apsaugos poreikiui, buvo priimti ir kiti šią apsaugą reglamentuojantys teisės aktai, kurių dalyvėmis tapo ir kai kurios Europos valstybės. Vis dėlto, intelektinės nuosavybės teisės harmonizavimas Europoje yra siejamas su Europos Bendrijų bei, 1993 m. ratifikavus Maastrichto

⁶ Tarptautinis intelektinės nuosavybės institutas // <http://www.iipi.org/index.asp> , prisijungta: 2008 08 18

⁷ Lionel Bentley, Brad Sherman, Intellectual Property Law, Second Edition. – Oxford university press, 2004. P.5.

sutartį, su Europos Sąjungos (ES) plėtra, bei to sąlygotomis teisės normų harmonizavimo ar unifikavimo iniciatyvomis visų ES valstybių narių atžvilgiu. Savo pirminėje koncepcijoje Europos Bendrijos siekė sukurti muitų sąjungą, bendrą rinką bei panaikinti konkurencijos apribojimus šioje rinkoje. Vėliau ES siekiai išsiplėtė, apimdami ir paramą tyrinėjimams bei technologijų vystymui taip pat ir žemės ūkio kultūrų tobulinimui Europoje. Pagrindinių Europos Sąjungos teisių chartija⁸, paskelbta 2000 m. gruodžio 7 d., taip pat gali įtakoti intelektinės nuosavybės reglamentavimą Europoje, kadangi preziumuojama, jog Chartija gali įgyti privalomąjį pobūdį tais atvejais, kai į ją kituose teisės aktuose daroma tiesioginė nuoroda⁹.

ES dalyvavimą intelektinės nuosavybės srityje galima suskirstyti į keturis etapus. Pirmasis etapas, susijęs su mėginimais įkurti Bendrijos patentų sistemą, bus aptariamas kitame poskyryje. Antrasis etapas prasidėjo 1980 m. ir buvo nukreiptas į prekių ženklų teisės harmonizavimą. 1996 m. Ispanijoje buvo įkurta Vidaus rinkos harmonizavimo tarnyba (OHIM), registruojanti Bendrijos prekių ženklus. Teisių į Bendrijos prekių ženklus įgyvendinimas buvo suteiktas nacionaliniams teismams, o pats Bendrijos prekės ženklas buvo įteisintas Tarybos reglamentu dėl Bendrijos prekių ženklo. Trečiasis etapas prasidėjo aštunto dešimtmečio pabaigoje Komisijos iniciatyva harmonizuoti autorių teisę. Toks poreikis kilo, kadangi valstybėse narėse egzistuojančios skirtingos autorių teisės normos tapo potencialia kliūtimi prekybai. Bendrija priėmė septynias direktyvas, harmonizuojančias atskiras autorių teisės sritis, ypač susijusias su technologijų pokyčiais. 1990 m. pradėtas ketvirtasis intelektinės nuosavybės harmonizavimo etapas buvo skirtas *sui generis* ir dizaino teisėms. Buvo priimta direktyva, harmonizuojanti valstybių narių dizaino teisės aktus bei reglamentas dėl Bendrijos dizaino, registruojamo taip pat jau minėtoje OHIM¹⁰.

Intelektinės nuosavybės teisė paprastai yra skiriama į dvi šakas – pramoninę nuosavybę bei autorių teisę¹¹. Kadangi patentų teisė priskirtina pramoninės nuosavybės atšakai, kalbant apie ginčų sprendimo sistemą galvoje turimi būtent su pramoninės nuosavybės apsauga kylantys ginčai, egzistuojantis teisinis pagrindas jiems spręsti bei tokius ginčus nagrinėjančios institucijos. Tiek ginčai, kylantys Bendrijos pramoninio dizaino srityje, tiek ginčai dėl Bendrijos prekių ženklų gali būti nagrinėjami nacionaliniu bei Bendrijos lygmeniu. Detalią sistemą ir procedūras nustato atitinkamai Tarybos reglamentas Nr. 6/2002 dėl Bendrijos dizaino, Tarybos reglamentas Nr. 40/94 dėl Bendrijos prekių ženklo bei atitinkamos valstybių narių nuostatos nacionalinės teisės nuostatos, reglamentuojančios ginčų sprendimą nacionaliniuose teismuose.

⁸ Pagrindinių Europos Sąjungos teisių Chartija, Official Journal (2007/C 303/01).

⁹ Lionel Bentley, Brad Sherman, Intellectual Property Law, Second Edition. – Oxford university press, 2004. P.11.

¹⁰ Ten pat, P.18.

¹¹ World intellectual property organization // Understanding industrial property, P.4., <http://www.wipo.int/about-ip/en/>, prisijungta 2008 11 25

Taigi, apibendrinant galima daryti išvadą, jog šiuo metu didžiausią įtaką regioninei intelektinės nuosavybės apsaugai Europoje daro ES vykdoma intelektinės nuosavybės teisės harmonizavimo bei unifikavimo politika. Intelektinės nuosavybės klausimus reglamentuojantys ES teisės aktai bei jų pagrindu kuriami, papildomi ar keičiami nacionaliniai teisės aktai formuoja Europos intelektinės nuosavybės apsaugos sistemą, įgyvendinamą tiek ES, tiek nacionaliniu lygmeniu. Atsižvelgiant į magistro baigiamojo darbo tyrimo dalyką, darbe detalai bus analizuojama tik Europos patentų ginčų nagrinėjimo sistema.

1.1 PATENTŲ TEISĖS VIETA EUROPOS INTELEKTINĖS NUOSAVYBĖS APSAUGOS BEI GINČŲ SPRENDIMO SISTEMOJE

Per nepaprastai trumpą laiką globalizacija pakeitė pasaulio ekonominę tvarką, kurioje Europos ekonomika negalės konkuruoti tol, kol netaps atviresne inovacijoms bei geriau reaguojančia į vartotojų poreikius. ES turi didelį potencialą inovacijoms, kurį galima komercializuoti vienoje iš didžiausių pasaulyje bendrųjų rinkų. Nepaisant didelio dėmesio, skiriamo inovacijų politikai, ES ekonomika vis dar nėra pakankamai atvira inovacijoms. Labiausiai akcentuojamas poreikis formuoti inovacijoms atvirą verslo aplinką¹². Inovacijos reikalauja nuspėjamos teisinės aplinkos, prisitaikančios prie vystymosi ir netgi skatinančios naujų prekių ir paslaugų kūrimą, saugančios intelektinę nuosavybę bei nustatančios atvirus standartus. Intelektinės nuosavybės apsauga yra būtina sąlyga inovacijoms. Nesant adekvačios išradimų ir kūrinių apsaugos, nebus ir motyvacijos į juos investuoti¹³. Europos Komisija įsitikinusi, jog „prieinamų kaštų“ Bendrijos patento sukūrimas yra svarbiausias žingsnis ES konkurencingumo ir inovatyvumo skatinimo politikoje.

Vidaus rinkos ir paslaugų komisaras Charlie McCreevy¹⁴ taip pat teigia, jog patentai yra varomoji jėga skatinant inovacijas, augimą bei konkurencingumą, tačiau bendrosios rinkos kūrimas patentų srityje vis dar nėra baigtas. 2006 m. Komisijos rengtos konsultacijos rezultatai parodė, jog Europos Sąjunga privalo vystyti Bendrijos patentą, paremtą protingais patentų ginčų sprendimo susitarimais, kadangi šiandienos augančioje globalioje ekonomikoje Europa negali sau leisti prarasti pozicijų tokioje svarbioje srityje kaip patentai. Taigi, komisaras teigia, jog būtinas Tarybos ir Parlamento bendras politinis konsensusas siekiant sukurti tinkamą patentų sistemą Europoje.

¹² Commission of the European Communities // Communication from the Commission to the Council, the European Parliament, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, COM(2006) 502 final, P.2.

¹³ Ten pat, P.6.

¹⁴ Komisarų Charlie McCreevy tinklalapis http://ec.europa.eu/commission_barroso/mccreevy/index_en.htm , prisijungta 2008 11 22

Šiuo metu Europoje nėra vieningo patento, valstybės kontroliuoja savo nacionalines patentų sistemas, kurias naudoja savo interesams tenkinti. Tokie patentai yra didelis trukdis prekybai, taip pat jie suskaido tarptautinę patentuotų prekių rinką ir sukuria skirtumus rinkos struktūrose. Tolesnis nacionalinių patentų sistemų skirtumų egzistavimas bei komplikauta nacionalinių bei Europos patentų sistema yra pagrindinė kliūtis siekiant integruotos, vieningos vidaus rinkos. Nei nacionaliniai, nei Europos patentai paprastai neapima visos ES teritorijos, todėl pastaruoju metu ES lygiu vis dažniau keliama iniciatyva tarpvyriausybines konvencijas pakeisti pilnos apimties ES reguliavimu, argumentuojant ir tuo, jog Bendrijos patentas negali būti sukurtas harmonizuojant nacionalinius teisės aktus¹⁵. Siekiant apsaugoti intelektinės nuosavybės teises ir tuo pačiu išradimus, leidimas taikyti kiekybinius apribojimus prekyboje yra viena išimčių, leidžiamų EB sutarties 30 str.: “28 ir 29 straipsnių nuostatos nekliudo taikyti prekių importo, eksporto ar tranzito draudimų arba apribojimų, jei jie yra pateisinami [...] pramoninės ir komercinės nuosavybės apsaugos sumetimais [...]”. Nors šis straipsnis taikomas ir kitoms intelektinės nuosavybės sritims, jų taikymas išradimų atžvilgiu dar labiau apsunkina bendros rinkos funkcionavimą. Tai iliustruoja ir išradimų apsaugos mechanizmas, šiuo metu galiojantis Europoje. Kai išradimas viešai atskleidžiamas konkrečioje šalyje, tuo atveju, jei toje šalyje nebuvo prašoma patentinės apsaugos, išradimas lieka viešai prieinamas, t.y. bet kas gali jį kopijuoti, gaminti ir pateikti į rinką. Asmuo, užpatentavęs šį išradimą kitose ES šalyse, savo intelektinės nuosavybės teises gali ginti nebent kreipdamasis į valstybių, kuriose išradimo apsauga galioja, teismus ir taip ginčyti patentuoto išradimo importą į valstybę, kurioje galioja patentinė apsauga. Išradėjo intelektinės nuosavybės teisių gynimas atskirai kiekvienos valstybės nacionaliniuose teismuose, vieningo Bendrijos patento nebuvimas, prieštarauja bendros rinkos principui, sukuria teisinį netikrumą, gali riboti konkurenciją.

Europos Komisija nuo 2006 m. sausio 16 d. iki 2006 m. liepos 12 d. vykdė konsultaciją¹⁶, kurios metu buvo siekiama išsiaiškinti respondentų nuomonę Europos patentų sistemos klausimu. Palyginti su kitais pasaulio regionais, Europos patentų kokybė apskritai laikoma aukšta, 2006 m. konsultacijos dalyviai pabrėžė griežtos ekspertizės, jau žinomų išradimų paieškos ir griežto patentabilumo kriterijų taikymo svarbą. Vis dėlto išreikštas susirūpinimas, kad laipsniškai kylant patentų paklausai galėtų būti išduodama daugiau prastos kokybės patentų. Sprendžiant kokybės klausimą, pastangos ir toliau turi būti dedamos išspręsti tiek patentavimo kaštų, tiek patento išdavimo terminų problemas. Atotrūkį pagal patentavimo kaštus nuo Japonijos ir JAV būtina žymiai sumažinti, visų pirma mažųjų ir vidutinių įmonių atžvilgiu. Kiek tai susiję su patento išdavimo terminais, turėtų būti siekiama, kad vidutinis

¹⁵ Feli Martinez // Towards a patent reform in Europe, The journal of world intellectual property, 2001, P.767, Blackwell publishing.

¹⁶ European Commission // Future patent policy in Europe, Public hearing – 12 July 2006, Report.

laikotarpis, per kurį Europos patentas būtų išduodamas ar atsisakoma jį išduoti, sumažėtų iki trejų metų, kaip Europos patentų konvencijos¹⁷ (toliau darbe vadinama – „EPK“, arba „Konvencija“) valstybės dalyvės susitarė 1999 m. Paryžiaus tarpvyriausybėje konferencijoje. Patentų išdavimo terminai yra ypač svarbūs turint omenyje, kad patentų paklausa ir toliau didėja. Pvz., Europos patentų organizacija pranešė, kad pateiktų patentų paraiškų 2004–2005 m. padaugėjo 7,2 % iki beveik 193 000, o rekordinis 145 000 paraiškų skaičius gautas 2006 m. pagal Patentinės kooperacijos sutartį¹⁸, t. y. 6,4 % daugiau nei gauta 2005 metais. Jei paraiškų ateinančiais metais daugės panašiai, per maždaug 10 metų bendras paraiškų skaičius padvigubės. Patentų paklausai augant, kartu didėjant ekspertizę atliekančių ekspertų naštai ir technologijų pažangai, svarbu, kad patentų tarnybos Europoje bendradarbiautų, pvz., abiems pusėms panaudojant ekspertizės rezultatus, ir kad jos siektų išlaikyti aukštą išduodamų patentų kokybę¹⁹.

Atsižvelgiant į šiuos skaičius, nekyla diskusijų dėl didelės patentų svarbos skatinant Europos konkurencingumą bei inovatyvumą. Tačiau nuomonės bei iniciatyvos išsiskiria bei daugybė diskusijų kyla dėl patentų teisės vietos Europos intelektinės nuosavybės apsaugos bei ginčų sprendimo sistemoje. Nagrinėjant šį klausimą yra naudinga susipažinti su Europos patentų teisės raida bei politinėmis iniciatyvomis mėginant sukurti vieningą Bendrijos patentų sistemą.

1970 m. Bendrijoje buvo iškelta iniciatyva sukurti Bendrijos patentų sistemą, t.y. tokia sistema, kurioje vienas patentas būtų suteikiamas visai Bendrijos teritorijai bei būtų įgyvendinamas Bendrijos patentų teismuose. Siekiant šio tikslo, 1975 m. tarpvyriausybiniu lygiu tarp tuo metu devynių valstybių narių buvo patvirtinta Bendrijos patentų konvencija. Vis dėlto, galutinė politinė valia įgyvendinti šią konvenciją taip ir nebuvo pareikšta. Iš dalies taip nutiko todėl, jog 1973 m. buvo priimtas atskiras patentų suteikimą bei kitas su patentais susijusias procedūras reguliuojantis dokumentas – Europos patentų konvencija (EPK), kurios dalyvėmis tapo ir kai kurios valstybės, nepriklausančios Europos Bendrijai. Taigi, nebeliko didelės skubos sukurti Bendrijos patentą. Iniciatyva sukurti vieningą Bendrijos patentų režimą atsinaujino tik prieš keletą metų, Komisijai išplatinus pasiūlymą vieningą Bendrijos patentą sukurti Bendrijos reglamento pagrindu. Šiuo metu Europos patentų konvencijos egzistavimas apriboja Komisijos galimybę harmonizuoti valstybių narių nacionalinius patentų įstatymus. Taip yra dėl to, jog visos valstybės narės yra EPK dalyvės, taigi taip pat ir saistomos šios konvencijos nuostatų. Taip pat jos negali pakeisti šios konvencijos negavę kitų EPK dalyvių ne Europos Sąjungos narių sutikimo. Teigiama, jog dėl šios priežasties, išradimų apsaugos srityse, kuriose Komisija jau ėmėsi veiksmų, jie buvo atliekami nekeičiant EPK. Dviejų reglamentų dėl Papildomos apsaugos

¹⁷ Lietuvos Respublikos įstatymas dėl Europos patentų išdavimo konvencijų (Europos patentų konvencijų) ratifikavimo, Nr. IX-22876, Žin., Nr. 147-5324

¹⁸ Patentinės kooperacijos sutartis (PCT) Žin., 1996, Nr. 75-1797

¹⁹ Europos Bendrijų Komisija Komisijos komunikatas Europos parlamentui ir tarybai // Europos patentų sistemos stiprinimas, Briuselis COM (2007)

liudijimų suteikimo nuostatos yra formuluojamos taip, kad tai neatrodytų kaip patentui suteikiamos apsaugos termino prailginimas²⁰. Panašiai, Europos Parlamento ir Tarybos direktyva dėl biotechnologinių išradimų apsaugos, kuria iš tiesų siekiama harmonizuoti valstybių narių patentų teisę biologinių išradimų srityje, yra pateikiama ne kaip papildanti ar keičianti EPK nuostatas, bet kaip direktyva, harmonizuojanti pačią egzistuojančių atitinkamų EPK nuostatų „interpretaciją“²¹. Taigi, akivaizdu, jog EPK kol kas yra ženkli kliūtis Europos Komisijai siekiant įgyvendinti savo iniciatyvą dėl vieningo Bendrijos patento sukūrimo.

Minėtos konsultacijos metu buvo prieita bendros išvados, jog esama sistema turėtų būti tobulinama, kuriama aiški intelektinės nuosavybės sistema Europoje. Labiausiai akcentuojami klausimai buvo patentų kokybė, teisinis sistemos aiškumas ir nuspėjamumas, patentų sistemos prieinamumas. Taip pat išaiškėjo, jog Europos patentų organizaciją (EPO) siekiama laikyti tokios sistemos centru, kuriai pagalbą teiktų nacionaliniai patentų biurai bei Komisija. Kompetencijų dubliavimasis tarp patentų biurų turėtų būti kiek įmanoma labiau sumažintas²².

Nepaisant plačiai paplitusio požiūrio, jog Bendrijos patento sukūrimas būtų žingsnis į priekį, verslo bei kitų sektorių atstovai apklausoje išsako nuomonę, jog nėra būtina turėti vieną patentų sistemą „bet kokia kaina“. Verslas siekia esamos situacijos pagerinimo ir iš tiesų vieningo aukštos kokybės patento sukūrimo. Jei toks rezultatas negali būti pasiektas greitai ir be svarbaus politinio kompromiso, esama netgi tokių nuomonių, jog Komisija turėtų atsiimti savo pasiūlymą dėl vieningo Bendrijos patento sukūrimo, kaip tinkamiausią alternatyvą nurodant Europos patentų ginčų susitarimą (EPLA)²³. Europos patentų ginčų susitarimas (EPLA) detaliau analizuojamas šio darbo 2.4.2 poskyryje.

Darytina išvada, jog patentų teisės vieta Europos intelektinės nuosavybės apsaugos bei ginčų sprendimo sistemoje skirtingų politinių bei verslo interesų grupių yra suprantama dvejopai: ES instituciniu lygmeniu aktyviai palaikoma pozicija dėl vieningo Bendrijos patento sukūrimo, t.y. dėl pilno ir galutinio Europos intelektinės nuosavybės apsaugos bei ginčų sprendimo sistemos suformavimo, šalia esamo pramoninės nuosavybės reguliavimo (Bendrijos prekių ženklas, Bendrijos dizainas) pridedant ir išradimų patentus (sukuriant vieningą Bendrijos patentą). Kai kurie verslo atstovai bei Europos patentų organizacija atstovauja kitam požiūriui dėl patentų teisės vietos minėtoje sistemoje. Šis požiūris taip pat nėra vieningas, siūloma kurti tiek viena kitą dubliuojančias išradimų apsaugos sistemas, tiek apsiriboti tik šiuo metu jau

²⁰ Lietuvoje minėtos nuostatos dėl papildomos apsaugos liudijimo suteikimo yra perkeltos į LR patentų įstatymo 27(1) str.

²¹ Lionel Bentley, Brad Sherman // Intellectual Property Law, Second Edition. Oxford university press, 2004. P.19.

²² European Commission // Future patent policy in Europe, Public hearing – 12 July 2006, Report, P.3.

²³ European Commission // Future patent policy in Europe, Public hearing – 12 July 2006, Preliminary findings: issues for debate, P.17.

egzistuojančia EPK papildant ją tam tikromis nuostatomis dėl ginčų sprendimo. Šie požiūriai, juos palaikantys argumentai, jų privalumai bei trūkumai detaliau analizuojami tolesniuose darbo skyriuose.

2. EUROPOS PATENTŲ GINČAI

Europos patentų konvencijos, patvirtintos 2001 m. liepos 28 d. Administracinės tarybos sprendimu²⁴ 3 str. nurodoma, jog galima prašyti Europos patentą išduoti vienai ar kelioms Susitariančiosioms Valstybėms. Taigi, Konvencijoje reglamentuojama situacija, kai vieno Europos patento galiojimas iš karto keliose ar net visose EPK valstybėse narėse išimtinai priklauso nuo išradimą patentuojančio asmens valios. Kaip jau minėta, įsigaliojusiam Europos patentui taikoma kiekvienos EPK valstybės narės, kurioje toks patentas galioja, nacionalinė teisė. Todėl, kilus ginčui dėl tokio keliose valstybėse galiojančio patento, neišvengiamas ir skirtingos nacionalinės patentų teisės taikymas.

Kaip jau minėta, patentų teisės skirtumai tarptautiniu mastu bei patentų teisės įgyvendinimo klausimai trukdo bendros rinkos kūrimui, verslo santykiams. Tiek pateiktoms patentinėms paraiškoms, tiek patentams, išduotiems nacionalinių patentų tarnybų, tiek Europos patentams, išduotiems Europos patentų organizacijos, galioja teritorialumo ir nepriklausomumo principai, nacionaliniams teismams išlaikant jurisdikciją ginčiuose, kylančiuose dėl šių patentų. Dėl to gali kilti skirtumų sprendžiant patentų panaikinimo ar pažeidimo klausimus, taip pat kyla grėsmė, jog Europos patentų teisė nacionaliniuose teismuose bus interpretuojama nevienodai²⁵. Ši problema akcentuojama ir Europos Bendrijų komisijos komunikate COM (2007), kuriame teigiama, jog dėl skirtingų nacionalinių įstatymų bei procedūrų taikymo ieškovas ir atsakovas rizikuoja ginčą dėl to paties patento nagrinėti keliose valstybėse narėse. Siekdamas apginti kelioms valstybėms išduotą Europos patentą, jo savininkas gali pareikšti ieškinį įtariamam pažeidejui vienoje valstybėje arba jam gali prireikti iškelti keletą paralelių bylų skirtingų šalių nacionaliniuose teismuose. Kita vertus, atskiriems atsakovams galėtų prireikti gintis pagal keliose valstybėse pareikštus panašius ieškinius – tai ypač rizikinga ir nepatogu mažosioms ir vidutinėms įmonėms. Siekdami panaikinti Europos patentą, konkurentai ar kiti suinteresuoti asmenys turi pareikšti ieškinius dėl panaikinimo visose valstybėse, kurioms Europos patentas išduotas. Esama sistema su keletu vienu metu vykstančių teisminių ginčų dėl to paties patento turi pasekmių, dėl kurių silpnėja patentų sistema Europoje ir mažėja patentų patrauklumas, visų

²⁴ Europos patentų išdavimo konvencija (Europos patentų konvencija), 1973 m. spalio 5 d., 99 str. // Žin., 2004-10-05, Nr. 147-5325

²⁵ Feli Martinez // Towards a patent reform in Europe, The journal of world intellectual property, 2001, P.771, Blackwell publishing.

pirma mažosioms ir vidutinėms įmonėms²⁶. Šiuo klausimu svarbi Europos Teisingumo teismo jurisprudencija jurisdikcijos klausimais Europos patentų ginčiuose, vykstančiuose lygiagrečiai keliose valstybėse vienu metu. Plačiau apie tai, šio darbo 2.2.1 poskyryje.

Taigi, akivaizdu, jog galimai skirtingi sprendimai iš esmės panašiose ar net tapačiose situacijose EPK valstybių narių teismų priimami pagal tų valstybių narių nacionalinės teisės nuostatas, gerokai sumažina teisinį apibrėžtumą visiems patentų proceso dalyviams. Šis neapibrėžtumas daro įtaką esminiams verslo sprendimams, susijusiems su investicijomis į patentuotus produktus, jų gamyba ir rinkodara, kurie dažnai turi būti priimami remiantis sudėtingais vertinimais atsižvelgiant į tikėtinus keleto bylų, kurios nagrinėjamos įvairiuose teismuose, rezultatus. Tam, kad patentų sistema būtų veiksminga, ji turi būti traktuojama kaip visuma. Todėl itin svarbu nustatyti vieningas teisingumo taisykles, bendras visiems Europos patentams, tuo didinant teisinį apibrėžtumą patentų ginčų dalyviams.

2.1 JURISDIKCIJA

Nors išduodamų Europos patentų skaičius pastaraisiais metais ženkliai augo, vieningo teisinio pagrindo Europos patentų ginčams spręsti nebuvo priimta. Su tam tikromis ginčų nagrinėjimo išimtimis²⁷, Europos patentų konvencija tik teikia nuorodas į nacionalinę valstybių narių teisę pagal kurią ir nagrinėjami kylantys Europos patentų ginčai.

Negalima teigti, jog tarp Europos patentų tarnybos ir nacionalinių patentų ginčus kompetentingų nagrinėti institucijų nėra jokios sąveikos ar bendradarbiavimo. Konvencijos 131 str. numato administracinį ir teisinį bendradarbiavimą. Jis pasireiškia Europos patentų tarnybos ir teismų arba kitų Susitariančiųjų Valstybių institucijų pagalba viena kitai, suteikiant informaciją ar leidžiant susipažinti su bylomis. Europos patentų tarnyba leidžia su bylomis susipažinti teismams, prokuratūroms ar centrinėms pramoninės nuosavybės tarnyboms. Taip pat, pagal to paties straipsnio 2 dalį, Europos patentų tarnybos prašymu teismai arba kitos Susitariančiųjų Valstybių narių institucijos Europos patentų tarnybos vardu ir neperžengdamos savo jurisdikcijos ribų imasi būtino tyrimo ir kitų teisinių priemonių. Vis dėlto toks bendradarbiavimas neužtikrina vieningo valstybių Konvencijos narių nacionalinės teisės aiškinimo, vyksta tik esant tokio bendradarbiavimo šalių iniciatyvai ir yra skirtas daugiau keitimuisi informacija nei patentų ginčų sprendimo procedūrų vienodinimui.

²⁶ Europos Bendrijų Komisija Komisijos komunikatas Europos parlamentui ir tarybai // Europos patentų sistemos stiprinimas, Briuselis COM (2007)

²⁷ Europos patentų išdavimo konvencija (Europos patentų konvencija), 1973 m. spalio 5 d., 99 str. // Žin., 2004-10-05, Nr. 147-5325

Labai svarbus galimam vieningos patentų ginčų jurisdikcijos kūrimui yra Konvencijos 149a straipsnis, suteikiantis teisę Susitariančiosioms Valstybėms tarpusavyje priimti specialius susitarimus reglamentuojamus nacionalinės teisės. Tokie susitarimai gali apimti susitarimus įsteigti Susitariančiosioms Valstybėms, tokio specialaus susitarimo šalims, bendrą Europos patentų teismą, taip pat įsteigti tokio susitarimo šalims bendrą padalinį, kuris nacionalinių teismų ar pusiau teisminių institucijų prašymu teiktų nuomonės Europos ar suderintos nacionalinės patentų teisės klausimais. Taigi, akivaizdu, jog Konvencijos valstybėms narėms suteikiama gana plati veiksmų laisvė Konvencijos pagrindu kurti vieningą ar bent jau suderintos nacionalinės teisės pagrindu paremtą Europos patentų ginčų jurisdikciją.

Iniciatyvos sukurti vieningą patentų sistemą ėmėsi ir Europos Komisija. Nors tokia iniciatyva buvo išreikšta jau svarstant Bendrijos patentų konvenciją 1970 – 1980 m., nepavykus priimti šios konvencijos vieningos patentų sistemos kūrimas Europos Bendrijų teisiniuose rėmuose buvo ilgam laikui atidėtas. 2000 m. Europos Sąjungos pastangos kurti vieningą patentų sistemą atsinaujino. Buvo atlikta daug politinių konsultacijų tame tarpe priimtas ir jau minėtas Komisijos komunikatas COM (2007) dėl Europos patentų sistemos stiprinimo.

Komisijos komunikate siūloma, jog valstybės narės sutiktų, kad patentų bylos būtų skirstomos pagal *Briuselis I* reglamentą (t.y. pagal atsakovo buveinės arba pažeidimo vietą).. Todėl, atsižvelgus į šią aplinkybę, turėtų būti siekiama užtikrinti, kad nevyktų „forum shopping“²⁸ procesas, tai yra, kad nebūtų pasirenkamas tik ieškovui priimtinausias teismas, todėl siūloma svarstyti vieningo bylų paskirstymo registro (centro) idėją.

Kalbant apie proceso taisykles, Europos Sąjungos šalys sutaria, kad proceso taisyklių nustatymas yra tiesiogiai sietinas su decentralizacijos lygiu, tai yra, jeigu būtų priimti sprendimai kurti specialius regioninius teismus, tada turėtų būti nustatytos ir vieningos proceso tokiuose teismuose taisyklės. Tačiau diskutuojant dėl nacionalinio patentų teismų modelio pasirinkimo valstybių narių nuomonės išsiskiria – vienos šalys palaiko nuomonę, kad proceso taisyklės tada turėtų būtų harmonizuotos tik minimaliai, kitos - kad bet koku atveju turi būti vienodos patentų bylų nagrinėjimo taisyklės. Atkreiptinas dėmesys, kad šiuo metu stengiamasi nediskutuoti dėl galimo vieningo patentų ginčus nagrinėjančio teismo proceso kalbų, nors viena iš valstybių narių pasiūlė patentų bylų proceso kalbų klausimą išskirti atskiru diskusiniu klausimu. Kaip ir kitos šalys, Lietuva pritaria, kad patentų ginčų paskirstymui galėtų būti taikomas *Briuselis I* reglamentas, pasisako už vieningas proceso taisykles. Visgi galutinė Lietuvos pozicija priklausys nuo to, koks bus pasirinktas teismų decentralizacijos būdas²⁹.

²⁸ „Forum Shopping“ – specifinė tarptautinės privatinės teisės sąvoka, kai bylos šalys perkelia turtą ar teismo procesą iš vienos valstybės į kitą ieškodamos joms palankesnės teisinės padėties;

²⁹ Mickienė L. Komunikato svarstymo eiga ES Taryboje – Europos patentų ginčų jurisdikcija valstybių narių akimis // <http://www.vilniusconference.lt/docs/Lina%20Mickiene.doc>, prisijungta: 2007 11 27

2.2 PATENTŲ TEISĖS TAIKYMAS

Patentų teisės taikymo klausimas yra tiesiogiai susijęs su aukščiau jau aptartu „*forum shopping*“ procesu, kadangi nuo to, kaip atskirų valstybių teismai vertins konkrečias materialinės patentų teisės nuostatas, tiesiogiai priklausys ir tokių teismų „populiarumas“ tarp patentų savininkų. Pavyzdžiui, patentų ginčai, nagrinėjami Didžiosios Britanijos teismuose yra laikomi vienais sunkiausių patentų savininkams, ypač kai jų patentas turi tam tikrą potencialiai silpną vietą (pvz.: jei egzistuoja panašus ankstesnis išradimas, ar patentas apibrėžtis yra labai plati). Didžiosios Britanijos teismai dažnai nevengia panaikinti Europos patentą galiojimą Didžiojoje Britanijoje, jei tik tam randa tinkamą argumentaciją. Taigi, potencialus Europos patentų saugomo išradimo pažeidėjas visada bus suinteresuotas bylinėtis Didžiosios Britanijos teismuose, tikėdamasis jam palankesnio sprendimo nei būtų priimtas patentų ginčą nagrinėjant kitos valstybės teisme³⁰. Pabrėžtinas ir dar vienas aspektas, susijęs su pareiškėjui priimtino teismo konkrečioje valstybėje pasirinkimu. Tęsiant Didžiosios Britanijos teismų pavyzdį, nepaisant to, jog Didžiosios Britanijos teismas Europos patentą suteikiamą apsaugą panaikina tik savo valstybės teritorijoje, šis atsakovui naudingas teismo sprendimas gali būti naudingas kaip papildoma įrodinėjimo bei argumentacijos priemonė bylinėjantis ir kituose Europos teismuose dėl to paties patentą tariamo pažeidimo. Taigi, akivaizdu, jog kol nėra sukurta bendra Europos patentų ginčų nagrinėjimo sistema, labai svarbiu tampa klausimas, kaip konkrečias patentų teisės nuostatas interpretuoja ir taiko skirtingų valstybių teismai bei Europos patentų tarnyba. 2001 m. lapkričio mėnesį vykusioje konferencijoje EPK 69 str. protokolais buvo papildytas nauja nuostata „*Nustatant Europos patentą suteikiamos apsaugos apimtį būtina atsižvelgti į kiekvieną elementą, kuris yra tolygus apibrėžties punktuose nurodytam elementui*“, turinčia suteikti aiškumo sprendžiant patentą pažeidimo bylą ir vertinant to patentą suteikiamos apsaugos apimtį. Visgi, kyla abejonių, jog toks EPK papildymas yra daugiau deklaratyvus ir neįneš didesnio aiškumo sprendžiant patentų bylas nacionaliniu lygiu.

2.2.1 Nacionaliniai teismai

Tarybos reglamento (EB) 44/2001³¹ 22 str. 4 p. antroje dalyje nustatoma, jog „nepažeidžiant Europos patentų biuro jurisdikcijos, pagal 1973 m. spalio 5 d. Miunchene pasirašytą Europos patentų išdavimo konvenciją, kiekvienos valstybės narės teismai turi išimtinę jurisdikciją, neatsižvelgiant į nuolatinę gyvenamąją vietą, teismo procesuose, susijusiuose su bet

³⁰ Lovells © 2006 // Patent litigation in Europe, client note, P.6. // <http://www.lovells.com/NR/rdonlyres/02595AE1-9DD6-4045-99FD-E9F4B0AE2FA6/11447/PatentLitigationinEurope1.pdf>, prisijungta 2008 10 20

³¹ Tarybos reglamentas (EB) Nr. 44/2001, 2000 m. gruodžio 22 d., dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo

kurio tai valstybei išduoto Europos patento registravimu arba galiojimu". Tokia Tarybos reglamento nuostata yra kritikuotina, kadangi sudaro teisinį pagrindą jau minėtai situacijai, kai nacionaliniai teismai, vadovaudamiesi nacionaline patentų teise, dėl to paties patento gali priimti vienas kitam prieštaraujančius sprendimus.

Europos Komisijos komunikate COM(2007) pateikiama informacija, jog daugiau kaip 90 proc. patentų ginčų Bendrijoje dabar yra nagrinėjami tik keturių valstybių narių, t.y. Vokietijos, Prancūzijos, Jungtinės Karalystės bei Olandijos teismuose. Be to, turimi 2003 – 2006 m. duomenys rodo, kad per metus vidutiniškai 1500 – 2000 ieškinių dėl patentų pažeidimo ir negaliojimo pareiškiami pirmosios instancijos patentų teismuose, iš kurių 60 – 70 proc. yra susiję su Europos patentais. Remdamasi tokiais duomenimis, Komisija teigia, jog 20 – 25 proc. pirmosios instancijos patentų teismų sprendimų yra apskundžiama. Taip pat pažymima, kad atsiranda tendencija kurtis specializuotiems teismams valstybės narės lygiu, nes patentų bylų daugelyje nacionalinių teismų pasitaiko mažai. Taigi, Komisijos pateikiami statistiniai duomenys rodo, jog esant pakankamai ženkliam ieškinių, susijusių būtent su Europos patentų ginčais skaičiui, yra itin svarbu siekti pakeisti dabartinę Europos patentų ginčų nagrinėjimo tvarką, ją harmonizuojant bei įvedant daugiau teisinio apibrėžtumo.

Atskiros nacionalinės teismų sistemos ir patentų bylų nagrinėjimo teisminė tvarka Europos valstybėse labai skiriasi. Pavyzdžiui, Vokietijoje ieškinys dėl pažeidimo ir ieškinys dėl patento panaikinimo atskiriami tiek pirmojoje, tiek apeliacinėje instancijoje ir nagrinėjami atskirai. Kitose šalyse, pvz., Jungtinėje Karalystėje, Prancūzijoje ir Nyderlanduose, o taip pat ir Lietuvoje nagrinėti tiek ieškinius dėl negaliojimo, tiek ieškinius dėl pažeidimo kompetenciją turi tas pats teismas. Dėl to keletas patentų ginčų nagrinėjimų skirtingose valstybėse gali baigtis skirtingai ar net prieštaringai. Šią situaciją gerai iliustruoja *Improver Corporation v. Remington Consumer Products Ltd.*, geriau žinoma „Epilady“ pavadinimu byla³², kurioje skirtingų valstybių Europos patentų konvencijos narių nacionaliniai teismai priėmė visiškai priešingus sprendimus dėl vieno konkretaus patento. Kadangi patento išradimo apibrėžtis buvo interpretuota skirtingai, Vokietijos, Olandijos bei Italijos teismai nutarė, kad pažeidimas padarytas, o Jungtinės Karalystės bei Austrijos teismai nutarė priešingai.

Galimai skirtingų teismų sprendimų pavojus esant to paties patento pažeidimo ar galiojimo klausimui buvo išvelgtas ir tam imtasi tam tikrų priemonių. Kaip viena iš jų, buvo pradėtas šaukti kasmetinis patentų teisėjų simpoziumas³³, kurio metu patentų bylas nagrinėjantys teisėjai gali pasidalinti savo patirtimi, teorinėmis ir praktinėmis žiniomis. Tokios iniciatyvos duoda savų rezultatų. Patentų ginčus nagrinėjantys teisėjai suvokia, jog ginčas dėl to paties

³² Patents Court (1990) FSR 181

³³ 12th European Patent Judges symposium Brussels, http://www.european-patent-office.org/epo/pubs/oj005/05_05/05_sup.pdf, prisijungta 2008 12 07

patento kitoje valstybėje gali būti išspręstas visiškai priešingai ir deda pastangas, kad taip nenutiktų. Tačiau tai negali visiškai užkirsti kelio skirtingam patentų apibrėžties interpretavimui patentų ginčus nagrinėjant skirtingų valstybių teismuose³⁴. Nacionaliniai teismai vadovaujasi EPK 69 str. ir šio straipsnio Interpretavimo Protokolu, tačiau Protokolas nurodo tik patentų apsaugos ribas ir palieka per daug vietos interpretacijoms kaip iš tiesų vieningai turėtų būti aiškinamos patentų apibrėžties ribos. Nei 1994 m. balandžio 15 d. TRIPS sutartis³⁵, nei 1969 m. Vienos tarptautinių sutarčių konvencija³⁶ nepateikia aiškių nuostatų kaip reikėtų vengti viena kitai prieštaraujančių skirtingų nacionalinių teismų interpretacijų. Dėl to, Europos patentų, išduoto toje pačioje Europos patentų tarnyboje, remiantis ta pačia teise, apsaugos apimtis gali kisti priklausomai nuo interpretavimo kiekvienoje atskiroje valstybėje.

Nepaisant to, kad priemonės, procedūros ir gynimo būdai intelektinės nuosavybės teisių pažeidimų srityje buvo suderinti ir pagal Teisių gynimo direktyvą³⁷, kurios nuostatos taip pat įtrauktos ir į LR patentų įstatymą³⁸, dėl nesuderintų klausimų, kaip antai: faktinių įrodymų rinkimas, kryžminės apklausos, teismo posėdžiai, ekspertų vaidmuo ir kt., nacionalinės procedūros ir praktika vis dar labai skiriasi. Netgi esant tam tikram materialinės patentų teisės harmonizacijos laipsniui, skirtumai gali atsirasti dėl skirtingo nacionalinių teismų nagrinėjančių patentų bylas požiūrių. Tokie skirtumai iš esmės gali nulemti ir nevienodą patentų bylų baigtį esant iš esmės vienodoms aplinkybėms. Verta paminėti svarbiausius aspektus, dėl kurių nacionalinių teismų požiūriai dažnai nesutampa. Pirmas aspektas - skirtingas patentų apibrėžties vertinimas ir apibrėžties santykis su pažeidimu. Antrasis aspektas – teismo požiūris į patentabilumo kriterijus. Vėl kaip pavyzdį galima paminėti Vokietijos teismus, kur patentų pažeidimo ir patentų galiojimo klausimai yra sprendžiami atskiruose teismuose. Teigiama, jog tokia sistema yra palanki patentų savininkams, kadangi atskirose bylose jiems lengviau kelti visiškai skirtingus argumentus dėl patentų pažeidimo ir patentų negaliojimo. Vis dėlto paminėtini ir neigiami tokio patentų ginčų nagrinėjimo modelio aspektai – teismų krūvio didinimas, papildomos bylinėjimosi išlaidos šalims, padidėjusios laiko sąnaudos tuo atveju, kai pareiškiamas tiek ieškinys dėl patentų pažeidimo, tiek priešieškinis dėl patentų negaliojimo. Tuo tarpu šalyse, kuriose pažeidimas ir galiojimas yra vertinamas kartu viename teisme, patentų savininkas gali pasijausti “spaudžiamas”, kai reikia dėstyti visiškai skirtingus argumentus tam pačiam teismui, pvz.: ginti savo patentą, teigiant, jog jo patentų apibrėžtis nėra tokia plati, jog

³⁴ Stefan Luginbuehl // At Last: a European Patent Court Which May Come True. The European Patent Litigation Agreement, 2002 09 12

³⁵ Pasaulio prekybos organizacijos Sutartis dėl intelektinės nuosavybės teisių aspektų, susijusių su prekyba (Žin., 2001, Nr. 46-1620)

³⁶ Vienos konvencija dėl tarptautinių sutarčių teisės // Žin., 2002.02.06, Nr.: 13, Publ. Nr.: 480

³⁷ 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/48/EB dėl intelektinės nuosavybės teisių gynimo

³⁸ Lietuvos Respublikos patentų įstatymas, Žin., 1994, Nr.8-120

apimtų jau anksčiau žinomą technikos lygį, bet tuo pačiu, kaltinant pažeidėją, įrodinėti, jog patento apibrėžtis yra pakankamai plati tam, jog apimtų jo padarytą pažeidimą. Taigi, akivaizdu, kad Europoje šiuo metu paplitę skirtingi patentų ginčų nagrinėjimo būdai, turintys tiek savų privalumų, tiek trūkumų.

Nors EPK 69 str. ir jo papildomas protokolai pateikia harmonizuotą požiūrį į patento apibrėžties interpretavimą, kaip jau minėta, vis dar egzistuoja galimybė skirtingiems Europos teismams priimti skirtingus sprendimus to paties patento pažeidimo byloje, kadangi ir EPK 64 str. 3 d. numato, jog pažeidimo klausimai yra sprendžiami pagal nacionalinę teisę.

Toliau glaustai aptariamas kai kurių Europos valstybių, turinčių specializuotus patentų teismus, požiūris į patentų teisės aiškinimą.

Didžiojoje Britanijoje EPK yra įgyvendinama 1977 m. Jungtinės Karalystės Patentų aktu, pateikiančiu patentuoto išradimo apibrėžimo sąvoką. 2004 m. spalio mėnesį Didžiosios Britanijos Lordų rūmuose byloje *Kirin Amgen Inc v Hoechst Marion Roussel Limited* buvo pateikta patento apibrėžties samprata. Pranešėjas byloje įtvirtino pagrindinį principą, jog patento apibrėžtis turi būti aiškinama pagal paskirtį. Išradimo paskirtimi pagrįstas patento apibrėžties formavimas ir aiškinimas yra esminis Anglijos patentų teisės principas, atitinkantis EPK³⁹.

Olandijoje EPK 69 str. buvo perkeltas į Olandijos patentų įstatymą 1978 m. Daugelį metų Olandijos teismai, sprenddami patentų pažeidimų bylas bei interpretuodami patentų apibrėžti vadovavosi “išradimo esmės” kriterijumi. Vis dėlto tokia interpretacija nuolat susidurdavo su aktyviu patentų teisės specialistų pasipriešinimu. Jie teigė, jog “išradimo esmės” kriterijus suteikia per daug apsaugos patento savininkui ir sumažina teisinį apibrėžtumą tretiesiems asmenims. 1988 m. netgi buvo iškeltas klausimas ar “išradimo esmės” kriterijus atitinka EPK 69 str. ir jo papildomą protokolą. Galiausiai 1995 m. *Ciba Geigy v Ote Optics* byloje Olandijos Aukščiausiasis teismas pasisakė, jog “išradimo esmės” kriterijus jau nebegali būti laikomas pagrindine taisykle sprendžiant patento suteikiamos apsaugos apimtį, o yra tik vienas iš taikytinų principų. Toks požiūris dar kartą buvo patvirtintas 2003 m. Olandijos apeliacinio teismo sprendimu byloje *Boston Scientific v Cordis*⁴⁰.

Prancūzijoje patentų apibrėžties interpretavimas yra nustatytas Prancūzijos intelektinės nuosavybės kodekso 613-2 str., kuris atitinka EPK 69 str. Taikydami šio straipsnio nuostatas, Prancūzijos teismai pabrėžia, jog patento apibrėžtis neturėtų būti interpretuojama remiantis žodine patento apibrėžties išraiška, bet turėtų būti aiškinama remiantis išradimo aprašymais ir brėžiniais. Tokia nuostata buvo įtvirtinta ir Prancūzijos Aukščiausiojo teismo 2004 m. balandžio 28 d. nutartyje, byloje *Applimo SA, Noirot SA, Campa SA v Atlantic SA*. Šiaip ar taip, netgi

³⁹ Lovells © 2006 // Patent litigation in Europe, client note, P.6., <http://www.lovells.com/NR/rdonlyres/02595AE1-9DD6-4045-99FD-E9F4B0AE2FA6/11447/PatentLitigationinEurope1.pdf>, prisijungta 2008 10 20

⁴⁰ Ten pat, P.7.

naudojant išradimo aprašymus ar brėžinius tais atvejais, kai patento apibrėžtis yra neaiški ar nevienareikšmė, Prancūzijos teismai sprendžia, jog naudojant tokią interpretaciją negali būti apimamas joks naujas elementas ar savybė, kuri nebuvo aprašyta ar paminėta apibrėžtyje.

Vokietijoje sprendžiant dėl patento pažeidimo, vertinama tai, ar atitinkamos srities specialistas sugebėtų priimti tokį patį techninį sprendimą kaip ir pažeidėjas, remdamasis savo srities žiniomis ir aiškindamas patento apibrėžtį pagal patento aprašymą ir brėžinius. Naudojant funkcijos – atlikimo būdo – rezultato analizę, didesnis dėmesys skiriamas funkcijai bei rezultatui, o ne būdui, kuriuo tas rezultatas pasiekiamas⁴¹.

Taigi, iš aukščiau pateiktos skirtingų valstybių teismų praktikos, akivaizdu, jog materialinė patentų teisė interpretuojama pakankamai skirtingai, kas dažnai neišvengiamai sukelia neatitikimą tarp skirtingų valstybių teismų sprendimų patentų bylose nors faktinės šių ginčų aplinkybės ir būna pakankamai panašios.

Kita problema, susijusi su tiek su Europos patentų konvencijos, tiek su valstybių narių materialinės patentų teisės nuostatomis, jų interpretavimu bei taikymu yra teritorinis patentų ginčą nagrinėjusio nacionalinio teismo priimto sprendimo galiojimo pobūdis, t.y. priimto teismo sprendimo galiojimas tik to teismo buveinės valstybėje. Išradimų apsaugos teisėje žinomas tarpvalstybinio uždraudimo (*angl. Cross – border injunction*) institutas, suteikiantis nacionalinio teismo sprendimui ekstrateritorialumo pobūdį. Tarpvalstybinio uždraudimo doktrina buvo pradėta vystyti Olandijoje, Olandijos Aukščiausiojo Teismo 1993 m. spalio 24 d. sprendimu byloje *Lincoln/Interlas*⁴². Poreikis jai atsirado siekiant apriboti vieno konkretaus Europos patento pažeidimo atveju kylančių ginčų skaičių, bet nesusiaurinant patento savininko galimybių savo teises ginti keliose jurisdikcijose vienu metu. Tokiomis aplinkybėmis ir gimė tarpvalstybinio uždraudimo institutas.

Jo esmę sudaro nuostata, jog vienoje ES valstybėje priimtas teismo sprendimas, draudžiantis atlikti veiksmus, pažeidžiančius išradimo savininko teises, gali būti pritaikomas ir kitose ES valstybėse. Buvo remiamasi idėja, jog Europos patentai išduodami remiantis bendra ir unifikuota patentabilumo principų sistema, įtvirtinta EPK, todėl tokiems patentams apsauga turėtų būti taikoma visos Europos mastu. Buvo teigiama, jog teismas gali priimti tarpvalstybinius uždraudimus tokia apimtimi, kiek tai siejasi su patento pažeidimo klausimais ir neliečia patento galiojimo aspektų. Argumentuojama buvo ir tuo, jog teismas sprendamas patento pažeidimo byla, neprivalo tuo pačiu būtinai spręsti ir patento galiojimo klausimų⁴³. Taigi, visiškai

⁴¹ Lovells © 2006 // Patent litigation in Europe, client note, P.8, // <http://www.lovells.com/NR/rdonlyres/02595AE1-9DD6-4045-99FD-E9F4B0AE2FA6/11447/PatentLitigationinEurope1.pdf>, prisijungta 2008 10 20

⁴² Prof. Mario Franzosi // Cross Border patent litigation in Europe, P.1

⁴³ Is there an After – Life for *Pan* European Injunctions? // <http://ipgeek.blogspot.com/2008/03/is-their-after-life-for-pan-european.html>, prisijungta: 2008 10 25

įmanomas tarpvalstybinis uždraudimas atlikti veiksmus, pažeidžiančius patento savininko teises, jei toje pačioje byloje nenagrinėjamas patento galiojimo klausimas.

Teismai, išduodami tarpvalstybinius uždraudimus argumentuodavo tuo, jog EPK 69 str. įtvirtinama nuostata, jog Europos patentas, būdamas nacionaliniu patentų rinkiniu, turėtų būti aiškinamas ir interpretuojamas vienodai, visose EPK valstybėse narėse. Taigi, dėl identiškų ar panašių to paties Europos patento pažeidimų skirtingose valstybėse galėtų spręsti vienas teismas. Tokios teisminės praktikos pagrindas buvo Briuselio konvencija dėl jurisdikcijos ir teismų sprendimų įgyvendinimo civilinėse ir komercinėse bylose, vėliau pakeista beveik identišku EB Reglamentu 44/2001, kurio 5(3) str., leidžia vykdyti teismo procesą pažeidimo vietos valstybėje⁴⁴.

Visgi net tuo metu, kai Europos patentų ginčiuose buvo taikomas šis institutas, tarp Europos teismų nebuvo vieningo požiūrio į tai, ar tokie tarpvalstybiniai uždraudimai turėtų būti leidžiami. Pvz.: Vokietijos ir Olandijos teismai šį institutą gana plačiai taikė, kai tuo tarpu Didžiosios Britanijos teismai nepripažino tarpvalstybinių uždraudimų ir atsisakė įgyvendinti savo jurisdikciją dėl užsienio valstybių patentų (pvz.: sprendimas byloje *FortDodge Animal Health Ltd v Akzo Nobel NV*). Didžiosios Britanijos ir kitų valstybių, nepalaikančių tarpvalstybinio uždraudimo instituto taikymo patentų pažeidimų bylose, teismai nenorėjo kištis į užsienio teismų jurisdikciją tuo atveju, jei tektų spręsti patento galiojimo klausimą. Buvo palaikoma nuomonė, jog patento galiojimo konkrečioje valstybėje klausimu jurisdikciją turėtų turėti tik tos valstybės nacionaliniai teismai. Taigi, laikantis tokio požiūrio nebuvo įmanoma spręsti su užsienio patento pažeidimu susijusių klausimų, ypač kai gindamasis atsakovas keldavo argumentus, susijusius su tariamai pažeisto patento negaliojimu⁴⁵.

Galiausiai tarpvalstybinių uždraudimų praktika vėliau buvo apribota visos ES lygiu. Byloje *Gesellschaft für Antriebstechnik mbH & Co. v Lamellen und Kupplungsbau Beteiligungs KG*⁴⁶ Europos Teisingumo teismas sprendė klausimą ar Briuselio konvencijos 16(4) str., esant tam tikroms situacijoms suteikiantis išimtinę jurisdikciją tos valstybės teismams, kurioje patentas buvo įregistruotas, yra taikomas tik siekiant paskelbti patentą negaliojančiu, ar taip pat ir teismo procesuose dėl patento pažeidimo, kuriuose viena iš šalių iškelia reikalavimus dėl patento negaliojimo ar panaikinimo. Byloje nagrinėjamos situacijos, kai patento pažeidimo byloje atsakovas pareiškia priešieškinį dėl patento negaliojimo. Teisingumo teismas, sprenddamas dėl teismų jurisdikcijos esant tokioms situacijoms, pasisakė, jog aukščiau minėtas Briuselio

⁴⁴ Jochen Bühling // Cross - border injunctions in patent infringement cases: paradise lost?, Building and enforcing intellectual property value 2007, P.173

⁴⁵ Ten pat, P.173

⁴⁶ Europos Teisingumo teismo sprendimas byloje Nr. C-4/03 , <http://curia.europa.eu/en/content/juris/c2.htm> , prisijungta 2008 12 02

konvencijos straipsnis taikomas tokioms aukščiau aptartoms situacijoms, t.y. patentų ginčą spręsti yra kompetentingas patento registracijos valstybės teismas.

Byloje *Roche Nederland BV ir kiti v Frederick Primus, Milton Goldenberg*⁴⁷ Teisingumo Teismas taip pat sprendė klausimą dėl Briuselio konvencijos 16(4) str. taikymo. Teisingumo Teismo buvo klausiama, ar išimtinė jurisdikcija „procedūrose, susijusiose su [...] patentų galiojimu“ apima atvejus, kai atsiliepimu į ieškinį iškeliamas reikalavimas dėl patento pažeidimo fakto nebuvimo nustatymo (žr. išnašą nr. 66). Teisingumo teismas ir šioje byloje laikėsi tokios pačios krypties ir pasisakė, jog minėtas Briuselio konvencijos straipsnis turi būti aiškinamas kaip suteikiantis išimtinę jurisdikciją visoms procedūroms, susijusioms su patento registracija bei galiojimu, nepaisant to, ar klausimas buvo iškeltas pateikiant ieškinį, ar atsiliepimą į jį.

Taigi, Europos Teisingumo teismas sprendimuose bylose *Gesellschaft für Antriebstechnik mbH & Co. v Lamellen und Kupplungsbau Beteiligungs KG* bei *Roche Nederland BV ir kiti v Frederick Primus, Milton Goldenberg* apribojo nacionalinių teismų galimybes pareikšti ieškinius dėl keleto įmonių, priklausančių tai pačiai grupei, bet įsteigtų skirtingose ES valstybėse narėse, padarytų pažeidimų. Teismas pasisakė, jog Europos patentų suteikiamos teisės yra nacionalinės teisės, turinčios būti įgyvendintos nacionaliniu lygiu. Taigi, atsižvelgiant į Europos patento suteikiamų teisių nacionalinį pobūdį, yra „neišvengiama“, jog to paties Europos patento pažeidimai turi būti nagrinėjami atskirai, atitinkamuose valstybių narių, kuriose tas pažeidimas buvo įvykdytas, teismuose.

Šių Europos teisingumo teismo sprendimų argumentacija buvo grindžiama tuo, jog veiksmi, keleto atsakovų atlikti skirtingose valstybėse, yra susiję su atskirais nacionaliniais patentais, taigi, nėra tapatūs ir negali būti pagrindu priimant bendrą sprendimą tik viename teisme. Teismo nuomone, teigiant kitaip trečiosioms šalims kiltų rizika dėl teismo sprendimo nuspėjamumo ir teisinio tikrumo. Tokia praktika taip pat padidintų teismo valstybės pasirinkimo poreikį (*angl. forum shopping*), kurio ES teisėje kaip tik stengiamasi išvengti⁴⁸.

Akivaizdu, jog tokia Europos teisingumo teismo praktika ženkliai įtakojo patentų savininkų strategiją, sprendžiant jiems priklausančių Europos patentų teisių įgyvendinimo ir gynimo klausimus tarptautiniu mastu. Europos patentų savininkams tapo ypač svarbu įvertinti rinkas, nustatyti svarbiausias iš jų bei identifikuoti svarbiausius pažeidėjus, įvertinti galimas pažeistų teisių gynimo priemones, tikėtiną ginčo trukmę bei kaštus skirtingose valstybėse. Taip pat tapo reikalinga įvertinti ar iš potencialių atsakovų galima tikėtis rimtos ir įrodymais pagrįstos

⁴⁷ Europos Teisingumo teismo sprendimas byloje Nr. C-539/03, <http://curia.europa.eu/en/content/juris/c2.htm>, prisijungta 2008 12 02

⁴⁸ Jochen Bühlung // Cross - border injunctions in patent infringement cases: paradise lost?, Building and enforcing intellectual property value 2007, P.175

gynybos dėl ieškovo patento negaliojimo. Tam, kad būtų galima įrodinėti ryšį tarp patento savininko teisių pažeidimų skirtingose valstybėse, sprendžiant ką traukti atsakovais, svarbu įvertinti, kurių potencialių atsakovų vykdoma patento savininko teises pažeidžianti veikla yra labiausiai panaši į patento pažeidimą įvykdytą patento savininko buveinės ar gyvenamosios vietos valstybėje. Įvertinus visus šiuos aspektus, patentų savininkai gali tikėtis sėkmingo bylinėjimosi dėl to paties patento pažeidimo iš karto keliose valstybėse. Vis dėlto, aukščiau cituojamo autoriaus nuomone, atsižvelgiant į Europos teisingumo teismo išaiškinimus, bylinėjimasis iš karto keliose valstybėse nebus toks lengvas koks būdavo vienam teismui priimant sprendimą dėl tarpvalstybinio uždraudimo. Jei tarpvalstybinio uždraudimo institutą buvo galima laikyti tam tikru sprendimu Europos patentų ginčiuose, vykstančiuose vienu metu keliose valstybėse, Europos teisingumo teismo išaiškinimai viską grąžino į pradinę padėtį, t.y. bylinėjimąsi dėl Europos patento pažeidimo perkeliant išimtinai į nacionalinį lygmenį. Bylinėjantis iš karto keliose valstybėse, procesinės teisės atžvilgiu taip pat gali būti susiduriama su tam tikromis kliūtimis. Labiausiai pabrėžtini procesiniai skirtumai renkant įrodymus (nors procedūra ir formaliai suvienodinta 2001 m. Tarybos reglamentu⁴⁹), ypač norint išreikalauti juos iš kitos bylos šalies, taip pat skirtingi teismo proceso terminai, skirtumai pateikiant įrodymus teismui, būdai, kuriais ieškovui atlyginama žala pergalės byloje atveju. Aukščiau cituojamo autoriaus Jochen Bühling nuomone, tolesnis situacijos vystymasis visos Europos lygiu priklausys nuo tokių iniciatyvų kaip pvz.: Europos susitarimo dėl patentų ginčų nagrinėjimo (EPLA) įsigaliojimas.

Taigi, akivaizdu, jog patentų galiojimą bei pažeidimus reguliuojanti EPK materialinė teisė yra skirtingai interpretuojama atskirose Europos valstybėse, o teisės taikymas vadovaujantis kiekvienos šalies nacionalinėmis proceso taisyklėmis taip pat gali būti pakankamai skirtingas. Patentų ginčų dalyviai, ar potencialūs dalyviai, turi apsispręsti, kurios šalies ar šalių teismuose jie pradės bylinėtis dėl patento pažeidimo ar galiojimo. Atitinkamai tokiam sprendimui reikalinga ir suderinta bylinėjimosi strategija, atsižvelgiant į aukščiau minėtus skirtumus skirtinguose Europos valstybių teismuose. Visa tai reikalauja didelių laiko ir lėšų sąnaudų, kai tuo tarpu teisinio tikrumo dėl tos pačios bylos baigties skirtinguose lygiagrečiai vienas kitam nagrinėjamuose patentų ginčiuose nėra.

Taip pat atkreiptinas dėmesys į skirtumus, susijusius su *nacionalinių teisėjų kvalifikacija* ir patirtimi. Kaip jau minėta, kai kurios šalys turi specializuotus teismus, kurie

⁴⁹ Tarybos reglamentas (EB) Nr.1206/2001 dėl valstybių narių teismų tarpusavio bendradarbiavimo renkant įrodymus civilinėse ar komercinėse bylose,
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:19:04:32001R0044:LT:PDF> , prisijungta 2008 11 14

nagrinėja vien patentų bylas, kitose šalyse tokios specializacijos nėra. Galima daryti išvadą, kad dėl šių skirtumų teismas atitinkamai pasirenkamas (angl. *forum shopping*) – šalys savo pasirinkimu pateikia ieškinį teismui, kuriame tikėtusi naudingesnės nutarties nei kitame. Teisėjų kvalifikacijos klausimas itin aktualus ir Lietuvai, svarstant galimas Europos patentų sistemos perspektyvas bei jų patrauklumą Lietuvai. Atsižvelgiant į faktą, jog Lietuvos teismuose patentų bylos yra itin retos (nuo 2001 iki 2008 m. Apeliaciniame bei Aukščiausiajame teisme nagrinėtos tik apie 10 patentų bylų, o bylų dėl Europos patento pažeidimo apskritai nebuvo), akivaizdu, jog teisėjų patirtis patentų bylose negali būti aukšta. Patentų ginčus galinčių nagrinėti teisėjų klausimas nagrinėtas ir Europos Taryboje. Čia buvo konstatuota, jog patentų ginčų sprendimų sistemos ir patentų ginčų nagrinėjimo patirtis valstybėse narėse labai skirtinga. Tai tikriausiai lemia teisinės, ekonominės, istorinės priežastys, kurios taip pat turi didelę įtaką formuojant šalių pozicijas bei priimant politinius sprendimus. Kalbant apie valstybėse narėse nagrinėjamų patentų ginčų skaičių buvo pateikti tokie duomenys:

Per metus (kai kuriose valstybėse iš viso per 15 metų pvz. Lietuvoje, Latvijoje) išnagrinėjama: iki 10 patentų bylų – Airijoje, Lietuvoje, Latvijoje, Estijoje, Slovėnijoje, Slovakijoje, Čekijoje, Bulgarijoje, Kipre, Maltoje. Liuksemburgas informavo, kad neturėjo nei vienos patentų ginčų bylos savo teismuose. Iki 20 bylų nagrinėja Austrijos, Danijos, Lenkijos, Rumunijos, Suomijos, Vengrijos teismai. Daugiau nei 30 patentų ginčų teismuose nagrinėja Belgija ir Olandija. Daugiau nei 100 patentų bylų per metus sprendžiama Italijoje, Jungtinėse Karalystėse, Prancūzijoje, Vokietijoje. Graikija ir Ispanija informavo, kad tokios statistikos neturi, bet bylų skaičius nėra labai didelis⁵⁰.

Reiktų pažymėti, kad iš pateiktų skaičių neaišku, kiek bylų buvo dėl Europos patentų ir kiek dėl nacionalinių patentų. Jei kalbame apie Lietuvos patentų ginčų statistiką, tai patentų bylų skaičius tikrai nedidelis, beveik visos bylos yra dėl nacionalinių patentų, tik paskutiniai keli ginčai yra susiję su Europos patentu, tai yra jo pagrindu prašomu išduoti papildomos apsaugos liudijimu⁵¹.

Kai kuriose valstybėse yra įteisinti ir techniniai teisėjai, kuriems taikomas mokslinio techninio išsilavinimo kriterijus, tačiau jų sprendžiamasis balsas bei teisinis statusas nėra vienodas. Pavyzdžiui, techniniai teisėjai Vokietijoje gali būti tik su techniniu išsilavinimu Federaliniame patentų teisme ir jie posėdžiauja vienodomis sprendimo teisėmis kolegijoje su teisinį išsilavinimą turinčiais teisėjais sprendžiant patento pripažinimo negaliojančiu klausimą. Jungtinėje Karalystėje patentų ginčus nagrinėja teisėjas su teisiniu ir techniniu išsilavinimu, Olandijoje tokias bylas sprendžia teisėjas turintis teisinį išsilavinimą, tačiau patentų bylas gali

⁵⁰ Mickienė L. Komunikato svarstymo eiga ES Taryboje – Europos patentų ginčų jurisdikcija valstybių narių akimis // <http://www.vilniusconference.lt/docs/Lina%20Mickiene.doc>, prisijungta: 2007 11 27

⁵¹ Ten pat

nagrinėti pusės laiko (*part time*) teisėjas - patentų srities specialistas (techninį išsilavinimą turintis asmuo). Švedijoje patentų ginčus nagrinėja 5 teisėjai, 2 iš jų su techniniu išsilavinimu, Suomijoje nagrinėja teisėjas su teisiniu išsilavinimu, jam padeda 2 techniniai ekspertai, kurie neturi sprendžiamojo balso teisės priimant sprendimą. Vengrijoje bylas dėl išradimų nagrinėja 3 teisėjų kolegija, 2 iš jų turi turėti techninį išsilavinimą I instancijoje; apeliacinėje instancijoje visi teisėjai turi būtinai turėti teisinį išsilavinimą. Beveik pusėje ES valstybių narių patentų ginčai pirmąją instanciją nagrinėjami viename teisme (pvz. Lietuvoje tik Vilniaus apygardos teisme), kitose valstybėse tokius ginčus gali nagrinėti nuo 3 iki 7 ar net daugiau teismų⁵².

Taip pat skiriasi ir patentų pripažinimo negaliojančiais bei teisių į patentus gynimo bylas nagrinėjantys teismai ir institucijos – kai kuriose valstybėse (pvz. Bulgarijoje, Čekijoje, Estijoje, Italijoje, Lenkijoje, Rumunijoje, Slovakijoje, Vokietijoje) vieni teismai nagrinėja patentų pripažinimo negaliojančiu klausimus (dažniausiai pirmą instanciją yra nacionalinės patentų tarnybos ir antra - teismai, kuriems gali būti apskūsti patentų tarnybų veiksmai), kiti teismai nagrinėja tik teisių į patentą pažeidimo bylas, kaip kylančias iš civilinių teisinių santykių⁵³.

Diskusijose Europos Sąjungos lygiu pasigirsta skeptiškų minčių dėl šalių, kurios turi mažą patentų ginčų skaičių, teisėjų pasirengimo nagrinėti Europos ar Bendrijos patentų ginčus, Galima sutikti, kad tokios abejonės yra visiškai pagrįstos, tačiau palaikytina ir nuomonė, jog teisėjai įgis reikiamą kvalifikaciją ir pasirengimą tik tada, jei jie turės galimybę nagrinėti tokius ginčus. Net ir esant abejonėms dėl skirtingų sprendimų ar teisėjų kvalifikacijos, jas galėtų išsklaidyti vieninga antroji apeliacinė instancija, kurią yra pasirengusi palaikyti ir Lietuva. Diskutuojant apie teisėjų kvalifikaciją ir techninių teisėjų statusą, Lietuva, įvertinusi savo teisės sistemą, galėtų pritarti techniniams teisėjams neturintiems sprendžiamojo balso abiejose instancijose. Galėtų būti svarstomas ir variantas, kai pirmoje instancijoje pakanka tik techninės ekspertizės arba dalyvaujantys techniniai teisėjai neturi sprendžiamojo balso teisės, o apeliacinėje instancijoje tokią balso teisę jie galėtų turėti⁵⁴. Manytina, jog techninių teisėjų dalyvavimas patentų bylose Lietuvoje būtų įmanomas tik jei jie neturėtų lemiamo balso teisės priimant sprendimus bylose. Kitu atveju būtų pažeidžiamos Lietuvos Respublikos teisės aktų nuostatos. Atsižvelgiant į planuojamą regioninį patentų teismų pobūdį ir tai, jog apeliacinė instancija jau būtų centralizuota, techninių teisėjų statusas apeliaciniame procese galėtų keistis, kadangi tokios bylos jau nebepriklausytų Lietuvos jurisdikcijai.

⁵² Mickienė L. Komunikato svarstymo eiga ES Taryboje – Europos patentų ginčų jurisdikcija valstybių narių akimis // <http://www.vilniusconference.lt/docs/Lina%20Mickiene.doc>, prisijungta: 2008 11 03

⁵³ Ten pat.

⁵⁴ Ten pat.

2.2.2 Europos patentų organizacija

Europos Patentų organizacija (*angl.* European Patent Organisation) yra tarpvyriausybiniu pagrindu veikianti organizacija, įkurta 1977 m. spalio 7 d. remiantis Europos patentų konvencija, pasirašyta 1973 m. Miunchene. Organizacijos struktūra susideda iš Europos Patentų tarnybos (*angl.* European Patent Office) ir Administracinės tarybos (*angl.* Administrative Council), kontroliuojančios patentų biuro veiklą. Europos Patentų tarnyba taip pat turi padalinius Hagoje, Berlyne ir Vienoje. Šiuo metu patentų organizacijos narėmis yra 34 valstybės, t.y. visos Europos Sąjungos valstybės kartu su Kroatija, Islandija, Lichtenšteinu, Monaku, Norvegija, Šveicarija ir Turkija. Patentų organizacijos misiją išduoti Europos patentus, remdamasi EPK vykdo Europos Patentų tarnyba. Europos Patentų organizacijos buveinė įsteigta Miunchene.

Europos Patentų organizacija yra juridinis asmuo, t.y. turi teisinį subjektiškumą, ir yra atstovaujama Europos Patentų tarnybos prezidento. Kaip nurodoma EPK 5 str., kiekvienoje susitariančiojoje valstybėje Organizacija turi labai plačius teisinius įgaliojimus, juridiniams asmenims suteikiamus pagal tos valstybės įstatymus; svarbiausia, ji gali įsigyti kilnojamo ir nekilnojamo turto, juo disponuoti ir būti teisinių procedūrų šalimi.

Administracinė taryba yra sudaryta iš valstybių narių deleguojamų atstovų ir Organizacijos vardu įgyvendina savo teisinius įgalinimus. Administracinė taryba taip pat yra atsakinga už su Organizacija susijusius politinius reikalus bei Patentų tarnybos veiklos priežiūrą. Administracinė tarnyba nėra nuolatinis organas. Įprastai ji renkasi keturis kartus per metus. Jos oficialios veiklos kalbos yra Anglų, Prancūzų ir Vokiečių.

Europos patentų organizacija nėra Europos Bendrijų institucija ir netgi turi keletą narių nesančių Europos Sąjungos valstybėmis narėmis. Kaip jau minėta, Patentų organizacija yra sukurta tarpvyriausybiniu principu, jos aukščiausias atstovaujamas organas yra Administracinė taryba, kurioje yra atstovaujamos visos Europos Patentų organizacijos valstybės narės.

Pramoninės nuosavybės apsauga, savaime suprantama, yra pagrindinis Patentų organizacijos tikslas. Pasak jos atstovų, šiandien Patentų organizacija ir toliau deda pastangas tam, jog būtų sukurta bendra ir vieninga Europos patentų sistema. Administracinė taryba yra vieta, kurioje vystomos ir pritaikomos strategijos, siekiant ir toliau skatinti inovacijas bei sustiprinti Europos pozicijas pasaulyje, atsižvelgiant į visų patentų sistemos dalyvių poreikius ir pozicijas⁵⁵.

Europos Patentų tarnyba taiko vienodą procedūrą tiek fiziniams asmenims, tiek bendrovėms, siekiantiems patentuoti savo išradimus. Jei Administracinė taryba yra aukščiausias

⁵⁵ Europos patentų organizacijos tinklalapis <http://www.epo.org/about-us/epo/administrative-council.html> , prisijungta 2008 11 03

atstovaujamas organas, prižiūrintis Patentų tarnybos veiklą, tai pačią Patentų tarnybą galima vadinti vykdomuoju Europos Patentų organizacijos organu. Taigi, pagrindinė Patentų tarnybos užduotis yra Europos patentų išdavimas. Kadangi šios procedūros metu taikoma tiek materialinė, tiek procesinė EPK teisė, toliau bus trumpai aptariamos Patentų tarnybos atliekamos funkcijos Europos patentų išdavimo procese:

1. Paieška ir patikrinimas – Patentų tarnyba atlieka paieškas ir nepriklausomus patikrinimus vis didėjančiam Europos patentų paraiškų bei tarptautinių paraiškų, paduotų pagal Patentų kooperacijos sutartį (*angl.* Patent Cooperation Treaty) skaičiui. Tikrinant Europos patentų paraiškas, suteikiama galimybė greitesnei patikrinimo procedūrai. Paieškos ir patikrinimo procedūros metu yra atliekama paraiškos atitikties formaliems reikalavimams ekspertizė, kurios metu nustatoma, ar Europos patento paraiška ir išradimas, dėl kurio ji paduota, atitinka EPK reikalavimus.

2. Protesto procedūra – Patentų tarnyba taip pat yra atsakinga už protestų, pareiktų dėl Europos patento išdavimo, nagrinėjimą. EPK 99 str. numato, jog per devynis mėnesius nuo Europos patento išdavimo paskelbimo Europos patentų biuletenyje, bet kuris asmuo, vadovaudamasis Įgyvendinimo taisyklėmis, gali Europos patentų tarnybai pranešti apie protestą prieš išduotą Europos patentą. Protestas prieš Europos patentą taikomas visose susitariančiose valstybėse, kuriose šis Europos patentas galioja.

3. Apeliacijos – apeliacinės kolegijos sprendžia skundus dėl Priėmimo poskyrio, ekspertizės, juridinio ir protestų skyrių sprendimų. Apeliacinės kolegijos nors organizacine prasme ir yra integruotos į Europos Patentų organizaciją yra nuo jos nepriklausomos, o jų sprendimai priimami vadovaujantis vien tik EPK nuostatomis. Šiuo metu yra dvidešimt keturios techninės apeliacinės kolegijos, Apeliacinė kolegija teisės klausimais bei Išplėstinė apeliacinė kolegija. Kolegijų nariai ir pirmininkai yra paskiriami penkerių metų kadencijai.

Techninės apeliacinės kolegijos ir Apeliacinė kolegija teisės klausimais tikrina apeliacijas dėl Europos Patentų organizacijos priėmimo, ekspertizės, juridinio ir protestų skyrių sprendimų. Siekiant užtikrinti vienodą teisės taikymą, arba iškilus svarbiu teisiniu klausimui, klausimas bet kurios apeliacijos proceso šalies, apeliacinės kolegijos arba Patentų tarnybos prezidento iniciatyva gali būti nukreiptas nagrinėti Išplėstinei apeliacinei kolegijai.

Apeliacinės kolegijos šiuo metu sulaukia maždaug 2000 naujų bylų per metus iš kurių išnagrinėja apie 1600. Apie kolegijų sprendimus visuomenė yra informuojama Europos Patentų registre ir Europos Patentų organizacijos Oficialiame leidinyje⁵⁶.

⁵⁶ Europos Patentų organizacijos Oficialus leidinys http://www.european-patent-office.org/epo/pubs/oj_index_e.htm prisijungta 2008 12 03

4. Disponavimas informacija apie patentus – išradimo atskleidimas ir vėlesnis viešas jo paskelbimas yra svarbus Europos patentų išdavimo sistemos principas. Visuomenei yra pateikiamos oficialios Europos patentų dokumentacijos kopijos (pvz.: virtuali prieiga European Publication Server sistemoje).⁵⁷

Atkreiptinas dėmesys, jog Europos patentų ginčiuose Europos Patentų Organizacija dalyvauja tik tiek, kiek tai apibrėžiama EPK V dalyje dėl Protesto ir Apribojimo procedūros. Tai yra, per devynis mėnesius po Europos patento išdavimo paskelbimo dienos bet kuriam suinteresuotam asmeniui Europos patentų tarnybai nepateikus protesto, tokio Europos patento galiojimo klausimas jau nebegali būti sprendžiamas Europos Patentų Organizacijoje. Tiek patento pažeidimo, tik galiojimo klausimai praėjus devynių mėnesių terminui (esant tam tikroms pateisinamoms aplinkybėms galimas termino pratęsimas, EPK 122 str.) perkeliami į nacionalinį lygmenį ir nagrinėjami vadovaujantis nacionalinės teisės normomis (dėl EPK 69 str. ir jo išaiškinimo protokolo taikymo nacionaliniu lygiu žr. šio darbo poskyrį 2.2.1).

Vis dėlto, visiškai atskirti Europos patento atžvilgiu atliekamas procedūras Europos Patentų Organizacijoje bei procedūras valstybių narių teismuose nebūtų tikslu. Praktikoje taikant harmonizuotą materialinę patentų teisę⁵⁸ ją taikanti institucija nėra vien tik Europos Patentų Organizacija, ją taiko ir nacionaliniai teismai. Vis dėlto nė vienas iš šiame magistro darbe cituojamų autorių neneigia, jog nesant bendro Europos patentų teismo, pavojus dėl EPK valstybių narių nacionalinių teismų sprendimų patentų bylose nesuderinamumo nuolat išliks⁵⁹. Tai akcentuojama ir Europos Parlamento pateiktoje teisinėje nuomonėje dėl Europos patentų ginčų sutarties įgyvendinimo Europos Sąjungos valstybėse narėse. Konstatuojama, jog Europos Patentų tarnyba yra atsakinga už Europos patentų išdavimą pagal vieningą Europos patento paraišką, vadovaujantis centralizuota išdavimo procedūra. Nors EPK konvencija įtvirtina kai kurias nuostatas, kurios Europos patentui taikomos ir nacionalinėje fazėje (t.y. jau po patento išdavimo), išduotas Europos patentas veikia kaip nacionalinių patentų rinkinys tose valstybėse, kuriose patentinės apsaugos ir buvo siekiama. Taigi, Europos patentų suteikiamos teisės yra įgyvendinamos vadovaujantis nacionaline teise, o nacionalinės institucijos sprendžia dėl Europos patentų kylančius ginčus⁶⁰.

⁵⁷ Europos patentų dokumentacijos saugykla <http://www.epo.org/patents/patent-information/european-patent-documents/publication-server.html>, prisijungta 2008 12 05

⁵⁸ EPK harmonizuoja tokias sritis kaip paties išradimo samprata, išradimo atskleidimas, išradimo naujumo, išradimo lygio, pramoninio pritaikomumo reikalavimai, taip pat panaikinimo pagrindai.

⁵⁹ Stefan Luginbuehl // At Last: a European Patent Court Which May Come True. The European Patent Litigation Agreement, 2002 09 12, P.2

⁶⁰ European Parliament Interim legal opinion, SJ-0844/06, 2007 02 01, Brussels, P.2

2.3 BENDRIJOS TEISĖS SANTYKIS SU EUROPOS PATENTŲ KONVENCIJA

Aptariant Bendrijos teisės (*acquis communautaire*) bei Europos patentų konvencijos santykį, svarbu aptarti ne tik pastarąją konvenciją, bet ir jos pagrindu priimtus teisės aktus ar šių aktų projektus. Kaip jau minėta, Konvencijos 149a straipsnis, suteikia teisę Susitariančiosioms Valstybėms tarpusavyje priimti specialius susitarimus reglamentuojamus nacionalinės teisės.

Europos patentų konvencijos valstybėmis narėmis šalia kitų yra ir visos Europos Sąjungos valstybės narės⁶¹. Turint galvoje aktyvias Europos Komisijos pastangas sukurti vieningą patentų sistemą Europos Sąjungos teisės aktų pagrindu, neišvengiamai kyla klausimas - koks tarpusavio santykis bus suformuotas tarp Bendrijos kuriamos bei jau esamos, Europos patentų konvencijos pagrindu, veikiančios patentų sistemos. Nemažiau aktualu yra apibūdinti ir politines iniciatyvas, kadangi nuo jų daugeliu atžvilgių priklauso ir jau minėtas dviejų atskirų teisinių patentų sistemų tarpusavio santykis.

Kalbant apie Bendrijos teisės ir Europos patentų konvencijos sąveiką, iš pradžių buvo planuojama, jog Bendrijos patentų konvencija ir jos protokolas dėl Bendrijos patentų ginčų papildys EPK, tokiu būdu sukuriant vieningą patentą bei bendrą patentų teismą visai Europos Bendrijai. Visgi, Bendrijos patentų konvencija taip ir neišgaliojo tiek dėl įvairių politinių debatų, tiek dėl nepakankamo suinteresuotumo valstybėse narėse, sąlygoto dviejų svarbiausių priežasčių: pirma – Bendrijos patento išdavimas pareikalautų didžiulių išlaidų, patiriamų dėl privalomo vertimo į visas Bendrijos kalbas, antra – nacionaliniai teismai turėtų kompetenciją panaikinti Bendrijos patentus intelektinės nuosavybės teisių pažeidimo bylose. Tai buvo įvertinta kaip per didelė rizika teisiniam tikrumui, ypač atsižvelgiant į faktą, jog ne visos Europos Sąjungos valstybės narės turi teisėjų, turinčių pakankamai kompetencijos patentų bylose. Dėl šių priežasčių sumažėjo ir verslo lobistiniai interesai tam, kad būtų sukurta Bendrijos patentų sistema.

Europos patentų tarnybos požiūri į Bendrijos bei Europos patentų konvencijos tarpusavio santykį atspindi tai, jog Europos patentų tarnybos darbo grupė paskelbė, kad naujos patentų sistemos kūrimas turi būti laikinai sustabdomas, gerbiant Europos Sąjungos atliekamą darbą, siekiant sukurti savarankišką Bendrijos patentų sistemą⁶². Kuriant EPLA projektą, didelis dėmesys buvo kreipiamas užtikrinimui, jog EPLA atitiktų Bendrijos teisę. Tokį faktą pagrindžia ir tai, jog pagrindinė EPLA patentų teisės dalis yra iš esmės kilusi iš 1975 m. Bendrijos Patentų Konvencijos bei 1988 m. Susitarimo dėl Bendrijos patentų. Taip pat įtvirtinama nuostata, jog

⁶¹ Europos patentų tarnybos tinklalapis // <http://www.epo.org/about-us/epo/member-states.html>, prisijungta 2008 09 03

⁶² Assessment of the impact of the European patent litigation agreement (EPLA) on litigation of European patents // European Patent Office acting as secretariat of the Working Party on Litigation, February 2006, P.5 http://www.eplaw.org/Downloads/EPLA_Impact_Assessment_2006_.pdf, prisijungta 2008 12 01

patentų bylų priskyrimas atskiriems Pirmos Instancijos Europos Patentų teismo padaliniais bus atliekamas pagal Reglamento (EB) Nr. 44/2001 ir Briuselio bei Lugano konvencijų dėl jurisdikcijos, teismų sprendimų pripažinimo bei vykdymo civilinėse ir komercinėse bylose normas. Direktyva (EB) Nr. 48/2004 dėl intelektinės nuosavybės teisių gynimo taip pat yra įgyvendinama EPLA normomis. Galiausiai, numatoma, jog Europos Patentų teismo prašymu, Europos Teisingumo teismas priims preliminarinius sprendimus, privalomus Europos Patentų teismui tiek, kiek šio sprendimai vykdomi Europos Sąjungos valstybėse narėse⁶³.

Tuo tarpu Europos Komisija savo komunikate (COM2007) pateikė tris pasiūlymus ieškant Bendrijai optimaliausios Europos patentų ginčų sprendimo sistemos. Tačiau diskusiją apsunkina tai, kad Europos Bendrija kaip tarpvyriausybinė organizacija nėra Europos patentų konvencijos narė. Tai reiškia, kad Europos patentų konvencija yra tarptautinė sutartis, kurios narėmis yra visos ES valstybės narės, bet ne Bendrija kaip tarptautinis subjektas, ir kad Europos patentų konvencija nėra Europos Sąjungos teisės aktų sistemos dalis, todėl dalyvavimas šioje tarptautinėje sutartyje ar iš jos kylančių įsipareigojimų vykdymas negali prieštarauti ES teisės aktams⁶⁴.

Planuojama sukurti Bendrijos patentų sistema, kuri be kita ko turės ir centralizuotą Bendrijos patentų teismą, nepriklausomai nuo tokios sistemos kūrimo rezultatų ir tempų, nebus priežastis Europos patentų tarnybos neveiklumui: keletas šimtų tūkstančių jau išduotų Europos patentų šiandien galioja EPK valstybėse narėse ir jų išdavimas nesustos net ir sukūrus Bendrijos patentą. Dėl to, veiksminga Europos patentų ginčų sistema yra labai reikalinga dabartiniams Europos patentų sistemos dalyviams, nepriklausomai nuo Bendrijos institucijų, kuriančių alternatyvią patentų ginčų nagrinėjimo sistemą, požiūrio.

2.4 INSTITUCINĖ EUROPOS PATENTŲ GINČŲ SISTEMA. ALTERNATYVOS

Šiame poskyryje bus apibendrinama esama patentų ginčų sistema Europoje, atskleidžiami jos trūkumai bei pateikiamos siūlomos tokios sistemos alternatyvos.

Šiuo metu Europoje galioja Europos Patentų Konvencijos valstybių narių susitarimas dėl bendros Europos patentų išdavimo sistemos. Jei išradimo paraiška ir pats išradimas atitinka kriterijus, numatomus EPK, Europos Patentų tarnyba išduoda Europos patentą, turintį nacionalinio patento efektą valstybėse, kurioms tas Europos patentas buvo išduotas. Iš to seka, jog bet koks Europos patento pažeidimas bus nagrinėjamas nacionaliniu lygiu pagal nacionalinę

⁶³ Ten pat, P.7

⁶⁴ Mickienė L. Komunikato svarstymo eiga ES Taryboje – Europos patentų ginčų jurisdikcija valstybių narių akimis // <http://www.vilniusconference.lt/docs/Lina%20Mickiene.doc>, prisijungta: 2007 11 27

teisę. Patento savininkas neišvengiamai turės bylinėtis keliose jurisdikcijose vienu metu, kadangi tik nacionaliniai teismai turi teisę spręsti bylas dėl Europos patentų panaikinimo, pažeidimo bei priešiškių dėl negaliojimo. Tam, kad praėjus devynių mėnesių terminui po oficialaus paskelbimo apie Europos patento išdavimą, per kurį tokį patento išdavimą galima apskųsti Europos Patentų tarnybai, suinteresuoti asmenys galėtų panaikinti Europos patentą, reikalinga pradėti panaikinimo procedūras kiekvienoje valstybėje atskirai.

Patentų ginčų nagrinėjimas vienu metu lygiagrečiose procedūrose skirtingų valstybių teismuose, sukelia tokių ginčų šalims daugybę sunkumų bei silpnina pačią Europos patentų sistemą. Visų pirma atkreiptinas dėmesys į tokio bylinėjimosi brangumą. Šalys turi ne tik samdyti vietinius teisininkus ir mokėti teismui žyminius mokesčius visose valstybėse, kuriose vyksta ginčas dėl Europos patento, bet ir nukreipti savo resursus bylinėjimuisi skirtingose jurisdikcijose. Daugeliui mažų ir vidutinių įmonių yra paprasčiausiai finansiškai neįmanoma vienu metu bylinėtis keliose jurisdikcijose. Didelius kaštus patiria ir tų valstybių, kuriose patento pažeidimo ir patento negaliojimo klausimai sprendžiami atskirai, teismai, kadangi keletas teisėjų turi nepriklausomai vienas nuo kito spręsti pažeidimo ir/ar panaikinimo klausimus dėl to paties Europos patento ginče tarp tų pačių šalių.

Antras aspektas yra esminių skirtumų tarp nacionalinių teismų sistemų egzistavimas ir teismų praktikos neatitikimas sprendžiant patentų bylas. Kaip jau minėta anksčiau, tas pats Europos patentas tame pačiame ginče gali būti paliktas galioti vienoje valstybėje, apribotas kitoje bei panaikintas trečioje valstybėje. Tokia situacija kelia teisinį neapibrėžtumą tiek patentų savininkams, tiek jų konkurentams. Patentų savininkų sprendimas dėl tolesnių investicijų į verslą, patentuotų produktų gamybos ir platinimo, dažnai turi būti pagrįstas sudėtingu vertinimu kaip baigsis vienas ar kitas patentų ginčas skirtingose jurisdikcijose. Patentų savininkų konkurentų ar asmenų, norinčių gauti licencijas, sprendimai taip pat dažnai turi būti grindžiami prielaidomis kaip pasibaigs vienas ar kitas patentų ginčas.

Pagrindiniai nacionalinių teismų sistemų skirtumai yra nesubalansuota teisėjų kvalifikacija ir patirtis patentų bylose. Kai kuriose valstybėse didelė patentų bylų koncentracija tam tikruose teismuose suteikia galimybę teisėjams specializuotis būtent patentų ginčiuose, kai tuo tarpu kitose valstybėse patentų bylų apskritai yra labai mažai, arba jos išdalinamos skirtingiems teismams taip prarandant galimybę specializuotis kiekvieną kartą to paties teismo teisėjams. Procedūrinė teisė taip pat vaidina didelį vaidmenį galimai skirtingiems teismų sprendimams esant ginčui dėl to paties Europos patento. Gali skirtis įrodymų pateikimo taisyklės, egzistuoti skirtingos nuostatos dėl patento atskleidimo, skirtis ekspertų vaidmuo byloje ir pan. Taip pat pastebimi akivaizdūs skirtumai proceso trukmės atžvilgiu. Galima skirti "lėtus"

ir “greitus” teismus, esančius skirtingose jurisdikcijose. Taip pat skiriasi ir nuostolių priteisimo bei skaičiavimo taisyklės, kas yra itin svarbu patentų savininkams patento pažeidimo atveju⁶⁵.

Atkreiptinas dėmesys ir į skirtingą materialinės patentų teisės interpretavimą bei taikymą (plačiau apie EPK 69 str. taikymą nacionaliniu lygiu žr. šio darbo poskyrį Nr. 2.2.1). Tiek EPK 69 str., tiek 138 str. privalo būti taikomi nacionaliniu lygiu. Tačiau teismams skirtingai interpretuojant šias nuostatas, kyla keblumų dėl tokių esminių dalykų kaip patentuoto išradimo apsaugos apimtis ar galimybė patentu apsaugoti vieną ar kitą objektą. Iš to seka ir nenuspėjamumas, kokių veiksmų, susijusių su Europos patentu ir kokia apimtimi gali imtis konkurentai ar kiti tretieji asmenys.

Pastebimi teismų požiūrio skirtumai ir tarpvalstybinio bylinėjimosi atžvilgiu (*angl.* cross-border litigation). Nacionaliniai teismai skirtingai vertina pagrindines jurisdikcijos taisykles tokiais atvejais, kai sprendžiamas klausimas dėl galimybės teismui spręsti kitoje valstybėje galiojančio Europos patento pažeidimo ir galiojimo, remiantis Reglamentu EB 44/2001. Taip pat, nustatant, ar skirtingoms bendrovėms pažeidus konkretų Europos patentą skirtingose valstybėse tokio pažeidimo nagrinėjimas gali būti koncentruotas vienos valstybės teisme, ypač jei įtariami pažeidėjai priklauso tai pačiai įmonių grupei.

Taigi, patentų ginčų šalys dažnai naudojasi tuo, jog skirtingose jurisdikcijose ginčo nagrinėjimo specifika skiriasi. Kyla jau minėtas vadinamasis *forum shopping* klausimas, kai šalys renkasi tą jurisdikciją, kurioje tikisi sulaukti sau palankesnio sprendimo. Iš to kyla problema, jog pažeidejas, stengdamasis išvengti teisėto ieškinio dėl patento pažeidimo, stengsis inicijuoti patento pažeidimo nebuvimo nustatymo procedūrą⁶⁶ teisme, turinčiame “lėto” ar nepatyrusio patentų bylose teismo reputaciją. Ir atvirkščiai, patento savininkas, turintis tvirtus teisinius ir faktinius argumentus, stengsis iškelti bylą būtent tokioje jurisdikcijoje, kurios teismai yra linkę priteisti daugiausiai nuostolių ir turi patentų savininkams “draugiškų” teismų reputaciją. Visose teismų instancijose *forum shopping* reiškinytis teisinėje sistemoje, kuri nėra harmonizuota, silpnina patentų įgyvendinimo galimybes, didina neapibrėžtumą, sukelia laiko ir pinigų sąnaudas, vietoj greito sprendimo ilgai renkantis ir svarstant kuri teismas geriau atstovaus konkrečios šalies interesus ir, atsižvelgiant į tai, kokios blokavimo strategijos reikėtų imtis.

Tada, kai yra leidžiamas *forum shopping*, šalys naudojasi blokavimo strategija (taip vadinamos “torpedos”⁶⁷), paremta *lis pendens* taisykle, įtvirtinta reglamente EB 44/2001 bei

⁶⁵ Stefan Luginbuehl // At Last: a European Patent Court Which May Come True. The European Patent Litigation Agreement, 2002 09 12

⁶⁶ Patento pažeidimo nebuvimo nustatymo procedūra numatyta ir LR patentų įstatymo 41⁽⁷⁾ str. Ši procedūra yra įgyvendinama ginčo teisenos tvarka, suinteresuotam asmeniui pareiškiant ieškinį, kuriame teismas prašomas nustatyti, kad tam tikra suinteresuoto asmens veikla nepažeidžia konkretaus patento. Vis dėlto ši procedūra yra labiau paplitusi užsienio valstybėse.

⁶⁷ Šalių praktika, kai “lėtam” ir vengiančiam spręsti patentų klausimus teismui reiškiamas ieškinytis dėl patento pažeidimo fakto nebuvimo nustatymo, buvo pradėta vadinti “torpedomis” (*angl.* torpedo). Tokią praktiką

Lugano ir Briuselio konvencijose. *Lis pendens* taisyklė reiškia, jog skirtingų valstybių teismuose iškėlus keletą bylų tuo pačiu ieškinio pagrindu tarp tų pačių šalių, bet kuris teismas, kitas nei teismas, kuriame buvo iškelta pirmoji byla, savo iniciatyva sustabdo bylos procesą, kol nustatoma pirmoji bylą iškėlusio teismo jurisdikcija.

Taigi, galutinė aukščiau išvardintų skirtumų tarp nacionalinių teismų pasekmė yra Europos rinkos fragmentacija. Esant tokiai situacijai yra neįmanoma užtikrinti vienodo Europos patentų suteikiamos išradimo apsaugo lygio visos Europos mastu. Europos patentų ginčų nagrinėjimo skirtumai atskirose nacionalinėse jurisdikcijose kliudo laisvam prekių judėjimui ir stabdo inovacijų progresą⁶⁸. Europoje jau kuris laikas vyksta aktyvios diskusijos apie galimas alternatyvas dabar egzistuojančiai Europos patentų ginčų nagrinėjimo sistemai. Toliau pateikiami skirtingi požiūriai ir iniciatyvos dėl to, kaip reikėtų pertvarkyti tiek pačią institucinę Europos patentų ginčų nagrinėjimo sistemą, tiek materialinę bei procesinę šių ginčų nagrinėjimą reglamentuojančią teisę.

2.4.1 Europos Sąjungos iniciatyva sukurti Bendrijos patentų teismą

Iniciatyvą sukurti vieningą patentą visos Europos Bendrijos mastu geriausiai atspindi toliau aptariamai 2003 m.⁶⁹ ir 2007 m.⁷⁰ Europos Komisijos komunikatai.

Europos Bendrijoje patentų apsauga jau ilgą laiką yra teikiama dviem skirtingais būdais, iš kurių nei vienas nėra paremtas Europos Bendrijos teise. Nacionaliniai patentai yra išduodami nacionaliniuose patentų biuruose, remiantis kiekvienos valstybės narės teisės aktais. Suteikiama apsauga yra ribojama valstybės narės teritorijos atžvilgiu ir turi būti įgyvendinama tam kompetenciją turinčiuose nacionaliniuose teismuose. Europos patentus, vadovaudamasi EPK materialine teise bei vieninga išdavimo procedūra, teikia Europos Patentų tarnyba. Suteiktas Europos patentas suteikia išradimo apsaugą tose EPK valstybėse narėse, kurias teikdamas paraišką pasirinko išradimo savininkas. EPK harmonizuota patentų teisė vieningai taikoma tik iki Europos patento išdavimo fazės, tuo tarpu jos poveikis nacionaliniame lygmenyje yra sąlygojamas kiekvienos konkrečios valstybės patentų teisės nuostatų. Ginčo atveju, kaip ir nacionalinių patentų ginčiuose, ginčas turi būti sprendžiamas nacionaliniuose teismuose. Tokia situacija, kai patento suteikiama teisė gali būti įgyvendinama tik kiekvienoje Europos Sąjungos

potencialūs pažeidėjai naudoja norėdami išvengti gresiančių pažeidimo procedūrų ar tarpvalstybinių uždraudimų atlikti tam tikrus veiksmus (angl. *cross – border injunctions*).

⁶⁸ Assessment of the impact of the European patent litigation agreement (EPLA) on litigation of European patents // European Patent Office, February 2006, P.1-4,

http://www.eplaw.org/Downloads/EPLA_Impact_Assessment_2006_.pdf, prisijungta 2008 12 01

⁶⁹ Proposal for a Council Decision establishing the Community Patent Court and concerning appeals before the Court of First Instance, 2003 12 23 COM(2003)

⁷⁰ Europos Bendrijų Komisija Komisijos komunikatas Europos parlamentui ir tarybai // Europos patentų sistemos stiprinimas, Briuselis COM (2007)

valstybėje narėje atskirai, kaip jau minėta anksčiau, yra netinkama, neatitinkanti Europos pramonės lūkesčių, sąlygojanti bylinėjimąsi iš karto keliose jurisdikcijose dėl vieno ir to paties patento. Jau praeityje ES valstybės narės dėjo dideles pastangas tam, kad tokia situacija būtų pakeista visos Bendrijos kontekste. Bendrijos patentų konvencija, kuria buvo ketinama sukurti vieningą Bendrijos patentą, buvo pasirašyta 1975 m. gruodžio 15 d. Liuksemburge. Taip pat, 1989 m. buvo priimtas susitarimas dėl Bendrijos patento, įskaitant ir protokolą dėl ginčų sprendimo nagrinėjant Bendrijos patento pažeidimo ar negaliojimo klausimus. Šiaip ar taip, šie susitarimai niekada neįsigaliojo⁷¹.

2000 m. kovo mėnesį Europos Taryba posėdžiaudama Lisabonoje inicijavo bendrą programą, skirtą Sąjungos ekonomikos konkurencingumui skatinti. Tuo pačiu buvo prisimintas ir visai Bendrijai vieningo patento sukūrimo klausimas. Kaip vieną konkrečią priemonę Taryba nurodė Bendrijos patentų sistemos sukūrimą, skirtą ištaisyti esamus teisinės išradimų apsaugos trūkumus tuo suteikiant iniciatyvą investicijoms ir tyrimams inovacijų srityje bei taip prisidedant prie bendro ekonomikos konkurencingumo skatinimo. Europos Komisija 2000 m. rugpjūčio 1 d. priėmė Komisijos pasiūlymą dėl Bendrijos patento⁷², kuriame buvo išdėstytos atitinkamos nuostatos dėl Bendrijos patento, ypač atkreipiant dėmesį į vieningų Bendrijos patento suteikiamų teisių sukūrimą, galimus tokių teisių įgyvendinimo veiksmus, negaliojimo pagrindus, taip pat išduotų Bendrijos patentų administravimo ir kasmetinio atnaujinimo klausimus. Buvo numatyta, jog Bendrijos patentų išdavimo procedūrą atliks Europos Patentų tarnyba. Tuo tikslu Bendrija turi prisijungti prie Europos Patentų Konvencijos ir suteikti Europos Patentų tarnybai įgaliojimus vykdyti Bendrijos patentų išdavimo procedūrą. Taigi, pagal šį Komisijos pasiūlymą, Europos Patentų tarnyba turėjo vykdyti tiek Europos, tiek Bendrijos patentų išdavimo procedūrą, laikantis tų pačių Europos patentų konvencijoje įtvirtintų standartų, taip užtikrinant vieningą patentų teisę Europoje. Taip pat buvo atkreiptas dėmesys, jog didelė Europos Patentų tarnybos patirtis patentuojant išradimus, taip pat būtų itin naudinga ir Bendrijos patentų išdavimo procese. Manytina, jog kuriamo Bendrijos patento institucinės sistemos sujungimas su jau egzistuojančia Europos patentų sistema būtų itin naudingas tiek esamiems Europos patentų, tiek būsimiems Bendrijos patentų sistemos dalyviams. Sujungus šias dvi sistemas, būtų išvengta išradimų apsaugą reglamentuojančių teisės aktų bei patentų savininkų teisių įgyvendinimo sistemų dubliavimosi ar nesuderinamumo. Patentų savininkams tokia „jungtinė“ sistema užtikrintų teisinį aiškumą. Taip pat, į patentų savininkų teisių įgyvendinimo procesus įsitraukus Europos Sąjungai

⁷¹ Ten pat

⁷² Proposal for Council regulation on the Community patent, COM412 final, 2000/0177 (CNS)

kaip subjektui, taptų lengvesnis institucinės patentų sistemos Europoje išlaikymas, pvz.: finansavimą numatant Europos Sąjungos biudžete ar bendrais valstybių narių įnašais.

Komisijos pasiūlymas numatė, jog Bendrijos patentų jurisdikcijos sukūrimas yra esminis Bendrijos patentų sistemos elementas. Bendrijos patento suteikiamos teisės, apimančios visų ES narių teritorijas, bus ne tik reglamentuojamos vieningų Bendrijos patentų teisės nuostatų, įtvirtintų Tarybos reglamente dėl Bendrijos patento. Vėliausiai nuo 2010 m. jos bus įgyvendinamos ir Bendrijos teisminėse institucijose, kurių sprendimai galios visos Bendrijos mastu. Iki tol, bus taikomas pereinamasis laikotarpis, kurio metu nacionaliniai teismai išlaikys savo jurisdikciją patentų klausimais. Teisinis pagrindas Bendrijos patentų jurisdikcijos sukūrimui būtų EB steigimo Sutartis⁷³, ypatingai jos 225a⁷⁴ ir 229a⁷⁵ straipsniai. Buvo iškeltas pasiūlymas, jog Bendrijos patentų jurisdikcija būtų sukurta remiantis dviem Tarybos pasiūlymais, priimtais šių straipsnių pagrindu. Tam, kad Teisingumo Teismas įgytų jurisdikciją Bendrijos patentų atžvilgiu, reikėtų, jog tokia jurisdikcija jam būtų suteikta. Remiantis Steigimo Sutarties 229a str., Komisija pateikė Tarybai siūlymą dėl tokio jurisdikcijos suteikimo Bendrijos patentų atžvilgiu. Pagal šį siūlymą Teisingumo Teismas turėtų turėti jurisdikciją Bendrijos patento pažeidimo, galiojimo bei papildomos apsaugos liudijimo suteikimo, išradimo naudojimo po Bendrijos patento paraiškos pateikimo, išankstinio naudojimo teisės, laikinųjų apsaugos priemonių ir įrodymų rinkimo, nuostolių ir žalos atlyginimo bei įsakymų sumokėti baudą dėl tam tikrų veiksmų atlikimo ar susilaikymo nuo jų. Tokios kompetencijos suteikimas Teisingumo Teismui būtų logiška Teisingumo Teismo dabar turimos kompetencijos intelektinės nuosavybės teisių gynimo srityje tąsa, kadangi šiuo metu Teisingumo Teismas turi kompetenciją pasisakyti Bendrijos prekių ženklų bei Bendrijos dizaino klausimais.

Pagal Sutarties 225a str. būtų siekiama sukurti teisėjų kolegiją, vadinamą „Bendrijos Patentų Teismu“, kuris, būdamas Teisingumo Teismo sudėtyje, turėtų jurisdikciją pirmąja instancija spręsti ginčus, susijusius su Bendrijos patentais. Tarybos sprendimas taip pat numatė, jog remiantis Sutarties 225 str. 2 dalimi⁷⁶ Europos Bendrijos Pirmosios instancijos teismas taptų apeliacine instancija Bendrijos Patentų Teismo sprendimams apskūsti.

⁷³ Europos Bendrijos steigimo sutartis, (2002/C 325/01), Žin., 2004.01.06, Nr.: 2, Publ. Nr.: 2

⁷⁴ „Taryba [...], sprendama vieningai, gali konkrečiose srityse iškeltoms tam tikrų kategorijų byloms nagrinėti ir spręsti sudaryti teisėjų kolegijas kaip pirmąją teismo instanciją. [...]“

⁷⁵ „Nepažeisdama kitų šios Sutarties nuostatų, Taryba [...] gali vieningai priimti nuostatas dėl jurisdikcijos suteikimo Teisingumo Teismui jos nustatytu mastu ginčiuose, susijusiuose su šios Sutarties pagrindu priimtų teisės aktų, sukuriančių Bendrijos pramoninės nuosavybės teises, taikymu. Taryba rekomenduoja valstybėms narėms priimti tas nuostatas pagal savo atitinkamas konstitucines nuostatas.“

⁷⁶ „Pirmosios instancijos teismo jurisdikcijai priklauso nagrinėti ir spręsti ieškinius ar bylas, keliamas dėl teisėjų kolegijų, įsteigtų pagal 225a straipsnį, sprendimų.“

Steigimo Sutarties nuostatos, susiję su Teisingumo Teismu bei jo Statutu, remiantis 225a str. 6 dalimi, taikomos ir teisėjų kolegijoms, jei sprendime dėl tokių kolegijų steigimo nėra numatyta kitaip. Pagal Sutarties 225a str. 2 dalį, sprendimas, kuriuo sudaroma teisėjų kolegija, nustato tos kolegijos organizavimo taisykles ir jai suteikiamos jurisdikcijos mastą. Apeliacijos prieš Bendrijos Patentų Teismo sprendimus, remiantis Sutarties 225a str. 3 dalimi, galėtų būti paduodamos tikrai teisės klausimais arba, jei tai buvo nustatyta sprendime dėl kolegijos steigimo, galėtų būti paduodamas apeliacinis skundas dėl su byla susijusių faktų.

Kalbant apie Bendrijos Patentų Teismo struktūrą, pasiūlyme buvo numatyta centralizuota ir specializuota Bendrijos jurisdikcija, kuri geriausiai užtikrintų teisinį tikrumą vieningo Bendrijos patentų atžvilgiu. Bendrijos patentų, išduoto remiantis bendrais EPK standartais, suteikiamos teisės, apimančios visas ES valstybes nares, būtų ne tik įgyvendinamos remiantis vieningomis Bendrijos patentų teisės normomis, įtvirtintomis Reglamente dėl Bendrijos patentų. Jos taip pat būtų efektyviai įgyvendinamos naudojantis Bendrijos teisminėmis institucijomis, kas garantuotų greitus ir aukštos kokybės sprendimus, priimamus pagal vieningą procedūrą. Bendrijos Patentų Teismas, susidedantis iš skirtingose teisės sistemose dirbančių teisėjų, nuo pat savo veiklos pradžios imtų formuoti bendrą Bendrijos patentų bylų praktiką, tokiu būdu užtikrinant teisinį apibrėžtumą visos Bendrijos mastu.

Po ilgų diskusijų, šiems, aukščiau išvardintiems, vieningą ir visiškai centralizuotą Bendrijos jurisdikciją palaikantiems argumentams, buvo vieningai pritarta Taryboje, komentuojamu bendros politinės valios pareiškimu. Bendrijos Patentų Teismo teisėjai, specializuodamiesi tik patentų bylose, būtų pakankamai kompetentingi šioje srityje. Šį aspektą ypatingai pabrėžė Taryba, savo bendros politinės valios pareiškime pasisakiusi, jog kandidatai į Bendrijos Patentų Teismą privalės turėti didelę darbo patentų teisės srityje patirtį ir bus paskirti vadovaujantis būtent šiuo kriterijumi. Buvo siūloma, kad Bendrijos Patentų Teismą sudarytų septyni teisėjai, įskaitant teismo pirmininką. Bendra tvarka patentų ginčus nagrinėjant trims teisėjams, Bendrijos Patentų Teisme būtų galima suformuoti dvi teisėjų kolegijas. Septintasis narys būtų reikalingas kaip pakaitinis teisėjas arba kaip Bendrijos Patentų Teismo atstovas, atliekantis tiek administracines, tiek Teismo atstovavimo funkcijas. Atlikdami savo funkcijas teisėjai būtų remiami techninių ekspertų. Šie, taip vadinami, pranešėjai – asistentai, turintys specifinių techninių tam tikros srities žinių, turėtų aktyviai dalyvauti tiek paruošiamojoje bylos stadijoje, tiek bylą nagrinėjant, tiek priimant sprendimą. Vis dėlto, jie neturėtų teisės balsuoti priimant sprendimus byloje. Jų dalyvavimas padėtų bylą nagrinėjantiems teisėjams nuo pat proceso pradžios susikoncentruoti ties reikiama techniniais klausimais. Pranešėjai – asistentai pilna apimtimi nepakeistų ekspertų, tačiau padėtų teismui patentų bylos techninius aspektus greičiau ir tiksliau suvokti kaip visumą, kas yra labai svarbu priimant sprendimus patentų bylose.

Manytina, kad toks pranešėjų – asistentų pareigybės įvedimas patentų ginčiuose turėtų praktinės naudos ypatingai pradinėje kuriamos patentų ginčų nagrinėjimo sistemos stadijoje, kadangi daugelis teisėjų dar neturės pakankamai patirties tokio pobūdžio ginčiuose. Vis dėlto svarstytinas tinkamas tokių pranešėjų – asistentų funkcijų atribojimas nuo ekspertų funkcijų.

Nepaisant to, jog Bendrijos Patentų Teismas būtų prijungtas prie Pirmosios instancijos teismo, jis turėtų turėti savo atskirą bylų registrą. Atsižvelgiant į visiškai skirtingą bylinėjimosi specifiką ir Bendrijos Patentų Teismo jurisdikcijai priskirtinų bylų kiekį, atskiras bylų registras būtų reikalingas greitų ir efektyvių procedūrų Bendrijos Patentų Teisme užtikrinimui.

Bendrijos Patentų Teismui pirmąją instanciją nagrinėjant patentų bylas, neišvengiamai reikėtų daryti tam tikrus pakeitimus ir Europos Teisingumo Teismo statute, kadangi pagal Sutarties 225a str. 6 dalį teisėjų kolegijoms taikomos ir Teisingumo Teismo statuto nuostatos. Atsižvelgiant į patentų ginčų specifiką, pavyzdžiui, dėl patentų bylinėjantis privačioms šalims, kai kurios statuto nuostatos negalėtų būti taikomos, pavyzdžiui, nuostatos dėl Bendrijos teisės aktų teisėtumo patikrinimo. Kitas nuostatas reikėtų papildyti, pavyzdžiui, procedūrines nuostatas dėl įrodymų pateikimo ar teismo sprendimo peržiūrėjimo. Galiausiai, reikėtų naujai įtraukti nuostatas dėl Bendrijos Patentų Teismo sprendimų įgyvendinimo ir teismui mokėtinų mokesčių.

Bet kuri oficiali ES kalba, priklausomai nuo aplinkybių, galėtų būti proceso kalba Bendrijos Patentų Teisme. Bendra taisyklė, nustatant proceso kalbą, būtų atsakovo konkrečioje patentų byloje gyvenamoji vieta Bendrijoje. Taigi, Bendrijos Patentų Teismas nagrinėtų bylą oficialia ES valstybės narės, kurioje yra atsakovo gyvenamoji vieta, kalba, arba viena iš atsakovo pasirinktų kalbų, jei toje valstybėje narėje yra dvi ar daugiau oficialių kalbų. Šiaip ar taip, esant ginčo šalių prašymui ir sutinkant Bendrijos Patentų Teismui, procesas galėtų vykti bet kuria pasirinkta oficialia ES kalba. Tais atvejais, kai atsakovas neturėtų gyvenamosios vietos valstybėje narėje, proceso kalba būtų nustatoma pagal oficialią ES kalbą, kuria buvo išduotas Bendrijos patentas.

Aptariamas Komisijos pasiūlymas numato, jog procesas Bendrijos Patentų Teisme nebus nemokamas. Bendrijos Patentų Teismas nagrinės bylas, kuriose šalys sieks įgyvendinti savo civilines turtines teises savo konkurentų atžvilgiu. Todėl, atsižvelgiant į turtinį ginčo pobūdį, šalys turėtų prisidėti prie teismo nagrinėjimo išlaidų. Šiuo atžvilgiu, Teisingumo Teismo Procedūrinių taisyklių⁷⁷ 72 str. bei Pirmosios instancijos teismo procedūrinių taisyklių⁷⁸ 90 str. įtvirtinta nuostata, jog teisminis nagrinėjimas yra nemokamas, nebus taikoma Bendrijos patentų ginčų atžvilgiu. Vis dėlto, Bendrijos Patentų Teismo procedūrinėse taisyklėse turės būti

⁷⁷ Rules of procedure of the Court of Justice, <http://curia.europa.eu/en/instit/txtdocfr/txtsenvigueur/txt5.pdf> , prisijungta 2008 12 02

⁷⁸ Rules of procedure of the court of first instance of the European Communities of 2 May 1991, <http://curia.europa.eu/en/instit/txtdocfr/txtsenvigueur/txt7.pdf> , prisijungta 2008 12 02

numatyta galimybė suteikti lengvatas proceso šalims, neturinčioms galimybių padengti teismo išlaidų.

Steigimo Sutarties 225a str. pagrindu įkūrus Bendrijos Patentų Teismą, 220 str. 2 dalies pagrindu prijungtą prie Pirmosios instancijos teismo, pastarasis, remiantis Steigimo Sutarties 225 str. 2 dalimi, turės jurisdikciją apeliacine tvarka nagrinėti Bendrijos Patentų Teismo sprendimus. Tuo tikslu siūloma įkurti specialų skyrių Pirmosios instancijos teisme, kurį sudarytų trys teisėjai, turintys didelę patirtį patentų bylose ir pakankamą kvalifikaciją tokiems specifiniams teisiniams ginčams kaip patentų bylos. Tokių teisėjų dalyvavimas patentų ginčų bylose yra vienodai būtinas tiek patentų ginčą nagrinėjant pirmąją instanciją Bendrijos Patentų Teisme, tiek šio teismo sprendimą apskundus apeliacinei instancijai. Taip būtų skatinamas patentų ginčų sistemos vartotojų pasitikėjimas šia sistema nuo pat proceso pradžios. Apeliacinės instancijos teisėjams taip pat kaip ir pirmoje instancijoje be techninių ekspertų padėtų ir pranešėjai – asistentai, dalyvaujantys nuo pasirengimo nagrinėti bylą iki pat tokios bylos išnagrinėjimo.

Būdami dviem vienos bendros patentų ginčo nagrinėjimo procedūros etapais, tiek Bendrijos Patentų Teismas, tiek apeliacinis skyrius Pirmosios instancijos teisme, privalo dirbti pagal tas pačias procedūrines taisykles. Todėl, pagal Steigimo Sutarties 225a str. 6 dalį Bendrijos Patentų Teismui taikytinos specialios Teisingumo Teismo statuto nuostatos, susijusios su specifiniu patentų ginčų nagrinėjimo pobūdžiu, turėtų būti taikomos ir apeliacinėms procedūroms Pirmosios instancijos teisme. Pasiūlyme numatyta, jog Bendrijos patentų ginčai Pirmosios instancijos teisme nagrinėjami apeliacine tvarka ir tai yra vienintelė sprendimo peržiūrėjimo galimybė. Tolesnė apeliacija Teisingumo Teismui nenumatyta. Šiaip ar taip, išimtiniais atvejais, Pirmosios instancijos teismo sprendimas gali būti peržiūrėtas Teisingumo Teisme generalinio advokato prašymu. Tai atitiktų dabartinę EPK 112 str. nuostatą dėl išplėstinės apeliacinės kolegijos kompetencijos siekiant užtikrinti vienodą įstatymo taikymą arba iškilus esminiams teisės klausimui. Toks sprendimų peržiūrėjimas nors savo esme ir nebūdamas kasacine instancija, turėtų teigiamą įtaką patentų savininkų teisių gynimui, kadangi galimybė sprendimą patikrinti dar vienoje instancijoje padidina teisinį tikrumą bei vienodą patentų teisės taikymą visiems patentų sistemos dalyviams.

2007 m. Komisija priėmė naują komunikatą dėl Europos patentų sistemos stiprinimo⁷⁹. Jame jau buvo atsižvelgta į naujausias tendencijas nagrinėjant patentų ginčus Europoje, pateikti Europoje patentų ginčų klausimu atliktos visuomenės apklausos rezultatai. Taip pat atsižvelgta į

⁷⁹ Europos Bendrijų Komisija Komisijos komunikatas Europos parlamentui ir tarybai // Europos patentų sistemos stiprinimas, Briuselis COM (2007)

Europos patentų organizacijos pateiktą Europos patentų ginčų sprendimo sutartį (žr. 2.4.2 poskyrį).

Pasak šio pasiūlymo šalininkų, Bendrijai reikėtų pasirašyti tarptautinį susitarimą tam, kad Bendrijos teismai įgytų kompetenciją Europos patentų klausimais. Nustačius šią jurisdikciją turėtų susidaryti galimybės užtikrinti, kad būtų laikomasi Bendrijos teisinės tvarkos principų nagrinėjant ginčus, susijusius su Europos ir Bendrijos, kai pastarieji bus sukurti, patentų galiojimu ir pažeidimu. Be to, kaip ir pirmajame Komisijos pasiūlyme, remiantis EB sutarties 225a straipsniu būtų sudaryta speciali teisėjų kolegija patentų ginčams nagrinėti. Tai būtų pirmosios instancijos teismai su atitinkamos specializacijos teisėjais valstybėse narėse su teise paduoti apeliacinį skundą Pirmosios instancijos teismui. Darbo reglamentas turi būti vienodas, o Bendrijos teisėjai turėtų taikyti ne tik Bendrijos teisę, bet ir susijusias Europos patentų konvencijos nuostatas. Komisija mano, kad sutarimas galėtų būti pasiektas remiantis integracijos metodu, pagal kurį derėtų tiek EPLA, tiek Bendrijos jurisdikcijos požymiai, kaip Komisija ir siūlė iš pradžių. Neturėtų nukentėti Bendrijos patento kūrimas, taip pat Europoje neturėtų dubliuotis dvi konkuruojančios patentų ginčų nagrinėjimo jurisdikcinės sistemos. Todėl siekiant pažangos galėtų būti apsvarstyta įsteigti vieną bendrą teismų sistemą, kurios idėja kilo iš principų, kuriais remiantis tikėtina pasiekti sutarimą. To būtų pasiekta sukuriant bendrą specializuotą patentų teismų, turinčių kompetenciją nagrinėti Europos ir būsimų Bendrijos patentų ginčus, sistemą. Ši teismų sistema galėtų būti tvirtai pagrįsta EPLA modeliu, visų pirma kiek tai susiję su patentų ginčų nagrinėjimo specifika, bet galėtų būti darniai integruota į Bendrijos jurisdikcinę sistemą. Patentų jurisdikcinė sistema turėtų būti užtikrinamas pakankamas artumas šalims ir susijusių bylos aplinkybių išmanymas. Ją turėtų sudaryti ribotas pirmosios instancijos kolegijų skaičius ir visiškai centralizuotas apeliacinis teismas, užtikrinantis vienodą teisės interpretavimą. Šios kolegijos, kurios naudotųsi esamomis nacionalinėmis struktūromis, turėtų sudaryti neatsiejamą vienos jurisdikcinės sistemos dalį. Turint omenyje šią vieningą, bet visgi tarptautinio pobūdžio ginčų nagrinėjimo sistemą, bylų priskyrimą tvarkytų teismų sistemos kanceliarija, remdamasi aiškiai apibrėžtomis ir skaidriomis taisyklėmis. Šių taisyklių pagrindas galėtų būti reglamentas „Briuselis I“ ir kiti galiojantys *acquis communautaire* teisės aktai. Jurisdikcinės sistemos kompetencija būtų nagrinėti ieškinius dėl pažeidimo ir galiojimo, taip pat susijusias pretenzijas, pvz., dėl žalos atlyginimo, ir specialias bylas pagal suinteresuotųjų šalių poreikius. Apeliacinis teismas ir pirmosios instancijos kolegijos turėtų laikytis bendrojo darbo reglamento, pagrįsto valstybių narių gerąja patirtimi. Tai būtų daroma pasitelkiant ES specializuotų patentų teismų žinias ir patirtį, pvz., dėl įrodymų rinkimo, žodinio ir rašytinio proceso, teismo įpareigojimo nepažeisti ieškovo teisių ir bylų administravimo. Taigi dabar vykstantis darbas su EPLA projektu teikia naudos. Patentų jurisdikcinę sistemą turėtų sudaryti

tiek teisinę, tiek techninę kvalifikaciją turintys teisėjai, kurie turėtų visišką teisminę nepriklausomybę ir negalėtų būti saistomi jokių išorinių nurodymų. Galiausiai patentų jurisdikcinė sistema turi pripažinti Europos Teisingumo Teismą kaip galutinę instanciją ES teisės klausimais, įskaitant klausimus, susijusius su *acquis communautaire* ir būsimų Bendrijos patentų galiojimu. Komisijos nuomone, jei yra atitinkama politinė valia, dabartiniai valstybių narių nuomonių skirtumai galėtų būti pašalinti bei nustatyta tinkama vienodos ir integruotos visos ES patentų jurisdikcinės sistemos struktūra.

Akivaizdu, jog Komisijos, o tuo pačiu ir visos Bendrijos, požiūris pasikeitė nuo to laiko, kai buvo priimtas pirmasis Komisijos pasiūlymas. 2007 m. Komisijos komunikate jau kalbama apie bendrą Europos patentų ir Bendrijos patentų jurisdikciją, kai tuo tarpu pirmajame Komisijos pasiūlyme didžiausias dėmesys buvo skiriamas Bendrijos patento kūrimui, nors ir remiantis Europos patentų konvencijos nuostatomis. Ir toliau palaikant centralizuoto vieningo teismo idėją, imta svarstyti galimybė steigti ir tam tikrą pirmosios instancijos kolegijų skaičių pasinaudojant jau esamomis nacionalinėmis struktūromis. Teoriškai, patentų savininkų teisių efektyvaus įgyvendinimo atžvilgiu, toks patentų ginčų nagrinėjimo sistemos kūrimas naudojantis jau esamomis nacionalinėmis struktūromis vertintinas teigiamai. Čia galima išvelgti akivaizdžių panašumų su EPLA sutartyje numatomu siūlymu valstybėse kurti taip vadinamus Regioninius Padalinius (plačiau žr. 2.4.2 poskyrį). Vis dėlto neišvengiamai kyla praktinis klausimas dėl tokios regioninės patentų ginčų nagrinėjimo pirmąja instancija sistemos efektyvumo ir tikslingumo valstybėse, kuriose patentų ginčai yra reti arba jų apskritai nėra. Bet koks nacionalinio ar regioninio organo kūrimas, šiaip ar taip pareikalaus tiek finansinių, tiek žmogiškųjų išteklių. Visgi valstybėse, kuriose tarpvalstybiniai patentų ginčai nevyksta arba yra labai reti, naujų teisminių struktūrų kūrimo bei išlaikymo klausimas yra diskutuotinas. Tačiau, kaip jau minėta, žvelgiant teoriškai, patentų ginčus pirmąja instancija nagrinėjančių nacionalinių (ar bent jau regioninių) struktūrų sukūrimas būtų neabejotinai naudingas patentų savininkams įgyvendinant savo subjektines teises.

Vadovaujantis esamu Komisijos pasiūlymu, Europos Teisingumo Teismas turėtų likti galutine instancija patentų ginčų byloms nagrinėti. Taigi, darytina išvada, jog tarp dviejų skirtingų iniciatyvų, Europos Komisijos pasiūlymo bei Europos patentų organizacijos iniciatyvos kurti jurisdikcinę sistemą, pastebimas kompromiso siekis, randama nemažai bendrų sąlyčio taškų. Vis dėlto, lieka dar daug procedūrinių aspektų, dėl kurių kyla nesutarimai svarstant Europos Bendrijos patento sukūrimo klausimą: a) patentų dokumentų vertimų pateikimo privalomumas; b) pateikiamų dokumentų vertimų kiekis – tik apibibrėžtis ar visi patento dokumentai; c) vertimų pateikimo terminai (9, 12 ar 24 mėnesiai); d) vertimų klaidų įtaka

vertinant pažeidimu padarytą žalą; e) Komisijos teisė paduoti ieškinį dėl patento pripažinimo negaliojančiu⁸⁰.

Dabartinių patentavimo išlaidų, susijusių su patentų dokumentų vertimu į kitas užsienio kalbas, mažinimas, Europos Komisijos pasiūlyme numatomas nebent mažinant kalbų, į kurias verstinas Bendrijos patentas, skaičių. Europos Komisijos duomenimis, Bendrijos patento apibrėžtį verčiant į dvi kalbas, Bendrijos patento procentinė vertimo išlaidų dalis sudarytų tik 5 proc. dabartinių Europos Patento vertimo išlaidų⁸¹. Tačiau tokia pasiūlyme galima įžvelgti ne tik prieštaravimą Europos Sąjungos oficialiųjų kalbų naudojimo taisyklėms, bet ir grėsmę tokio tik į dvi Europos Sąjungos kalbas išversto Bendrijos patento taikymo vieningumui visos Europos Sąjungos mastu.

Remiantis oficialia 2007 m. išreikšta Lietuvos pozicija, 2003 metų pasiektas politinis susitarimas dėl Bendrijos patento ypač dėl kalbų režimo (išradimo apibrėžčių vertimai į visas oficialias ES kalbas), Lietuvą tenkintų. Juo siūlomas daugiakalbis režimas užtikrintų patentų sistemos teisinį tikrumą ir tai ypač būtų aktualu mažoms ir vidutinėms įmonėms, kurios dažnai yra ne patentų sistemos „davėjos“, o „gavėjos“, tai yra patentuotų objektų naudotojos. Suprantant, kad dėl daugiakalbio režimo atsirandantys kaštai vis tiek liks pagrindine bendro susitarimo dėl Bendrijos patento pasiekimo kliūtimi, reikėtų svarstyti galimybę, kad tokius kaštus įmonėms, ypač, padengtų arba pati sistema, arba įvairios inovacijų (patentavimo) skatinimo programos⁸².

2.4.2 Europos susitarimas dėl patentų ginčų nagrinėjimo (EPLA)⁸³

Toliau pateikiamas Europos Patentų Organizacijos požiūris į vieningos patentų ginčų jurisdikcinės sistemos kūrimą.

1999 m. Prancūzijos vyriausybės iniciatyva sušauktoje EPK valstybių narių tarpvyriausybiniame konferencijoje, šalia kitų klausimų buvo sudarytas bendrai Vokietijos, Liuksemburgo ir Šveicarijos vadovaujamas komitetas bylinėjimosi klausimais, kuriam buvo suformuluota užduotis „parengti EPK papildančio protokolo tekstą, kuris leistų valstybėms narėms sukurti integruotą juridinę sistemą Europos patentų ginčams spręsti, įskaitant bendras procedūrinės taisykles ir bendrą apeliacinės instancijos teismą.“ Komitetas per vienerius metus

⁸⁰ Valstybinis Patentų biuras // Informacija Ministro Pirmininko Gedimino Kirkilo ir Europos Komisijos pirmininko J.M. Barroso susitikimui 2007 m. kovo 30 d.;

⁸¹ Europos Bendrijų Komisija Komisijos komunikatas Europos parlamentui ir tarybai // Europos patentų sistemos stiprinimas, Briuselis COM (2007) II Priedas

⁸² Valstybinis Patentų biuras // Informacija Ministro Pirmininko Gedimino Kirkilo ir Europos Komisijos pirmininko J.M. Barroso susitikimui 2007 m. kovo 30 d.;

⁸³ Working party on Litigation // Draft Agreement on the establishment of a European patent litigation system, 2004 [http://documents.epo.org/projects/babylon/eponet.nsf/0/B3884BE403F0CD8FC125723D004ADD0A/\\$File/agreement_draft_en.pdf](http://documents.epo.org/projects/babylon/eponet.nsf/0/B3884BE403F0CD8FC125723D004ADD0A/$File/agreement_draft_en.pdf), prisijungta 2008 07 14

sugebėjo sukurti dokumento projektą, numatantį esminius teismo organizavimo principus ir procedūras, kuris buvo pateiktas antrai tarpvyriausybinei konferencijai. Dauguma palaikė nuomonę, kad bendras Europos teismas, turintis pirmą ir antrą instanciją bei susidedantis iš aukštos kvalifikacijos patyrusių teisėjų, dirbusių skirtingose valstybėse, turinčiose skirtingas teisės tradicijas, leis geriausiai įgyvendinti siekį sukurti teisinę sistemą tinkamą Europai. Esant dviem instancijoms, patentų teisės galėtų būti įgyvendinamos, o ieškiniai dėl patentų negaliojimo keliami visose EPK valstybėse narėse, užtikrinant kvalifikuotą ir greitą sprendimų priėmimą. Visgi buvo nuspręsta, jog pirmoji instancija tam tikra forma turėtų būti įgyvendinama teritoriniu principu⁸⁴. Pagrindinė kliūtis pirmąją Europos patentų ginčų nagrinėjimo instanciją palikti nacionaliniuose teismuose yra skirtingos nacionaliniuose teismuose taikomos procedūrinės taisyklės. Buvo nuspręsta, jog būtų labai sudėtinga pasiekti norimą harmonizacijos lygį ir teismų sprendimų suderinamumą pirmoje instancijoje nacionaliniame teisme ir apeliacinėje instancijoje centralizuotame teisme, taikančiame jau savas procedūrinės nuostatas. Dar daugiau, *forum shopping* procesas ir visos neigiamos jo pasekmės būtų beveik neišvengiamos, jei Europos patentų ginčų jurisdikcija pirmoje instancijoje būtų palikta nacionaliniams teismams.

Minėtoje diskusijoje mažuma palaikė kitokią nuomonę: buvo pabrėžiama, jog tiek nacionalinė proceso teisė, tiek, tam tikra apimtimi, materialinė patentų teisė galėtų būti harmonizuota ir dėl to nebūtina turėtų būti gaunami skirtingi rezultatai. Vis dėlto, palaikant tokią nuomonę, būtų neatsižvelgiama į aplinkybę, jog nacionaliniai teismai ir nacionaliniai teisėjai, su savo skirtingais požiūriais ir teisine tradicija, vėl sąlygotų tą patį rezultatą – skirtingas patentų teisės interpretacijas. Taigi, nepaisant esamos patentų teisės harmonizacijos, skirtingų nacionalinių teismų sprendimų patentų ginčiuose vis dėlto nepavyktų išvengti. Taip pat nebuvo pritarta nuomonei, jog *forum shopping* procesas nėra neigiamas reiškinys, kadangi jo dėka ieškovas gali pasirinkti labiausiai patyrusį teismą. Svarstant šį teiginį visgi buvo atkreiptas dėmesys, jog esant galimybei pasirinkti teismą, geriausiai atitinkantį ginčo šalies komercinius interesus, tokia galimybė gali būti panaudota ir atvirkštiniam procesui – patentų ginčiuose nepatyrusio ar lėtai sprendimus priimančio teismo pasirinkimui, ypač jei ginčo šalis yra suinteresuota dėl vieno ar kitų priežasčių vilkinti teismo procesą. Taigi, šios problemos galėtų būti išvengiama tik sukuriant vieningą teismą, turintį savas procedūrinės taisyklės, kurios užtikrintų vieningą teisės interpretavimą bei taikymą. Taigi, buvo pritarta daugumos konferencijoje dalyvavusių narių nuomonei ir patvirtintas tolesnis veiksmų planas nagrinėjant galimybes steigti pirmosios instancijos teismus remiantis teritoriniu principu bei įkurti apeliacinę

⁸⁴ Stefan Luginbuehl // At Last: a European Patent Court Which May Come True. The European Patent Litigation Agreement, 2002 09 12

instanciją visos Europos mastu. Sudaryta darbo grupė susidūrė su iššūkiu, kaip pasinaudoti bei suvienodinti sukaupią nacionalinių teismų patirtį tuo pačiu išlaikant esamas teises tradicijas. Galiausiai buvo sutarta, jog bet kuri EPK valstybė narė turės teisę savo teritorijoje įkurti iki trijų Regioninių Padalinių, kurie atliks Europos patentų teismo pirmosios instancijos vaidmenį. Teismo sudėtis vis dėlto būtų tarptautinė, siekiant vienodo patentų teisės bei patento apibrėžties interpretavimo visos Europos mastu. Kartu su Europos patentų ginčų nagrinėjimo sutarties projektu (EPLA) buvo parengtas ir Europos patentų teismo statuto projektas.

Siekiant išvengti ilgų diskusijų jau anksčiau aptartais klausimais, EPLA projektas buvo parengtas kaip įmanoma labiau remiantis jau esamais teisės aktais ir nuostatomis, pavyzdžiui EPK (atnaujintąja 2000 m. redakcija), 1989 m. Bendrijos patentų konvencija, šios konvencijos papildomu protokolu dėl ginčų sprendimo, Briuselio ir Lugano konvencijomis bei TRIPS sutartimi. EPLA projektas susideda iš šešių dalių. Pirmoji ir antroji reguliuoja bendrąsias, institucines ir finansines nuostatas. Trečioje dalyje aptariama materialinė patentų teisė, jurisdikcija ir teismo sprendimų poveikis. Ketvirtoje ir penktoje dalyse įtvirtinamos pagrindinės procedūros ir procedūrinės nuostatos, o šeštoji dalis numato pereinamojo laikotarpio bei baigiamąsias nuostatas. Norint išsamiau atskleisti EPLA projekto turinį ir vėliau nustatyti jo santykį su Europos Komisijos pasiūlymu, toliau bus trumpai komentuojamos kai kurios aukščiau paminėtos EPLA projekto dalys⁸⁵.

Bendrosios, institucinės ir finansinės EPLA projekto nuostatos (EPLA projekto 1-31 str.) numato, jog bus sukurta nauja tarptautinė organizacija, nepriklausoma nuo Europos Patentų Organizacijos. Šis, taip vadinamas, Europos patentų teisminis organas turėtų administracinę, finansinę bei, be abejo, teisinę autonomiją. Visgi, būtinybė įkurti visiškai naują organizaciją yra kvestionuotina. Pakaktų inkorporuoti Europos Patentų teismą į Europos Patentų Organizaciją kaip trečią organą, šalia Europos patentų tarnybos ir Administracinės tarybos. Vis dėlto, toks sprendimas reikalautų neišvengiamai daryti tam tikras pataisas Europos patentų konvencijoje, kas sukeltų tam tikrą riziką, kadangi ne visos EPK valstybės narės yra suinteresuotos prisijungti prie EPLA projekto.

EPLA projekto 3 str. 2 dalis numato, jog teisminę instituciją sudarys du organai: Europos Patentų Teismas – susidedantis iš Pirmosios instancijos teismo, Apeliacinio teismo bei registro – bei Administracinis komitetas. Administracinis komitetas yra projektuojamas pagal Europos patentų organizacijos Administracinės tarybos pavyzdį. Bet kuri projekte dalyvaujanti valstybė turės teisę į Administracinį komitetą siųsti vieną savo nuolatinį ir vieną pakaitinį atstovą. Administracinis komitetas be viso kito turės ir kompetenciją daryti pakeitimus Teismo statute, procedūrinėse taisyklėse bei finansinėse nuostatose. Taip pat, nepažeidžiant šio teisinės

⁸⁵ Ten pat

autonomijos, Administracinis komitetas kontroliuos ir Europos Patentų Teismą, esant pageidavimui kurs Regioninius Padalinius, skirs teisėjus ir registro tvarkytoją. Buvo pasiūlyta, kad EPK valstybės narės, neprijungusiančios prie EPLA projekto, turėtų stebėtojo teisę Administracinio komiteto posėdžiuose.

Yra numatomas ir Europos patentų teisinės institucijos finansinis nepriklausomumas. Tai gali būti nelengva užduotis, kadangi bylinėjimosi išlaidos patentų bylose skirtinguose Europos civiliniuose teismuose gali svyruoti nuo 100 iki 100 000 Eurų⁸⁶. Tokiems skirtumams įtaką daro ir skirtingas valstybių požiūris interpretuojant ginčo šalių teisę pasinaudoti teismine gynyba teisme. Dėl to projekte numatoma, jog Europos patentų teisei institucijai negalint subalansuoti savo biudžeto, projekte dalyvaujančios valstybės turės prisidėti savo finansiniais įnašais. Galimų mokesčių paskirstymas tarp valstybių narių vis dar lieka svarstytinu klausimu, tačiau siūlytinos tokios idėjos kaip valstybės mokamo mokesčio dydžio nustatymas atsižvelgiant į per tam tikrą ataskaitinį laikotarpį toje valstybėje įsigaliojusių Europos patentų skaičių, arba vertinant toje valstybėje vykusių patentų ginčų skaičių, arba remiantis abiem šiais kriterijais. Rėmimasis abiem minėtais kriterijais būtų labiausiai priimtinas, kadangi bus valstybių, kurių teritorijose įsigaliojusių Europos patentų skaičius bus didelis, tačiau nebus aktyvaus bylinėjimosi toje valstybėje. Rengiant EPLA projektą, finansinių nuostatų detalės daugiausiai buvo perimtos iš EPK.

Kaip teigia Stefan Luginbuehl⁸⁷, EPLA projekto materialinės teisės nuostatos yra artimai susijusios su 1989 m. Bendrijos patentų konvencijos nuostatomis. Įtvirtinamos nuostatos dėl veiksmų, laikytinų tiesioginiu ar netiesioginiu Europos patento pažeidimu, patento suteikiamos apsaugos ribos, keitimasis įrodymais, kuris buvo pakoreguotas atsižvelgiant į TRIPS sutarties 34 str. nuostatas, taip pat pirmalaikio naudojimo teisės. Valstybės narės, remiantis Briuselio ir Lugano konvencijomis bei Europos Komisijos reglamentu 44/2001, nurodys Europos Patentų Teismą kaip savo nacionalinį teismą. Tokio nurodymo tikslas yra išvengti bet kokių galimų konfliktų tarp minėto reglamento bei EPLA sutarties. Europos Patentų Teismas turėtų jurisdikciją esamo ar grėšiančio patento pažeidimo klausimais, taip pat procedūromis ir priešieškiniams dėl Europos patento panaikinimo bei nuostolių kompensavimo tuo atveju, jei atsakovo gyvenamoji vieta yra vienoje iš EPLA valstybių narių. Siekiant procedūrą supaprastinti, padaryti ją ekonomiškese bei norint išvengti vienas kitam prieštaraujančių sprendimų, patento galiojimo bei pažeidimo klausimai būtų nagrinėjami tame pačiame teismo procese. Toks pats pasiūlymas dėl proceso neskaidymo į atskiras dalis buvo iškeltas ir svarstant Bendrijos patentų

⁸⁶ Brian C. Reid // *European Patent Litigation Handbook*, Sweet & Maxwell, London 1999 ISBN-13: 978-0421582606

⁸⁷ Stefan Luginbuehl // *At Last: a European Patent Court Which May Come True. The European Patent Litigation Agreement*, 2002 09 12

teismo kūrimo galimybes. Bylų administracinis paskirstymas skirtingiems Europos patentų teismo padaliniais būtų įgyvendinamas remiantis aukščiau minėtais, jurisdikcijos nustatymo klausimus sprendžiančiais, teisės aktais. Taip būtų sukuriamas dviejų lygių teritorinė – geografinė jurisdikcijos nustatymo bei bylų paskirstymo sistema. Pirmame lygmenyje pirmiausiai turėtų būti atsakoma į klausimą ar Europos patentų teismas konkrečioje byloje turi jurisdikciją, paremtą nacionaline ar tarptautine teise. Jei atsakymas būtų teigiamas, kitas žingsnis būtų kompetentingo Regioninio Padalinio parinkimas, vadovaujantis Lugano, Briuselio konvencijomis bei reglamentu 44/2001. Taip pat kiltų poreikis atskirti jurisdikcines zonas valstybių, turinčių daugiau nei viena Regioninį Padalinį, teritorijose. Nacionaliniai teismai išsaugotą jurisdikciją pagal nacionalinės teisės nuostatas skirti laikinas apsaugos priemones bei prekių areštą galimų nuostolių užtikrinimui, kompensacijoms, bylinėjimosi išlaidoms bei bet kokiems kitiems galimiems mokėjimams, kylantiems dėl bylinėjimosi Europos patentų teisme. EPLA įsigaliojus, bus nustatomas septynerių metų pereinamasis periodas, kurio metu ginčus dėl Europos patentų pažeidimo ar panaikinimo bus galima nagrinėti ir nacionaliniuose teismuose ar kitose kompetentingose valstybių narių teisminėse institucijose, tose valstybėse galiojantiems Europos patentams taikant tų valstybių nacionalinės teisės nuostatas⁸⁸.

Remiantis EPLA projekto 43 – 47 str. nuostatomis, akivaizdu, jog sprendimai dėl Europos patento pažeidimo turės poveikį ginčo šalims ir bus įgyvendinami nacionalinių institucijų. Siekiant išvengti prieštaravimų ir sukurti vieningą teismą visoms valstybėms narėms, buvo pasiūlyta, kad sprendimai dėl Europos patento panaikinimo turėtų efektą visose be išimties valstybėse narėse. Tokio pasiūlymo pasekmė būtų ta, jog Europos patentas taptų vieningu patentu visose valstybėse narėse, prisimenant dabartinę situaciją, kai vadovaujantis bendromis procedūromis centralizuotai išduotas Europos patentas nacionaliniame lygmenyje tampa kiekvienos valstybės atskirų patentų rinkiniu. Tokią nuomonę itin palaikė Šveicarija, Danija, Suomija bei Didžioji Britanija, siūliusios projekte įtvirtinti nuostatą, jog teismo sprendimai, kuriais Europos patentas pakeičiamas ar panaikinamas, turėtų poveikį visose valstybėse narėse, nebent tokio patento savininkas Europos patentų teismui pateiktų įtikinamus argumentus, jog patento galiojimo panaikinimas vienoje ar keliose valstybėse narėse nėra taikytinas. Tokiu atveju Europos patentų teismo sprendimas dėl patento panaikinimo ar pakeitimo turėtų poveikį tik valstybėse, kuriose jis būtų taikytinas. Šiuo metu EPLA projekto 43 str. 2 dalyje numatoma, jog tais atvejais, kai Europos patento neprašoma panaikinti visose valstybėse narėse, kuriose jis galioja, tokio patento savininkas gali prašyti, jog teismo sprendimas dėl patento panaikinimo vis dėlto būtų įgyvendintas visose valstybėse narėse, kuriose patentas galioja.

⁸⁸ EPLA 85 str.

Taip pat, svarstant šį aspektą buvo keliamas klausimas, ar toks siūlomas vieningas Europos patento panaikinimas visų valstybių narių atžvilgiu nesąlygotų EPK pakeitimų, kadangi šiuo metu EPK numatoma, jog Europos patentas yra nacionalinių patentų rinkinys. Mokslininkų nuomone⁸⁹, tokie konvencijos pakeitimai nėra būtini. Diplomatinėje konferencijoje, skirtoje peržiūrėti EPK nuostatas, konvencija buvo papildyta nauju 149a straipsniu⁹⁰. Konferencijos aiškinamieji protokolai numato tokią šio straipsnio paskirtį:

“Europos patentų konvencija buvo papildyta 149a straipsniu tam, kad būtų sukurtas teisinis pagrindas bet kokiems tolesniems EPK valstybių narių veiksmams, sudarant tarpusavio susitarimus Europos patentų ginčų sprendimo klausimais”. Pabrėžiant galimybę sudaryti susitarimą įsteigti Susitariančiosioms valstybėms, tokio susitarimo šalims, bendrą Europos patentų teismą, konferencijos aiškinamuosiuose protokoluose taip pat teikiama nuoroda į EPK 64 str., apibrėžiantį objektus, reguliuojamus nacionalinės teisės. Taigi, EPK numatoma galimybė bei suteikiama atitinkama kompetencija būsimoms EPLA sutarties bei Europos patentų teismo statuto valstybėms narėms sudaryti susitarimus dėl Europos patentų ginčų sprendimo. Atkreiptinas dėmesys, jog nebūtinai visos esamos EPK valstybės narės turėtų prisijungti prie aukščiau minėtų EPLA susitarimo bei Europos patentų teismo statuto. Dalyvavimas šiuose teisiniuose mechanizmuose būtų laisvas, taigi, kiekviena valstybė galėtų nuspręsti ar ji pripažįsta Europos patentų teismą bei ar jo sprendimai gali būti įgyvendinami jos teritorijoje.

EPLA sutarties projekto 48 – 63 bei 66 – 75 str. reglamentuoja procedūras Europos patentų teisme. Turint galvoje siekį sukurti greitus sprendimus priimančią sistemą, buvo įtraukta nuostata dėl aktyvaus ir greito patentų ginčų nagrinėjimo Europos patentų teisme. Taip pat į projektą įtraukti tokie visuotinai pripažįstami civilinio proceso teisės principai kaip proceso viešumas, teisė būti išklausytam, laisvo įrodymų vertinimo ir kiti. Sekant EPK suformuotu pavyzdžiu, projekte pateikiamas nebaigtinis sąrašas įrodymų teikimo ir rinkimo būdų, įtvirtinant nuostata, jog įrodymai gali būti gaunami ir iš kitų ar trečiųjų šalių. Taip pat numatoma, jog žyminis mokestis teismui turi būti sumokamas iš anksto, o pralaimėjusioji šalis turi padengti visas bylinėjimosi išlaidas. Išimtinės Europos patento licencijos turėtojas Europos patentų teisme bylinėjimasi gali pradėti lygiai taip pat, kaip ir pats patento savininkas, nebent licencinėje sutartyje yra numatoma kitaip.

⁸⁹ Stefan Luginbuehl // At Last: a European Patent Court Which May Come True. The European Patent Litigation Agreement, 2002 09 12, P.9

⁹⁰ “1) Jokios šios Konvencijos nuostatos negali būti interpretuojamos kaip varžančios [...] teisės įvairiais Europos patento paraiškų ar Europos patentų klausimais sudaryti specialius susitarimus, kuriems pagal šią Konvenciją taikoma ir kuriuos reglamentuoja nacionalinė teisė, pavyzdžiui:

a) susitarimą įsteigti Susitariančiosioms valstybėms, tokio susitarimo šalims, bendrą Europos patentų teismą; [...].”

Kalbant apie Europos patentų teismo galias, EPLA įtvirtinama nuostata, jog teismas gali imtis bet kokių veiksmų, taikyti visas apsaugos priemones, skirti sankcijas ir baudas kaip tai nurodoma EPLA sutarties projekte. Taip pat, teismui suteikiami įgalinimai taikyti priemones, atitinkančias TRIPS sutartį (tokias kaip konfiskavimas, žalos atlyginimas kompensuojant ir teisė į informaciją) bei tam tikrą procedūrą dėl tolesnio bylinėjimosi išvengimo. Ši procedūra (*pranc. l'astreinte*), žinoma Beneliukso valstybių proceso teisėje, suteikia Europos patentų teismui tam tikrą jo priimtų sprendimų įgyvendinimo galią, numatant galimybę skirti baudas šaliai, nevykdančiai teismo įsakymo. Kaip teigiama, toks instrumentas yra naudingas siekiant sustabdyti šalis nuo tolesnio bylinėjimosi. Kaip teigia patentų teisės specialistai, EPLA sutarties projekto skyriuje, reglamentuojančiame Europos patentų teismo kompetenciją, itin ryškus skirtingų teisės tradicijų mišinys, pavyzdžiui numatant nuosavybės patikrinimo procedūras, Prancūzijos teisėje žinomas kaip *saisie contrefaçon*, ir iš Anglo – Saksų teisės tradicijos paimtus vadinamuosius arešto orderius (*angl. Mareva injunctions*)⁹¹.

Nuostolių atlyginimas aptariamas EPLA sutarties projekto 64 – 65 straipsniuose. Kadangi nuostolių atlyginimo civiliniame procese klausimas Europos mastu atskirose valstybėse yra labai skirtingas, buvo nuspręsta į EPLA projektą įtraukti ir nuostatas, reguliuojančias nuostolių atlyginimo klausimus. Tam, kad būtų įgyvendinami minimalūs, TRIPS sutarties 45 str. numatyti, standartai, buvo sutarta, jog žalą patyrusi šalis, tiek, kiek tai įmanoma, turėtų būti gražinama į padėtį, kurioje ji būtų, jei nebūtų įvykdytas pažeidimas. Todėl šalis, pažeidusi Europos patentą, iš tokio pažeidimo neturėtų pasipelnėti. Taip pat, nors žalą patyrusiai šaliai ir numatyta galimybė reikalauti nuostolių atlyginimo, toks atlyginimas neturi turėti bausmės pobūdžio.

Procedūrinėse EPLA nuostatose (76 – 83 straipsniai) numatoma galimybė, remiantis Pirmos instancijos teismo sprendimu, kreiptis į Apeliacinės instancijos teismą. Apeliacija numatoma kaip įprasta priemonė, turinti teismo sprendimo vykdymą sustabdančią efektą, ir galėtų būti reiškama tuo pagrindu, jog šalių nurodytos faktinės aplinkybės nebuvo tinkamai įvertintos, arba, kad, remiantis nurodytomis aplinkybėmis, nebuvo tinkamai pritaikytos teisės normos. Procedūrinėse taisyklėse nurodytais išimtiniais atvejais, apeliacinėje instancijoje galėtų būti pateikiami nauji faktai arba įrodymai. Taip pat kaip išimtinė priemonė galėtų būti taikoma sprendimo peržiūrėjimo procedūra. Ši priemonė buvo įtraukta į EPLA projektą tuo pagrindu, jog panašia nuostata buvo papildyta ir EPK, įtraukiant naują 112a straipsnį, numatantį, jog “[...] *bet kuri bylos šalis, kuriai apeliacinės kolegijos sprendimas sukelia neigiamas pasekmes, gali paduoti prašymą, kad sprendimą persvarstytų išplėstinė apeliacinė kolegija.* [...]”. Pagal EPLA,

⁹¹ Stefan Luginbuehl // At Last: a European Patent Court Which May Come True. The European Patent Litigation Agreement, 2002 09 12

sprendimo peržiūrėjimo procedūra galėtų būti taikoma tik tada, kai Apeliacinio teismo sprendimui įtakos galėjo turėti baudžiamoji veika arba byla nagrinėjant apeliacine tvarka buvo padaryti esminiai procedūriniai pažeidimai.

Nėra galutinai sutarta dėl EPLA skyriaus, numatančio taip vadinamos Patariamiosios Tarybos suformavimą. EPLA projekto rengimo ir svarstymo metu buvo iškelta idėja, jog reikėtų išsiaiškinti ir apibrėžti sąlygas, kuriomis galėtų būti įsteigtas ir finansuojamas organas, į kurį konsultacijos patentų teisės klausimais galėtų kreiptis nacionaliniai teismai. Ši institucija galėtų pareikšti savo nuomonę dėl valstybių nacionaliniuose teismuose vykstančių ginčų Europos patentų pažeidimo ar negaliojimo klausimais. Rengiant tokį pasiūlymą buvo remiamasi Europos Teisingumo Teismo modeliu. Šiaip ar taip nebuvo iki galo pritarta tokiam pasiūlymui, kadangi daugumos nuomone toks konsultacinis organas neatitiktų Teisingumo Teismo modelio ir būtų identiškas Europos patentų teismo apeliacinei instancijai. Todėl buvo nuspręsta siūlymą dėl Patariamiosios Tarybos į EPLA sutarties projektą įtraukti atskiru skyriumi, numatant, jog *“valstybės narės bus laisvos sprendamos prisijungti prie tokios projekto nuostatos ar ne”*⁹². Taip pat buvo sutarta, jog nacionaliniams teismams būtų suteikiama teisė, bet ne pareiga, kreiptis išaiškinimo į Patariamąją Tarybą ir kad tokios patariamiosios institucijos sprendimai nacionaliniams teismams neturėtų privalomojo pobūdžio. Trumpai tariant, Patarioji Taryba būtų institucija, teikianti nuomonę teisės klausimais, kai nacionaliniai teismai susidurtų su jos aiškinimo ir taikymo problemomis. Konkrečiai Patariamiosios Tarybos organizacinė struktūra dar nėra numatyta, tačiau EPK 25 str., numatantis, jog kompetentingo nacionalinio teismo, nagrinėjančio patento negaliojimo ar pažeidimo ieškinį, prašymu Europos patentų tarnyba privalo pateikti techninę nuomonę dėl Europos patento, dėl kurio yra pareikštas ieškiny, bus naudojamas kaip pavyzdys panašiai sistemai sukurti EPLA susitarimo rėmuose.

Vis dėlto, teigiama, jog poveikis, kurį Patariamiosios Tarybos sukūrimas turėtų Europos patentų teisės vieningam interpretavimui kol kas neaiškus. Viena vertus, praktika rodo, jog Europos patentų tarnyba pateikti techninę nuomonę yra prašoma labai retai. Dar daugiau, pati prezumpcija, jog nacionalinis teismas prašys supranacionalinio teismo pagalbos interpretuojant savo paties teisę, yra abejotina, ne tik suvereniteto pagrindu, bet ir remiantis įsitikinimu, jog nacionalinis teismas savo valstybės teisę išmano geriau. Galiausiai, vadovautis ar nesivadovauti tokia konsultacine nuomone, priklausytų tik nuo paties nacionalinio teismo. Taigi, svarbesnė Patariamiosios Tarybos funkcija būtų suteikti valstybėms narėms, dar nepasirengusioms

⁹² Stefan Luginbuehl // At Last: a European Patent Court Which May Come True. The European Patent Litigation Agreement, 2002 09 12

prisijungti prie Europos patentų teismo sistemos, galimybę tokiu būdu dalyvauti naujai kuriamoje bylinėjimosi sistemoje⁹³.

Kaip jau minėta, kartu su Europos patentų ginčų nagrinėjimo sutarties projektu (EPLA) buvo parengtas ir Europos patentų teismo statuto projektas⁹⁴. Pagrindinės teismo statuto nuostatos apima šešis skyrius ir reglamentuoja teisėjų, Registro tvarkytojo, Pirmos instancijos bei Apeliacinės instancijos teismo organizavimo klausimus, bei procedūrines nuostatas.

Teismo Statute⁹⁵ nustatytos organizacinės Europos patentų teismo nuostatos. Kaip jau minėta anksčiau, Europos patentų teismas susidės iš pirmos instancijos bei apeliacinės instancijos teismų. Registro tvarkytojas Europos patentų teismui teiktų įvairiapusę administracinę pagalbą. Abi instancijos turėtų teismo pirmininką, reziduojantį atitinkamame teisme. Taip pat abu teismai turėtų prezidiumą. Pirmos instancijos teismo prezidiumas būtų formuojamas iš teismo pirmininko, Regioninių Padalinių pirmininkų bei dar dviejų dalyvių, renkamų teismo teisėjų. Tuo tarpu apeliacinės instancijos teismo prezidiumas būtų formuojamas iš šio teismo pirmininko bei dar dviejų narių, renkamų šio teismo teisėjų. Pagrindinė prezidiumų užduotis būtų patarti Pirmosios bei Apeliacinės instancijos teismų pirmininkams administraciniais, organizaciniais, biudžeto formavimo bei personalo klausimais. Jungtinis prezidiumas, formuojamas iš abiejų prezidiumų narių, rengtų pasiūlymus dėl teisėjų paskyrimo, palikimo dar vienai kadencijai ar pašalinimo bei Registro tvarkytojo. Akivaizdu, jog prezidiumo nariai negalėtų svarstyti ar priimti sprendimų dėl savęs pačių. Aukščiausias vykdomasis organas Europos patentų teisme būtų Vykdomasis komitetas, iš esmės atsakingas už vadovavimą Europos patentų teismui, formuojamas iš abiejų instancijų teismų pirmininkų bei Registro tvarkytojo.

Pirmosios instancijos teismas būtų sudaromas iš Centrinio padalinio su buveine Europos patentų teisme bei atskirų Regioninių Padalinių, esančių valstybėse narėse. EPLA sutarties projekto 10 str. komentare⁹⁶ bei Teismo Statuto 19 str. bei 20 str. 1 dalyje įtvirtinama nuostata, jog vienoje valstybėje narėje ar valstybių narių grupėje, negalės būti sudaromi daugiau nei trys Regioniniai Padaliniai⁹⁷.

Dėl Europos patentų teismo buveinės vietos dar nėra apsispręsta. Siekiant išvengti diskriminacijos, kiekviena valstybė narė turės teisę savo teritorijoje įsteigti Regioninį Padalinį,

⁹³ Ten pat.

⁹⁴ Draft Statute of the European patent court //

[http://documents.epo.org/projects/babylon/eponet.nsf/0/885CCB85F5CC33ABC125723D004B15F9/\\$File/statute_draft_en.pdf](http://documents.epo.org/projects/babylon/eponet.nsf/0/885CCB85F5CC33ABC125723D004B15F9/$File/statute_draft_en.pdf), prisijungta 2008 12 15

⁹⁵ Ten pat, 11 – 20 str.

⁹⁶ Working party on Litigation // Draft Agreement on the establishment of a European patent litigation system, 2004

⁹⁷ Ten pat.

jei tik sutiks padengti jo išlaikymo išlaidas. Taip pat bus numatoma galimybė mažesnėms valstybėms narėms formuoti vieną bendrą Regioninį Padalinį arba savo kompetentingu Regioniniu Padaliniu paskirti kitoje valstybėje reziduojantį Regioninį Padalinį arba Centrinį Padalinį, esantį Europos patentų teisme. Galiausiai, kaip jau minėta, bus leidžiama kurti ne daugiau nei tris papildomus padalinius kiekvienoje valstybėje narėje, jei bus išpildoma sąlyga per pirmą trejų metų laikotarpį valstybės narės Regioniniame Padalinyje, arba iš pradžių nacionaliniame teisme, išnagrinėti virš šimto bylų.

Kaip jau minėta anksčiau, teoriniu atžvilgiu, bet koks patentų ginčų nagrinėjimo pirmąją instanciją perkėlimas į nacionalinį lygmenį teigiamai paveiktų patentų savininkų galimybes įgyvendinti savo subjektines teises. Visgi, svarstant EPLA įtvirtintą galimybę patentų ginčus nagrinėjančias institucijas steigti ne tik nacionaliniu, bet ir regioniniu lygiu, vėl kyla praktinis klausimas dėl tokio pasiūlymo praktinės naudos. Kaip pavyzdį galima aptarti Lietuvoje ir Lenkijoje galiojantį Europos patentą, priklausančią Lietuvoje gyvenančiam ar buveinę turinčiam asmeniui. Esant dabartinei situacijai, tokį patentą pažeidus Lenkijoje, šio patentų savininkas savo subjektines teises turės ginti valstybės, kurioje tas pažeidimas buvo atliktas teismuose, t.y. Lenkijoje. EPLA pagrindu kuriant Regioninius Padalinius valstybių narių grupėje, tokie padaliniai neišvengiamai būtų kuriami valstybėse, kuriose patentų ginčų skaičius didesnis. Taigi, Regioninį Padalinį įkūrus Lenkijoje, patentų savininko subjektinės teisės aptariamam atveju turės būti ginamos būtent Lenkijoje. Akivaizdu, jog dabartinė situacija tokiam hipotetiniam Europos patentų savininkui niekuo nepasikeis. Tiek esant dabartinei patentų ginčų nagrinėjimo sistemai, tiek sukūrus EPLA siūlomus Regioninius Padalinius, aptariamą patentų savininką gyvenantį ar įsisteigęs Lietuvoje, savo subjektines teises bus priverstas ginti Lenkijoje. Taigi, jo atžvilgiu tiek bylinėjimosi užsienio valstybėje kaštai, tiek proceso kalbos problema, manytina, bus lygiai tokie patys kaip ir esant dabartinei sistemai. Privalumą būtų galima išvelgti nebent tame, kad EPLA pagrindu sukūrus centralizuotai sistemai priklausančius bei pagal vienodas teisės normas veikiančius Regioninius Padalinius, savo subjektines teises ginantis patentų savininkas būtų labiau užtikrintas dėl vieningo teisės aiškinimo bei tokio patentų ginčo eigos bei sprendimo nuspėjamumo, t.y. šiuo atžvilgiu patentų savininko subjektinės teisės būtų ginamos geriau.

EPLA sutartyje patentų ginčų svarstymui pirmąją instanciją pateikiant Regioninių Padalinių idėją, apeliaciniam procesui numatomas centralizuotas Apeliacinis teismas.

Teismo Statutas⁹⁸ reglamentuoja teisėjų skyrimo klausimą. Nacionaliniuose teismuose besispecializuojantys teisėjai bei patentų teisės ekspertai apskritai, kėlė bendrą reikalavimą formuojamam Europos patentų teismo modeliui, jog šis numatytų tiek teisinę, tiek techninę kvalifikaciją turinčių teisėjų dalyvavimą. Kaip teigia Šveicarijos delegacijos Europos patentų organizacijos sudarytoje darbo grupėje vadovas, Stefan Luginbuehl, akivaizdu, jog daugeliu atžvilgių kuriamo teismo sėkmė priklausys nuo teisėjų kvalifikacijos. Mokslininko manymu, šiuo metu Europoje trūksta patentų bylose patyrusių teisėjų. Siekiant išvengti tokio trūkumo būsimame teisme, buvo pasiūlyta suformuoti skaitlingą galimų kandidatų bazę. Asmenys, esantys iš EPK valstybės narės, gerai mokantys bent vieną iš oficialių Europos patentų organizacijos kalbų (anglų, prancūzų ir vokiečių), turintys pakankamai patirties patentų teisėje, buvę ar esantys teisėjais vienoje iš EPK valstybių narių, buvę ar esantys Europos patentų organizacijos Apeliacinės kolegijos, arba nacionalinių patentų tarnybų nariais, arba galintys įrodyti turintys atitinkamą patirtį būti teisėjais (pavyzdžiui, universitetų profesoriai ar teisininkai) galėtų būti paskirti teisėjais kuriamame Europos patentų teisme. Asmuo, neturintis pakankamos patirties patentų teisėje, tačiau atitinkantis visus kitus kriterijus, galėtų būti skiriamas asesoriumi Europos patentų teisme. Svarstant kolegijose dirbsiančių teisėjų skaičių, buvo nuspręsta nustatyti tik minimalius standartus. Tikslus kolegijose dirbančių teisėjų skaičius gali skirtis priklausomai nuo Regioninio Padalinio, tačiau visuose Regioniniuose Padaliniuose privalės būti nelyginis teisėjų skaičius, mažiausiai vienam teisėjui turint techninę kvalifikaciją. Taip pat, teisinę kvalifikaciją turintys teisėjai turės atstovauti mažiausiai dvi skirtingas valstybes.

Teismo Statutas⁹⁹ taip pat numato proceso kalbos bei atstovavimo taisykles. Buvo nuspręsta laikytis trijų oficialių Europos patentų organizacijos kalbų režimo. Dėl to į Regioninius Padalinius teisėjai taip pat turėtų būti skiriami didelį dėmesį kreipiant į jų kalbos žinias. Šiaip ar taip, esant ginčo dalyvių bei kolegijos sutarimui, Europos patentų teismas galėtų leisti viso ar dalies proceso metu naudoti kitas kalbas, nei numatytos aukščiau. Procedūrinės taisyklės tokiu atveju numatytų bylos vertimą.

Teismo Statute buvo pasiūlyta įtraukti nuostatą, jog atstovavimas Europos patentų ginčuose būtų privalomas. Taip vadinamu Europos patentų patarėju galėtų būti bet kuris asmuo, atitinkantis Procedūrinės taisyklės numatytus reikalavimus. Taip pat buvo numatyta, jog Europos patentų patarėjams galėtų asistuoti techniniai patarėjai. Kai kurios šalys nuostatai dėl Europos patentų patarėjų padarė išimtį, kadangi pritarimas jai reikštų, jog Europos patentų teisme vykstančiame teisiniame procese ginčo šalims galėtų atstovauti ne tik teisininkai.

⁹⁸ Draft Statute of the European patent court //

[http://documents.epo.org/projects/babylon/eponet.nsf/0/885CCB85F5CC33ABC125723D004B15F9/\\$File/statute_draft_en.pdf](http://documents.epo.org/projects/babylon/eponet.nsf/0/885CCB85F5CC33ABC125723D004B15F9/$File/statute_draft_en.pdf), prisijungta 2008 12 15, 2 – 10 bei 23 – 26 str.

⁹⁹ Ten pat, 32 – 35 str.

Įvertinus aukščiau išdėstytą medžiagą, darytina išvada, jog Reglamento dėl Bendrijos patento sukurta ginčų nagrinėjimo sistema ir EPLA užuot konkuravę tarpusavyje, turėtų viena kitą papildyti. Tokia išvada logiškai seka iš idėjos, jog Bendrijos patentas turėtų būti Europos patentas, išduotas Europos patentų tarnybos ir galiojantis Europos Sąjungos teritorijoje¹⁰⁰. Taip pat darytina išvada, jog, jei siekiama sukurti vartotojui palankią Europos patentų ginčų nagrinėjimo sistemą, šios dvi sistemos turėtų būti teisiškai viena su kita suderintos. Dvi sistemos turėtų būti sujungtos į vieną, įskaitant ir Europos patentų tarnybos Apeliacinį skyrį. Tai galėtų būti pasiekta arba prijungiant Bendrijos patentų ginčų nagrinėjimo sistemą prie EPLA, arba atvirkščiai. Kadangi 27 iš 34 Europos patentų konvencijos valstybių narių yra ir Europos Sąjungos narės, EPLA turėtų būti integruojama į kuriamą Bendrijos patentų ginčų nagrinėjimo sistemą. Visgi tai priklausys nuo to, kaip vyks Reglamento dėl Bendrijos patento priėmimo procesas. Teisinis pagrindas Reglamento dėl Bendrijos patento priėmimui yra Europos Bendrijos sutarties 308 str., reikalaujantis vienbalsio Europos Sąjungos valstybių narių sprendimo. Vis dėlto, pažanga kuriant Bendrijos patentą nėra tokia greita kaip tikėtasi. Net jei greitai laiku pavyktų pasiekti susitarimą, prieš tai cituoto Šveicarijos delegacijos Europos patentų organizacijos sudarytoje darbo grupėje vadovo Stefan Luginbuehl nuomone, reikėtų dar mažiausiai nuo penkių iki dešimties metų tam, kad būtų išduotas pirmasis Bendrijos patentas ir dar ilgesnio laiko Bendrijos Patentų teismo sukūrimui. Šiaip ar taip, poreikis spręsti Europoje aktualias patentų problemas egzistuoja dabar, ir nesiliaus egzistavęs net išdavus pirmąjį Bendrijos patentą. Todėl manytina, jog Europos patentų konvencijos valstybėms narėms, norinčioms žengti pirmąjį žingsnį, turėtų būti suteikta galimybė pasinaudoti EPLA. Kitos valstybės, nepasirinkę tokio kelio, turėtų galimybę stebėti, kaip sistema veikia ir įvertinti jos privalumus. EPLA ir tinkamai funkcionuojantis Europos Patentų teismas sukurtų ne tik seniai laukiamą ir reikalingą vieningą Europos patentų ginčų nagrinėjimo sistemą, bet taip pat turėtų ir teigiamą įtaką diskusijoms dėl Bendrijos patento kūrimo. Vis dėlto, Europos Komisija užėmė kitą poziciją, pareikšdama, jog vadovaujantis tuo, kad buvo įgyvendintas Tarybos reglamentas dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo¹⁰¹, Europos Sąjungos valstybės narės jau nebeturi kompetencijos priimti susitarimus dėl patentų ginčų nagrinėjimo.

¹⁰⁰ Proposal for a Council Regulation on the Community patent, Brussels, 8 March 2004, 1 str., 2 str.

¹⁰¹ Tarybos reglamento (EB) 44/2001 22 str. 4 p. antroje dalyje nustatoma, jog nepažeidžiant Europos patentų biuro jurisdikcijos, pagal 1973 m. spalio 5 d. Miunchene pasirašytą Europos patentų išdavimo konvenciją, kiekvienos valstybės narės teismai turi išimtinę jurisdikciją, neatsižvelgiant į nuolatinę gyvenamąją vietą, teismo procesuose, susijusiuose su bet kurio tai valstybei išduoto Europos patento registravimu arba galiojimu.

Neigiama Europos Sąjungos institucijų nuomonė EPLA atžvilgiu atsispindi ir Europos Parlamento rezoliucijoje, paskelbtoje 2007 m. vasario mėnesį¹⁰². Europos Parlamentas buvo prašomas pateikti nuomonę dėl galimo Bendrijos valstybių narių prisijungimo prie EPLA sutarties atsižvelgiant į galimą EPLA sutarties bei Bendrijos *aquis communautaire* nuostatų persidengimą. *Aquis communautaire* yra prancūzų kalbos terminas, reiškiantis „ES tokia, kokia yra“ – kitais žodžiais tariant, teisės ir pareigos, kurias turi ES valstybės narės. „*Aquis*“ sąvoka apima visas ES sutartis, teisės aktus, deklaracijas bei rezoliucijas, tarptautinius susitarimus, kuriuose ES dalyvauja kaip savarankiškas teisės subjektas bei Europos Teisingumo Teismo sprendimus. Ši sąvoka taip pat apima ES nacionalinių vyriausybių bendrai koordinuojamus veiksmus teisingumo ir vidaus reikalų bei bendros užsienio ir saugumo politikos klausimais.

Taigi, oficialiu Europos Sąjungos lygiu, buvo suformuluota teisinė nuomonė, sukurianti naujas kliūtis artimiausiu metu pradėti EPLA sutarties įgyvendinimą. Nuomonėje buvo pažymimi tokie punktai: „ 1) EPLA sutarties paskirtis yra įsteigti Europos Patentų Teisminę instituciją, kuri spręstų Europos Patentų pažeidimo ir galiojimo klausimus. 2) Jei Europos Bendrijos lygiu buvo priimti vieningi teisės aktai, atskiros valstybės narės praranda teisę, nesvarbu, veikdamos visos kartu, ar kiekviena atskirai, priimti išpareigojimus valstybių, nesančių ES narėmis, atžvilgiu¹⁰³, kiek tai susiję su Europos Bendrijos lygiu priimtais vieningais teisės aktais. 3) Direktyva 2004/48 EB harmonizuoja valstybių narių nacionalinės teisės nuostatas dėl intelektinės nuosavybės teisių gynimo. EPLA sutartis ne tik reguliuotų šia Direktyva jau reglamentuotas sritis, bet kai kuriais klausimais šie du atskiri teisiniai instrumentai netgi įtvirtintų skirtingą teisinį reguliavimą. 4) EPLA siekiama nustatyti taisykles konkrečiose srityse, jau reglamentuojamose Reglamente 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo. Nepaisant specifinių EPLA nuostatų, reguliuojančių EPLA sutarties santykį su Reglamentu, EPLA sutarties įsigaliojimas paveiktų bendrą ir vieningą Bendrijos teisės taikymą jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo klausimais. 5) EPLA sutarties 98 str. 1 d.¹⁰⁴ taikymas pažeistų EB Sutarties 292 str.¹⁰⁵ 6) Taigi, iš to seka, jog EPLA sutartimi

¹⁰² European Parliament Interim legal opinion, SJ-0844/06, 2007 02 01, Brussels

¹⁰³ PASTABA – ne visos Europos Patentų konvencijos valstybės narės yra Europos Sąjungos valstybėmis narėmis.

¹⁰⁴ „Ginčai tarp valstybių narių. (1) Bet koks tarp valstybių narių kylantis ginčas, susijęs su šios Sutarties interpretavimu ar taikymu ir neišspręstas derybų keliu, vienos iš valstybių narių prašymu bus perduotas Administraciniam komitetui, kuris, dės pastangas, jog tarp ginčo šalių būtų pasiektas susitarimas. (2) Jei toks susitarimas nėra pasiekiamas, bet kuri ginčo šalis gali perduoti šį ginčą Tarptautiniam Teisingumo Teismui, kad jis priimtų privalomą sprendimą.“

¹⁰⁵ „Valstybės narės išpareigoja ginčų dėl šios Sutarties aiškinimo ar taikymo nespręsti kitais būdais nei nustatyta šioje Sutartyje.“

reglamentuojamų sričių atžvilgiu jau yra numatyta išimtinė Bendrijos kompetencija, todėl valstybės narės neturi teisės savarankiškai pasirašyti EPLA susitarimo.¹⁰⁶

Toks Komisijos labiau politinis nei praktinis požiūris sukelia paradoksalią situaciją – pati Bendrijos teisė (*acquis communautaire*) blokuoja tolesnį Europos bendrosios rinkos vystymąsi. Jei Europos Komisija ir toliau nekeis savo požiūrio, t.y. neleis atskiroms valstybėms narėms prisijungti prie EPLA, pralaimės abi pusės, kadangi nebus įsteigtas nei Europos Patentų teismas, nei sukurtas Bendrijos patentas. Taigi, dabartinė situacija niekuo nepasikeis¹⁰⁷.

Savo poziciją dėl EPLA sutarties įgyvendinimo yra išreiškusi ir Lietuva. 2007 m. tuometinis Ministras Pirmininkas Gediminas Kirkilas susitikime su Europos Komisijos pirmininku J.M. Barroso pareiškė Lietuvos poziciją dėl Bendrijos patento, vieningos Europos patentų ir Bendrijos patentų ginčų nagrinėjimo sistemos sukūrimo¹⁰⁸.

Lietuva išsakė poziciją, jog prioriteto suteikimas Europos patentų ginčų nagrinėjimo sutarčiai (EPLA) yra dar neišdiskutuotas. Prieš priimant sprendimą dėl prisijungimo prie EPLA turi būti išnagrinėtos visos alternatyvos ir pasiūlymai. Taip pat atkreiptas dėmesys, jog Lietuvos verslas yra daugiau patentų sistemos gavėjas, todėl, prisijungus prie EPLA sutarties, bylinėjimasis pagal EPLA taisyklės iš jo pareikalautų daug didesnių kaštų (procesas vyktų kitoje šalyje, privalomas atstovavimas, procesas ne lietuvių kalba ir pan.). Abejojama dėl teisėjų kvalifikacijos, nes jie gali stokoti patirties technikos srityje. Taip pat abejojama dėl EPLA projekto atitikimo Bendrijos teisei (abejones 2007 m. vasario 1 d. preliminariai išreiškė Europos Parlamento Teisės tarnyba) ir Lietuvos Respublikos konstitucijai¹⁰⁹.

Lietuva, įvertinusi savo teisės sistemą, galėtų pritarti techniniams teisėjams neturintiems sprendžiamąjo balso abiejose instancijose. Galėtų būti svarstomas ir variantas, kai pirmoje instancijoje pakanka tik techninės ekspertizės arba dalyvaujantys techniniai teisėjai neturi sprendžiamąjo balso teisės, o apeliacinėje instancijoje tokią balso teisę jie galėtų turėti. Tokiu būdu nebūtų pažeidžiama Lietuvos Respublikos konstitucijos 112 str. nuostata, jog teisėjais Lietuvoje gali būti tik Lietuvos Respublikos piliečiai.

Taigi, kaip matyti, Lietuva išreiškė daugiau neigiamą nei teigiamą poziciją dėl EPLA sutarties, tačiau EPLA sutarties ratifikavimo klausimu ir toliau lieka atvira tolesnėms diskusijoms.

¹⁰⁶ <http://ipgeek.blogspot.com/2007/02/negative-opinion-on-powers-of-eu-member.html>, prisijungta 2008 11 14

¹⁰⁷ Stefan Luginbuehl // At Last: a European Patent Court Which May Come True. The European Patent Litigation Agreement, 2002 09 12

¹⁰⁸ Valstybinis Patentų biuras // Informacija Ministro Pirmininko Gedimino Kirkilo ir Europos Komisijos pirmininko J.M. Barroso susitikimui 2007 m. kovo 30 d.;

¹⁰⁹ Lietuvos Respublikos Konstitucija, Žin., 1992, Nr. 33-1014

2.5 KITOS INICIATYVOS

Atsižvelgiant į vieningos patentų sistemos kūrimo Europoje sudėtingumą, šio klausimo platumą bei daugybę dažnai vienas nuo kito besiskiriančių valstybių nacionalinių interesų, neišvengiamos ir kitos, papildomos iniciatyvos. Šios iniciatyvos nepretenduoja sukurti naujos savarankiškos patentų ginčų nagrinėjimo sistemos Europoje, tačiau siekia palengvinti tokios kuriamos sistemos funkcionavimą arba apskritai pateikti alternatyvų požiūrį į patentų ginčų sprendimą Europoje.

2.5.1 Londono susitarimas

Londono susitarimas¹¹⁰ yra tarptautinė sutartis Europos patentų konvencijos rėmuose, kurios tikslas yra sumažinti išlaidas Europos patentų vertimams į kalbas Europos patentų konvencijos valstybėse narėse. Protokolu siūloma visus Europos patentus versti tik į 3 oficialias kalbas – anglų, vokiečių, prancūzų. Tačiau yra numatyta teisė šalims narėms reikalauti, kad patentų apibrėžtys būtų verčiamos į jų nacionalines kalbas (šiuo metu pagal LR patentų įstatymą Europos patentų apibrėžtis versti į lietuvių kalbą privaloma). 2008 m. spalio 28 d. LR Seimas priėmė Susitarimo dėl Europos patentų išdavimo konvencijos (Europos patentų konvencijos) 65 straipsnio taikymo, dar vadinamo Londono susitarimu arba Londono protokolu, ratifikavimo įstatymą¹¹¹.

Londono protokolas buvo sudarytas siekiant sumažinti gana dideles Europos patento vertimo į apsaugos valstybių kalbas išlaidas, kurios, praktikoje dažniausiai pasitaikančiu atveju, kai Europos patento apsaugos siekiama septyniose didžiausiose šalyse (FR, DE, IT, NL, ES, CH, UK), kainuodavo apie 7000 Eurų. Londono protokolas nėra ES teisės dalis, todėl nebūtų privalomas visoms ES valstybėms, kurios jo dar neratifikavo ar prie jo neprisijungė. Įsigaliojus Londono protokolui neišvengiamai bus diskutuojama dėl politinio susitarimo dėl Bendrijos patento kalbinio režimo nuostatų peržiūrėjimo. 2007 m. sausio-vasario mėn. VPB buvo atlikta Lietuvos verslo subjektų apklausa dėl poreikio Lietuvai prisijungti prie Londono protokolo. Apklausos rezultatai parodė, kad absoliuti dauguma respondentų pritaria Lietuvos prisijungimui prie Londono protokolo su sąlyga, kad į lietuvių kalbą bus verčiama Europos patento apibrėžtis¹¹². Kaip žinia, viena iš Europos patento įsigaliojimo valstybėje narėje sąlygų yra

¹¹⁰ Agreement on the application of Article 65 of the Convention on the Grant of European Patents [http://documents.epo.org/projects/babylon/eponet.nsf/0/7FD20618D28E9FBFC125743900678657/\\$File/London_Agreement.pdf](http://documents.epo.org/projects/babylon/eponet.nsf/0/7FD20618D28E9FBFC125743900678657/$File/London_Agreement.pdf), prisijungta 2008 12 06

¹¹¹ Lietuvos Respublikos įstatymas dėl susitarimo dėl Europos patentų išdavimo konvencijos (Europos patentų konvencijos) 65 straipsnio taikymo ratifikavimo, Žin. 2008-11-11, Nr. 129-4918.

¹¹² Valstybinis Patentų biuras // Informacija Ministro Pirmininko Gedimino Kirkilo ir Europos Komisijos pirmininko J.M. Barroso susitikimui 2007 m. kovo 30 d.;

Europos patento ar jo dalies vertimo į tos valstybės kalbą pateikimas nacionalinei tos valstybės patentų tarnybai. Įsigaliojęs Londono susitarimas leidžia ženkliai sumažinti Europos patento išdavimo kaštus, nes valstybėse, kuriose numatytas reikalavimas išversti visą Europos patento aprašymą, apsiribotų tik apibrėžties vertimu, o tai reiškia, kad vietoj sumokamų 7000 Eurų už Europos patento įsigaliojimą 7 valstybėse, reikėtų sumokėti tik 3600 Eurų, t.y. 45 proc. mažiau¹¹³.

2.5.2 Neteisminis ginčų sprendimas

Kaip jau minėta, vienas pagrindinių esamos patentų ginčų nagrinėjimo sistemos trūkumų yra dideli patentų ginčų nagrinėjimo kaštai. Todėl galimybė tradiciniais būdais nagrinėjamus patentų ginčus spręsti kitomis alternatyviomis priemonėmis patentų ginčų dalyviams yra ypač aktuali.

Patentų ginčų šalys, visų pirma mažosios ir vidutinės įmonės, nuolat ieško alternatyvių, pigesnių ir veiksmingesnių būdų patentų ir kitų intelektinės nuosavybės teisių ginčams išspręsti. Todėl nacionaliniu ir tarptautiniu lygiu dedamos pastangos nustatyti alternatyvaus ginčų sprendimo sistemas ir paskatinti, gal net pareikalauti, kad šalys, prieš imdamosi teisminių priemonių, pasinaudotų tarpininkavimu, taikinimu ar arbitražu. 2006 m. Komisijos konsultacijoje patentų klausimais¹¹⁴ pateiktuose atsakymuose daugelis suinteresuotųjų šalių, visų pirma mažosios ir vidutinės įmonės iškėlė alternatyvių ginčų sprendimo būdų įtraukimo į Europos būsimą patentų sistemą klausimą. Pasiūlymai buvo įvairūs – nuo pasinaudojimo esamomis sistemomis, kaip antai Pasaulio intelektinės nuosavybės organizacijos Arbitražo ir tarpininkavimo centras (angl. *World Intellectual Property Organisation Arbitration and Mediation Centre*), iki Bendrijos *sui generis* alternatyvios ginčų sistemos sukūrimo¹¹⁵.

Atsižvelgiant į tokią iniciatyvą, svarstytinas alternatyvaus patentų ginčų sprendimo būdo įtraukimas į būsimą Europos patentų sistemą. Tai galėtų būti ikiteisminis patento negaliojimo bei patento pažeidimo klausimų nagrinėjimas tam tikrose ikiteisminėse institucijose. Visgi manytina, kad praktikoje ikiteisminė patentų ginčų nagrinėjimo sistema sukeltų nemažai painiavos, kiltų ikiteisminėse institucijose priimtų sprendimų įgyvendinimo kitose valstybėse klausimas, taip pat, kaip ir teisiniame patentų ginčų nagrinėjime, liktų aktualūs proceso kalbos, proceso vietos bei vertimo kaštų klausimai.

¹¹³ Seimas ratifikavo Susitarimą (Londono protokolą) dėl Europos patentų išdavimo konvencijos 65 straipsnio taikymo // <http://www.teisingumas.lt/naujienos/valstybinis-patentu-biuras/seimas-ratifikavo-susitarima-londono-protokola-del-europos-patentu-isdavimo-konvencijos-65-straipsnio-taikymo> prisijungta 2008 12 02

¹¹⁴ European Commission // Future patent policy in Europe, Public hearing – 12 July 2006, Report.

¹¹⁵ Europos Bendrijų Komisija Komisijos komunikatas Europos parlamentui ir tarybai // Europos patentų sistemos stiprinimas, Briuselis COM (2007)

IŠVADOS

1. Patentų teisės vieta Europos intelektinės nuosavybės apsaugos bei ginčų sprendimo sistemoje skirtingų politinių bei verslo interesų grupių yra suprantama dvejopai: ES instituciniu lygmeniu aktyviai palaikoma pozicija dėl vieningo Bendrijos patento sukūrimo, t.y. dėl pilno ir galutinio Europos intelektinės nuosavybės apsaugos bei ginčų sprendimo sistemos suformavimo, šalia esamo pramoninės nuosavybės reguliavimo (Bendrijos prekių ženklas, Bendrijos dizainas) pridėdant ir išradimų patentus (sukuriant vieningą Bendrijos patentą). Kai kurie verslo atstovai bei Europos patentų organizacija atstovauja kitam požiūriui dėl patentų teisės vietos minėtoje sistemoje. Šis požiūris taip pat nėra vieningas, siūloma kurti tiek viena kitą dubliuojančias išradimų apsaugos sistemas, tiek apsiriboti tik šiuo metu jau egzistuojančia EPK papildant ją tam tikromis nuostatomis dėl ginčų sprendimo.

2. Galimai skirtingi sprendimai iš esmės panašiose ar net tapačiose situacijose EPK valstybių narių teismų priimami pagal tų valstybių narių nacionalinės teisės nuostatas, gerokai sumažina teisinį apibrėžtumą visiems patentų proceso dalyviams. Šis neapibrėžtumas daro įtaką esminiams verslo sprendimams, susijusiems su investicijomis į patentuotus produktus, jų gamyba ir rinkodara, kurie dažnai turi būti priimami remiantis sudėtingais vertinimais atsižvelgiant į tikėtinus keleto bylų, kurios nagrinėjamos įvairiuose teismuose, rezultatus. Tam, kad patentų sistema būtų veiksminga, ji turi būti traktuojama kaip visuma. Todėl itin svarbu nustatyti vieningas teisingumo taisykles, bendras visiems Europoje išduodamiems patentams, tuo didinant teisinį apibrėžtumą patentų ginčų dalyviams.

3. Kol nėra sukurta bendra Europos patentų ginčų nagrinėjimo sistema, labai svarbiu tampa klausimas, kaip konkrečias patentų teisės nuostatas interpretuoja ir taiko skirtingų valstybių teismai bei Europos patentų tarnyba.

4. EPK materialinė teisė yra skirtingai interpretuojama atskirose Europos valstybėse, o teisės taikymas vadovaujantis kiekvienos šalies nacionalinėmis proceso taisyklėmis taip pat gali būti pakankamai skirtingas. Patentų ginčų dalyviai, ar potencialūs dalyviai, turi apsispręsti, kurios šalies ar šalių teismuose jie pradės bylinėtis dėl patento pažeidimo ar galiojimo. Atitinkamai tokiame sprendime reikalinga ir suderinta bylinėjimosi strategija, atsižvelgiant į aukščiau minėtus skirtumus skirtinguose Europos valstybių teismuose. Visa tai reikalauja didelių laiko ir lėšų sąnaudų, kai tuo tarpu teisinio tikrumo dėl tos pačios bylos baigties skirtinguose lygiagrečiai vienas kitam nagrinėjamuose patentų ginčuose nėra.

5. Patentų ginčų šalys dažnai naudojasi tuo, jog skirtingose jurisdikcijose ginčo nagrinėjimo specifiškai skiriasi. Kyla vadinamasis *forum shopping* klausimas, kai šalys renkasi tą jurisdikciją, kurioje tikisi sulaukti sau palankesnio sprendimo. Iš to kyla problema, jog pažeidėjas, stengdamasis išvengti teisėto ieškinio dėl patento pažeidimo, stengsis inicijuoti patento pažeidimo nebuvimo nustatymo procedūrą teisme, turinčiame “lėto” ar nepatyrusio patentų bylose teismo reputaciją.

6. Planuojama sukurti Bendrijos patentų sistema, kuri be kita ko turės ir centralizuotą Bendrijos patentų teisimą, nebus priežastis Europos patentų tarnybos neveiklumui: keletas šimtų tūkstančių jau išduotų Europos patentų šiandien galioja EPK valstybėse narėse ir jų išdavimas nesustos net ir sukūrus Bendrijos patentą. Dėl to, veiksminga Europos patentų ginčų sistema yra labai reikalinga dabartiniam Europos patentų sistemos dalyviams. Papildomos Bendrijos patentų sistemos sukūrimas dėl nevieningos Europos patentų ginčų nagrinėjimo sistemos kylančių problemų neišspręstų.

7. Tarp dviejų skirtingų iniciatyvų, Europos Komisijos pasiūlymo bei Europos patentų organizacijos iniciatyvos kurti jurisdikcinę sistemą, pastebimas kompromiso siekis, randama nemažai bendrų sąlyčio taškų, kadangi palaikant centralizuoto vieningo teismo idėją, imta svarstyti galimybė steigti ir tam tikrą pirmosios instancijos kolegijų skaičių pasinaudojant jau esamomis nacionalinėmis struktūromis. Vadovaujantis esamu Komisijos pasiūlymu, Europos Teisingumo Teismas turėtų likti galutine instancija patentų ginčų byloms nagrinėti.

8. Reglamento dėl Bendrijos patento sukurta ginčų nagrinėjimo sistema ir EPLA užuot konkuravę tarpusavyje, turėtų viena kitą papildyti. Tokia išvada logiškai seka iš idėjos, jog Bendrijos patentas turėtų būti Europos patentas, išduotas Europos patentų tarnybos ir galiojantis Europos Sąjungos teritorijoje. Taip pat darytina išvada, jog siekiant sukurti vartotojui palankią Europos patentų ginčų nagrinėjimo sistemą, šios dvi sistemos turėtų būti teisiškai viena su kita suderintos.

9. Kuriant bendrą Bendrijos patentų bei Europos patentų sistemą, neišvengiamai liktų aktualūs patentavimo kaštų, bylinėjimosi kaštų bei proceso kalbos kaštų (dokumentų vertimas, atstovavimas patentų ginčiuose) klausimai. Manytina, jog siekiant sukurti kokybišką ir funkcionuojančią patentų ginčų sprendimo sistemą (nesvarbu, tai būtų bendra Bendrijos patentų ir Europos patentų sistema, ar atskiros savarankiškos sistemos), turėtų būti numatoma tam tikra aukščiau minėtų kaštų kompensavimo sistema, finansuojama iš valstybių biudžetų, įnašų dydį

nustatant pagal konkrečiose šalyse išduodamų patentų bei vykstančių ginčų skaičių. Tai būtų ypač aktualu išradėjams fiziniams asmenims, taip pat smulkioms bei vidutinėms įmonėms.

SUMMARY

This work in particular deals with the issues regarding the system of the European patent litigation. While analysing the existing patent litigation rules and further development possibilities in Europe, the main thesis of the analysis is raised – whether there will be any positive changes for the participants of the patent system after the establishment of the unitary Community patent, especially for the countries where the patent litigation cases are rare or there are no cases at all. The author draws the main following inferences: present problems emerged because of the divided European patent litigation system would not be solved by creating the additional Community patent system; The Community patent regulation and its litigation system and the initiative to further develop the existing European patent litigation system should not be competitive, but should complement each other.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

Lietuvos Respublikos teisės aktai:

1. Lietuvos Respublikos Konstitucija, Žin., 1992, Nr. 33-1014
2. Lietuvos Respublikos patentų įstatymas, Žin., 1994, Nr.8-120
3. Lietuvos Respublikos įstatymas dėl Europos patentų išdavimo konvencijų (Europos patentų konvencijų) ratifikavimo, Nr. IX-22876, Žin. Nr.147-5324
4. Lietuvos Respublikos įstatymas dėl susitarimo dėl Europos patentų išdavimo konvencijos (Europos patentų konvencijos) 65 straipsnio taikymo ratifikavimo, Žin. 2008-11-11, Nr. 129-4918.

Europos Sąjungos teisės aktai:

5. Europos Bendrijos steigimo sutartis, (2002/C 325/01), Žin., 2004.01.06, Nr.: 2, Publ. Nr.: 2
6. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 44/2001, 2000 m. gruodžio 22 d., dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:19:04:32001R0044:LT:PDF> , prisijungta 2008 11 14
7. Tarybos reglamentas (EB) Nr.1206/2001 dėl valstybių narių teismų tarpusavio bendradarbiavimo renkant įrodymus civilinėse ar komercinėse bylose, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2001:174:0001:01:LT:HTML> , prisijungta 2008 12 01
8. 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/48/EB dėl intelektinės nuosavybės teisių gynimo, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2004:157:0045:01:LT:HTML> , prisijungta 2008 10 19
9. Pagrindinių Europos Sąjungos teisių Chartija, Oficialusis Leidinys (2007/C 303/01)
10. Europos Parlamento rezoliucija, 2006 spalio 12 // <http://kwiki.ffii.org/EplaReso061012En> , prisijungta 2007 11 27
11. Europos Bendrijų Komisija Komisijos komunikatas Europos parlamentui ir tarybai // Europos patentų sistemos stiprinimas, Briuselis COM (2007), <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52007DC0165:LT:HTML> , prisijungta 2008 08 23
12. Proposal for a Council Decision establishing the Community Patent Court and concerning appeals before the Court of First Instance, 2003 12 23 COM(2003), http://eur-lex.europa.eu/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexapi!prod!CELEXnumdoc&lg=EN&numdoc=52003PC0828&model=guichett , prisijungta 2008 09 25
13. European Parliament Interim legal opinion, SJ-0844/06, 2007 02 01, Brussels
14. European Commission // Future patent policy in Europe, Public hearing – 12 July 2006, Report, http://ec.europa.eu/internal_market/indprop/docs/patent/hearing/report_en.pdf , prisijungta 2008 10 15
15. European Commission // Future patent policy in Europe, Public hearing – 12 July 2006, Preliminary findings: issues for debate, http://ec.europa.eu/internal_market/indprop/patent/consultation_en.htm , prisijungta 2008 10 15
16. Commission of the European Communities // Communication from the Commission to the Council, the European Parliament, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, COM(2006) 502 final, <http://www.insme.info/documenti/COM2006502.pdf> , prisijungta 2008 11 22

17. Proposal for Council regulation on the Community patent, COM412 final, 2000/0177 (CNS), <http://www.europabio.org/documents/offdocs/COM2000177.pdf> , prisijungta 2008 10 28
18. Proposal for a Council Regulation on the Community patent, Brussels, 8 March 2004, <http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/04/st07/st07119.en04.pdf> , prisijungta 2008 11 12
19. Rules of procedure of the Court of Justice, <http://curia.europa.eu/en/instit/txtdocfr/txtsenvigueur/txt5.pdf> , prisijungta 2008 12 02
20. Rules of procedure of the court of first instance of the European Communities of 2 May 1991, <http://curia.europa.eu/en/instit/txtdocfr/txtsenvigueur/txt7.pdf> , prisijungta 2008 12 02

Tarptautiniai teisės aktai:

21. Europos patentų išdavimo konvencija (Europos patentų konvencija), 1973 m. spalio 5 d., 99 str. // Žin., 2004-10-05, Nr. 147-5325
22. Patentinės kooperacijos sutartis (PCT) (Žin., 1996, Nr. 75-1797)
23. Pasaulio prekybos organizacijos Sutartis dėl intelektinės nuosavybės teisių aspektų, susijusių su prekyba // Žin., 2001, Nr. 46-1620
24. Vienos konvencija dėl tarptautinių sutarčių teisės // Žin., 2002.02.06, Nr.: 13, Publ. Nr.: 480
25. Agreement on the application of Article 65 of the Convention on the Grant of European Patents
[http://documents.epo.org/projects/babylon/eponet.nsf/0/7FD20618D28E9FBFC125743900678657/\\$File/London_Agreement.pdf](http://documents.epo.org/projects/babylon/eponet.nsf/0/7FD20618D28E9FBFC125743900678657/$File/London_Agreement.pdf) , prisijungta 2008 12 06
26. Working party on Litigation // Draft Agreement on the establishment of European patent litigation system, 2004
[http://documents.epo.org/projects/babylon/eponet.nsf/0/B3884BE403F0CD8FC125723D004ADD0A/\\$File/agreement_draft_en.pdf](http://documents.epo.org/projects/babylon/eponet.nsf/0/B3884BE403F0CD8FC125723D004ADD0A/$File/agreement_draft_en.pdf) , prisijungta 2008 07 14
27. Draft Statute of the European patent court // [http://documents.epo.org/projects/babylon/eponet.nsf/0/885CCB85F5CC33ABC125723D004B15F9/\\$File/statute_draft_en.pdf](http://documents.epo.org/projects/babylon/eponet.nsf/0/885CCB85F5CC33ABC125723D004B15F9/$File/statute_draft_en.pdf) , prisijungta 2008 12 15

Specialioji literatūra:

28. Mickienė L. Komunikato svarstymo eiga ES Taryboje – Europos patentų ginčų jurisdikcija valstybių narių akimis // <http://www.vilniusconference.lt/docs/Lina%20Mickiene.doc> , prisijungta: 2007 11 27
29. 2005 m. Europos patentų tarnybos metinis pranešimas // <http://www.epo.org/about-us/office/annual-reports/2005/2005-in-review.html> , prisijungta 2007 11 27
30. Tarptautinis intelektinės nuosavybės institutas // <http://www.iipi.org/index.asp> , prisijungta: 2008 08 18
31. Komisaro Charlie McCreevy tinklalapis http://ec.europa.eu/commission_barroso/mccreevy/index_en.htm , prisijungta 2008 11 22
32. Europos patentų organizacijos tinklalapis <http://www.epo.org/about-us/epo/administrative-council.html> , prisijungta 2008 11 03
33. Europos Patentų organizacijos Oficialus leidinys http://www.european-patent-office.org/epo/pubs/oj_index_e.htm prisijungta 2008 12 03
34. Europos patentų dokumentacijos saugykla <http://www.epo.org/patents/patent-information/european-patent-documents/publication-server.html>

35. Valstybinis Patentų biuras // Informacija Ministro Pirmininko Gedimino Kirkilo ir Europos Komisijos pirmininko J.M. Barroso susitikimui 2007 m. kovo 30 d
36. Seimas ratifikavo Susitarimą (Londono protokola) dėl Europos patentų išdavimo konvencijos 65 straipsnio taikymo // <http://www.teisingumas.lt/naujienos/valstybinis-patentu-biuras/seimas-ratifikavo-susitarima-londono-protokola-del-europos-patentu-isdavimo-konvencijos-65-straipsnio-taikymo> , prisijungta 2008 12 02
37. 12th European Patent Judges symposium Brussels, http://www.european-patent-office.org/epo/pubs/oj005/05_05/05_sup.pdf , prisijungta 2008 12 07
38. Bruno van Pottelsberghe de la Potterie, Didier Francois // The Cost factor in Patent systems, Universite Libre de Bruxelles Working Paper WP-CEB 06-002, Briuselis 2006
39. Feli Martinez // Towards a patent reform in Europe, The journal of world intellectual property, 2001, P.767, Blackwell publishing.
40. Lionel Bentley, Brad Sherman // Intellectual Property Law, Second Edition. – Oxford university press, 2004.
41. World intellectual property organization // Understanding industrial property, <http://www.wipo.int/about-ip/en/>
42. Lovells © 2006 // Patent litigation in Europe, client note // <http://www.lovells.com/NR/rdonlyres/02595AE1-9DD6-4045-99FD-E9F4B0AE2FA6/11447/PatentLitigationinEurope1.pdf> , prisijungta 2008 10 20
43. Stefan Luginbuehl // At Last: a European Patent Court Which May Come True. The European Patent Litigation Agreement, 2002 09 12, <http://www.iipi.org/Views/Luginbuehl0103.pdf> , prisijungta 2008 09 11
44. Is there an After – Life for *Pan* European Injunctions? // <http://ipgeek.blogspot.com/2008/03/is-their-after-life-for-pan-european.html> , prisijungta: 2008 10 25
45. Prof. Mario Franzosi // Cross Border patent litigation in Europe, http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=415340 , prisijungta 2008 11 22
46. Jochen Bühling // Cross - border injunctions in patent infringement cases: paradise lost?, Building and enforcing intellectual property value 2007,
47. Assesment of the impact of the European patent litigation agreement (EPLA) on litigation of European patents // European Patent Office acting as secretariat of the Working Party on Litigation, February 2006
48. http://www.eplaw.org/Downloads/EPLA_Impact_Assessment_2006_.pdf , prisijungta 2008 12 01
49. Brian C. Reid // European Patent Litigation Handbook, Sweet & Maxwell, London 1999
50. Nuomonė <http://ipgeek.blogspot.com/2007/02/negative-opinion-on-powers-of-eu-member.html> , prisijungta 2008 11 14

Europos Teisingumo Teismo praktika:

51. Europos Teisingumo teismo sprendimas byloje Nr. C-4/03, <http://curia.europa.eu/en/content/juris/c2.htm>, prisijungta 2008 12 02
52. Europos Teisingumo teismo sprendimas byloje Nr. C-539/03 , <http://curia.europa.eu/en/content/juris/c2.htm> , prisijungta 2008 12 02